

Europos Sąjungos
Taryba

Briuselis, 2024 m. birželio 10 d.
(OR. en)

10910/24

Tarpinstitucinė byla:
2023/0232(COD)

ENV 609
CLIMA 237
AGRI 478
FORETS 168
RECH 273
TRANS 298
CODEC 1478

PRANEŠIMAS

nuo: Tarybos generalinio sekretoriato

kam: Tarybai

Ankstesnio
dokumento Nr.: 10236/24

Komisijos dok. Nr.: 11566/23 + ADD 1 - COM(2023) 416 final + Annexes

Dalykas: Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl dirvožemio
stebėsenos ir atsparumo (Dirvožemio stebėsenos teisės akto)
– Bendras požiūris

I. ĮVADAS

1. 2023 m. liepos 5 d. Komisija pateikė Europos Parlamentui ir Tarybai pasiūlymą dėl Direktyvos dėl dirvožemio stebėsenos ir atsparumo (Dirvožemio stebėsenos teisės akto). Pasiūlymą ir prie jo pridedamą poveikio vertinimą Komisija Aplinkos darbo grupei pristatė 2023 m. liepos 27 d. (vaizdo konferencijoje) ir spalio 6 d. posėdžiuose.

2. Pasiūlymu siekiama, kad ES judėtų tokia kryptimi, kad iki 2050 m. joje būtų užtikrinta gera dirvožemio būklė. Juo nustatoma, kad dirvožemio būklės stebėseną yra privaloma, inicijuojamas laipsniškas tvaraus dirvožemio valdymo įgyvendinimas ir nagrinėjami atvejai, kai dėl dirvožemio taršos kyla nepriimtina rizika sveikatai ir aplinkai. Jis yra didesnio teisės aktų rinkinio „Atsparaus ir tausaus ES gamtos išteklių naudojimo užtikrinimas“ dalis. Pasiūlymas atitinka 2021 m. ES dirvožemio strategiją – svarbią Europos žaliajo kurso ir 2030 m. ES biologinės įvairovės strategijos, skirtų kovai su klimato ir biologinės įvairovės krizėmis, sudedamąją dalį.
3. Europos Parlamente dokumentas buvo perduotas Aplinkos, visuomenės sveikatos ir maisto saugos (ENVI) komitetui; jis pranešėju paskyrė Martiną Hojsiką („Renew“, Slovakija). Europos Parlamentas poziciją priėmė 2024 m. balandžio 10 d.
4. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas nuomonę pateikė 2023 m. spalio 25 d. Regionų komiteto nuomonę numatoma priimti 2024 m. birželio 19 d.
5. Pasiūlymas buvo aptartas 2023 m. rugsėjo 18 d. Žemės ūkio ir žuvininkystės tarybos posėdyje, o 2023 m. gruodžio 18 d. Aplinkos tarybos posėdyje buvo pasikeista nuomonėmis. Darbo grupės lygmeniu pasiūlymas buvo aptartas Ispanijos ir Belgijos pirmininkavimo laikotarpiais ir buvo padaryta nemaža pažanga.
6. Nuolatinių atstovų komitetas pirmininkaujančios valstybės narės pasiūlymą dėl bendro požiūrio išnagrinėjo 2024 m. gegužės 29 d. Dauguma delegacijų pritarė pirmininkaujančios valstybės narės požiūriui, nors kelios pareiškė, kad joms kelia susirūpinimą konkretūs klausimai, įskaitant duomenų konfidencialumą ėminių ėmimo duomenų atskleidimo kontekste, pirmųjų dirvožemio matavimų terminą, kai kuriuos techninius reikalavimus, taikomus vietos atrankiniams tyrimams teritorijose, kuriose yra didelis uolienų kiekis, ir direktyvos poveikį atsinaujinančiųjų išteklių energijos projektams ir kasybai.

7. Todėl pirmininkaujanti valstybė narė padarė keletą bendro požiūrio kompromisinio teksto patikslinimų, tačiau neįtraukė pasiūlymų, dėl kurių pasikeistų derybų metu pasiekta subtili pusiausvyra. Pakeitimai visų pirma buvo padaryti 8 straipsnio 2a dalyje (Matavimai ir metodikos), 19 straipsnio 4a dalyje (Visuomenės informavimas) ir II priedo 2 punkte (Vietos atrankinis tyrimas).

II. PAGRINDINIAI PIRMININKAUJANČIOS VALSTYBĖS NARĖS KOMPROMISINIO TEKSTO ELEMENTAI

8. Pirmininkaujanti valstybė narė kompromisiniame tekste Komisijos pasiūlymas iš dalies keičiamas keliais aspektais. Juo siekiama atsižvelgti į delegacijoms susirūpinimą keliančius klausimus, kartu išlaikant tinkamą būtino lankstumo ir poreikio išlaikyti siūlomos direktyvos tikslus ir vientisumą pusiausvyrą. Toliau išdėstyti pagrindiniai kompromiso elementai:

- a) *Dirvožemio būklės stebėsenos ir vertinimas (4-9 straipsniai ir susijusios apibrėžtys, priedai ir konstatuojamosios dalys) ir tvarus dirvožemio valdymas (10 straipsnis ir III priedas)*

Pirmininkaujanti valstybė narė į Komisijos pasiūlymą įtraukė keletą naujų sąvokų ir paaiškinimų, kad būtų užtikrinta esamų duomenų ir stebėsenos sistemų pripažinimo pusiausvyra ir užtikrintas tam tikras suderinimo lygis.

Stebėsenos sistema (6 straipsnis)

Pirmininkaujančios valstybės narės tekste paaiškinama administracinė struktūra, aktuali dirvožemio būklės stebėsenos sistemai. Remiantis minimaliaisiais ES nustatytais parametrais, įskaitant dirvožemio tipus ir žemės naudojimą, įtraukiama su „dirvožemio rajonu“ susijusi „dirvožemio vieneto“, kuriam būdingos pakankamai vienodos dirvožemio savybės, sąvoka, tačiau valstybėms narėms paliekama pakankamai lankstumo naudoti išsamesniais lygiaverčiais duomenimis, jei jų turima, ir atsižvelgti į papildomus parametrus, tokius kaip klimatas, aplinkos zonos ar upių baseinai. Sąvokos „dirvožemio rajonas“ ir „kompetentingos institucijos“ paaiškintos, kad būtų numatyta būtina valdymo struktūra, siekiant užtikrinti, kad būtų įvykdytos direktyva nustatytos pareigos.

Pirmininkaujančios valstybės narės tekstu suteikiama lankstumo dėl to, koku lygmeniu turėtų būti sukurta stebėsenos sistema, ir nurodyta, kad dirvožemio būklė turėtų būti stebima dirvožemio vieneto lygmeniu, o dirvožemio sandarinimas ir naikinimas – dirvožemio rajono lygmeniu. Valstybės narės gali pritaikyti stebėsenos sistemą atokiausiems regionams, atsižvelgdamos į jų ypatumus.

Matavimai ir metodikos (8 straipsnis)

Pirmininkaujančios valstybės narės tekste pateikiama papildomų paaiškinimų ir numatomas lankstumas, susijęs su ėminių ėmimo vietų nustatymu ir atrankiniu tyrimu. Taip pat buvo peržiūrėti dirvožemio deskriptoriai ir susijusios metodikos, kad būtų geriau atsižvelgta į esamą praktiką ir, kai įmanoma, suderinta su kitais esamais reikalavimais. Be to, pirmininkaujančios valstybės narės tekste paaiškinama, kaip organizuojamas valstybių narių ir Komisijos bendradarbiavimas nustatant ėminių ėmimo vietas ir, kai aktualu, Komisijai imant ėminius. Papildomas su dirvožemio matavimais susijęs lankstumas apima galimybę naudoti esamus duomenis ir stebėsenos tinklus, pakartotinai naudoti lygiaverčius duomenis ir (arba) nukrypti nuo ilgesnį laikotarpį kintančių dirvožemio deskriptorių stebėsenos ciklo. Kad būtų užtikrintas dirvožemio matavimų reprezentatyvumas ir palyginamumas, pirmininkaujanti valstybė narė taip pat siūlo įtraukti dirvožemio ėminius analizuojančių laboratorijų kokybės kontrolės minimaliuosius reikalavimus.

Dirvožemio būklės vertinimas (7 ir 9 straipsniai)

Reaguodama į valstybių narių prašymus suteikti daugiau lankstumo ir į poreikį prisitaikyti prie vietos aplinkybių, pirmininkaujanti valstybė narė siūlo pakeisti principą „vienas netinkamas – visi netinkami“ dvejoja verčių sistema: i) neprivalomos tvarios siektinos vertės, atspindinčios ilgalaikius pasiūlymo tikslus, ir ii) veiklos priežastinių veiksnių vertės, nustatytos valstybių narių lygmeniu kiekvienam dirvožemio deskriptoriui, kad būtų sudarytos sąlygos nustatyti prioritetus ir laipsniškai įgyvendinti priemonės gerai dirvožemio būklei užtikrinti. Buto numatyta papildomų lankstumo priemonių, pavyzdžiui, valstybėms narėms paliekama spręsti dėl to, kokiomis sąlygomis dirvožemis yra laikomas geros būklės, numatyta galimybė pritaikyti siektinas vertes pagal dirvožemio tipą, vietos dirvožemio sąlygas ir klimato sąlygas, taip pat netaikyti atitinkamo kriterijaus tam tikram dirvožemiui, kuriam būdingos ypatingos gamtinės savybės.

Kad būtų atsižvelgta į kelioms delegacijoms susirūpinimą keliančius klausimus, pirmininkaujanti valstybė narė siūlo perkelti dirvožemio erozijos deskriptorių iš I priedo A dalies (dirvožemio deskriptoriai su geros dirvožemio būklės kriterijais, nustatytais ES lygmeniu) į I priedo B dalį (dirvožemio deskriptoriai su geros dirvožemio būklės kriterijais, nustatytais valstybių narių lygmeniu), nes tai suteiktų valstybėms narėms lankstumo nustatyti didžiausią šio deskriptoriaus tvarią vertę.

Pirmininkaujančios valstybės narės parengtame tekste taip pat nebėra nuostatos dėl savanoriško dirvožemio būklės sertifikavimo, nes ji nesusilaukė delegacijų pritarimo.

Tvarus dirvožemio valdymas (10 straipsnis)

Pirmininkaujančios valstybės narės tekste paaiškinamas orientacinis III priede išvardytų tvaraus dirvožemio valdymo principų pobūdis, suteikiant valstybėms narėms galimybę pačioms nustatyti savo teigiamą ir neigiamą poveikį darančios praktikos sąrašus, kartu atsižvelgiant į IV priede išvardytas esamas programas, planus, tikslus ir priemones.

- b) *Užimtos žemės plotas / dirvožemio sandarinimas ir dirvožemio naikinimas (6, 7, 8, 9, 11 straipsniai ir susijusios apibrėžtys, priedai ir konstatuojamosios dalys)*

Pirmininkaujanti valstybė narė siūlo šią sudėtingą temą nagrinėti taikant pakopinį požiūrį, pirmiausia imantis matomiausio, didžiausią poveikį darančio ir nesudėtingo stebėti užimtos žemės ploto aspekto, sutelkiant dėmesį į dirvožemio sandarinimą ir dirvožemio naikinimą, kartu išlaikant su užimtos žemės plotu susijusį ilgalaikį tikslą, kurio siekiama 2030 m. dirvožemio strategijoje, kad būtų prisidėta iki 2050 m. siekiant bendro užimtos žemės ploto nedidininimo tikslo. Siūloma sistema grindžiama trimis pagrindiniais aspektais: i) dirvožemio sandarinimo ir dirvožemio naikinimo rodiklių stebėsena vykdant tolimąjį stebėjimą rajonų lygmeniu, kuriam kaip minimali bendra bazė naudojami „Copernicus“ produktai, kai aktualu, papildant nacionaliniais aprašais (6 straipsnio 5 dalis, II priedo C dalis); ii) dirvožemio būklės vertinimui skirtais duomenimis nustatant poveikį ekosisteminių paslaugų praradimui ir galimą indėlį į dirvožemio būklės gerinimą atsandarinant ir renatūralizuojant (9 straipsnio 4 dalis); iii) pastangomis grindžiamo poveikio švelninimo principais, kad būtų švelninamas ir kompensuojamas dirvožemio sandarinimo ir naikinimo poveikis dirvožemio pajėgumui teikti ekosistemines paslaugas (11 straipsnis, 30d ir 30e konstatuojamosios dalys).

Kadangi daugelis delegacijų prašė toliau tobulinti 11 straipsnį ir susijusias 30d bei 30e konstatuojamąsias dalis, pirmininkaujanti valstybė narė siūlo kompromisą, pagal kurį 11 straipsnio pavadinime būtų minimi „žemės užėmimo poveikio švelninimo principai“ ir būtų paaiškinta, kad ši nuostata yra grindžiama pastangomis ir taikoma tik naujiems dirvožemio sandarinimo ir dirvožemio naikinimo užimant žemę atvejams, o ne jau sandarintam ar sunaikintam dirvožemiui. Taip pat aiškiai nurodyta, kad šie principai nebūtų viršesni už valstybių narių sprendimus dėl teritorijų planavimo – veikiau jais siekiama nustatyti tokių sprendimų poveikio švelninimo gerąją praktiką, į kurią valstybės narės turėtų atsižvelgti planuodamos žemės naudojimą. Be to, ataskaitų teikimo pareiga neapima švelninimo principų taikymo. Plačiau paaiškinta 30d konstatuojamojoje dalyje dėl dirvožemio priskyrimo tam tikrai kategorijai atsinaujinančiųjų išteklių energijos statinių atveju.

c) *Užterštų teritorijų valdymas (12–16 straipsniai ir susijusios apibrėžtys, priedai ir konstatuojamosios dalys)*

Ir šiuo klausimu pirmininkaujanti valstybė narė įtraukė papildomų lankstumo priemonių. Potencialiai užterštomis teritorijoms nustatyti ir tirti, taip pat užterštų teritorijų rizikos vertinimui atlikti ir šioms teritorijoms valdyti siūlomas rizika grindžiamas ir laipsniškas metodas, kad valstybės narės galėtų išdėstyti priemones pagal svarbą, atsižvelgdamos į galimą riziką, socialinį bei ekonominį kontekstą ir esamą bei planuojamą žemės naudojimą. Siekiant padėti nustatyti potencialiai užterštas teritorijas ir išdėstyti priemones pagal svarbą, reikalaujama, kad valstybės narės nustatytų potencialiai taršios veiklos sąrašą. Taip pat įtraukta potencialiai užterštos teritorijos apibrėžtis ir paaiškinimas, kad tarša taip pat gali būti giliau nei dirvožemyje, t. y. pamatinėje uolienoje ar motininėje medžiagoje. Patikslintos nuostatos dėl visuomenės dalyvavimo ir numatyta, kad ji gali dalyvauti tik pirmaisiais proceso etapais, t. y. nustatant ir taikant rizika grindžiamą ir laipsnišką metodą, nustatant ir tiriant potencialiai užterštas teritorijas.

Tekste taip pat reikalaujama, kad valstybės narės nustatytų atsakomybės hierarchiją, pagal kurią nustatoma, kurios šalys yra atsakingos už potencialiai užterštų teritorijų tyrimą ir užterštų teritorijų, kurių atveju sudėtinga nustatyti, kas yra teršėjas, rizikos vertinimą ir valdymą. Spręsti, ar taikyti skirtingus metodus seniai ir naujai užterštomis teritorijoms, paliekama valstybėms narėms.

Pirmininkaujančios valstybės narės tekste taip pat paaiškinama, kad tuo atveju, kai nėra galimybės nustatyti atsakingą šalį arba patraukti ją atsakomybėn, gali būti naudojamos ES lėšos. Taip pat nurodyta, kad ankstesnės priemonės ir esamos valdymo sistemos, susijusios su užterštomis teritorijomis (tyrimai, rizikos vertinimai, rizikos mažinimo priemonės ir registrai) turėtų būti pripažįstamos, jei jos atitinka Dirvožemio stebėsenos teisės akto reikalavimus.

Be to, pirmininkaujanti valstybė narė siūlo lankstesnį požiūrį į užterštą teritorijų konkrečiai pritaikytą vertinimą ir valdymą. Visų pirma nustatoma, kad konkrečios teritorijos vertinimo metodikos etapai ir principai yra savanoriški, ir paaiškinama, kad konkrečios teritorijos vertinimas turėtų būti proporcingas teritorijos sudėtingumui ir jo gali nereikėti, jei remiantis pirminiu tyrimu gali būti padaryta išvada dėl to, ar dirvožemio tarša nekelia nepriimtinos rizikos žmonių sveikatai ar aplinkai, ar reikia remediacijos. Tekste išlaikytas Komisijos požiūris į rizikos mažinimo priemones, t. y. valstybių narių pareiga apibrėžti, kas yra užterštos teritorijos keliama nepriimtina rizika žmonių sveikatai ir aplinkai, ir užtikrinti, kad būtų įgyvendintos tinkamos priemonės, kurių pavyzdžių pateikta V priede, siekiant per tinkamą laiką sumažinti riziką iki priimtino lygio.

d) Ataskaitų teikimas ir visuomenės informavimas (6, 16, 18, 19 straipsniai, susiję priedai ir konstatuojamosios dalys)

Reaguojant į delegacijoms susirūpinimą keliančius klausimus, susijusius su konfidencialumu ir neskelbtinų duomenų apsauga, pirmininkaujančios valstybės tekste nurodoma, kad visuomenei skirta informacija apie dirvožemio stebėsenos ir vertinimų rezultatus turėtų būti atskleidžiama agreguotų duomenų forma. Siekiant papildomai paaiškinti duomenų konfidencialumo klausimą, taip pat įtraukta nuoroda į Europos statistikos reglamentą ir į duomenų nuosavybės apsaugą (18 straipsnio 2 dalis, 19 straipsnio 4a dalis ir 36 konstatuojamoji dalis). Taip pat paaiškinta, kad turėtų būti užtikrinama ne nuolatinė prieiga, bet veiksmingas ataskaitų informacijos bei duomenų perdavimas ir keitimasis jais tarp valstybių narių ir Komisijos, taip pat su EEE. Be to, tam tikrų duomenų bei informacijos ir ataskaitų duomenų atskleidimui taikoma visuomenės saugumo ar nacionalinės gynybos pagrindu nukrypti leidžianti nuostata (6 straipsnio 7a dalis, 16a straipsnis, 18 straipsnio 2a dalis, 25a konstatuojamoji dalis).

e) *Kiti klausimai:*

- terminų apibrėžtys (3 straipsnis): išbrauktos kelios terminų, kurie nėra vartojami peržiūrėtame tekste, apibrėžtys (pusiau natūrali žemė, nenatūrali žemė, geografiškai tikslūs duomenys) ir įtrauktos naujų terminų apibrėžtys (dirvožemio vienetas, potencialiai užteršta teritorija, rizikos mažinimo priemonės, apibrėžtys, susijusios su dirvožemio sandarinimu ir dirvožemio naikinimu, gyvenamoji teritorija, organinis ir mineralinis dirvožemis). Taip pat įtraukta paaiškinimų ir padaryta patikslinimų, atsižvelgiant į kitose teksto vietose padarytus pakeitimus;
- Sąjungos finansavimas (17 straipsnis, 11 konstatuojamoji dalis): pirmininkaujanti valstybė narė kaip kompromisą siūlo neutralią nuorodą į Sąjungos finansines programas, laikantis taikomų jų taisyklių ir sąlygų;
- teisė kreiptis į teismą (22 straipsnis, 49 ir 49a konstatuojamosios dalys): tekstas suderintas su panašiomis teisės aktų nuostatomis, dėl kurių teisėkūros institucijos jau yra susitarusios;
- sankcijos (23 straipsnis): daugelio delegacijų prašymu nuostata išbraukta;
- Komisijos parama (23a straipsnis, 52a ir 52 konstatuojamosios dalys) ir tvarkaraščiai: kad direktyvą būtų lengviau įgyvendinti, pirmininkaujančios valstybės narės tekste numatoma Komisijos parama ir pagalba, teikiama neprivalomų dokumentų ir mokslinių priemonių forma, taip pat keitimasis informacija, patirtimi ir geriausios praktikos pavyzdžiais įvairiais klausimais, kuriems taikoma ši direktyva. Taip pat šiek tiek pratęsti dirvožemio matavimų ir dirvožemio būklės vertinimo, esamų potencialiai užterštų teritorijų nustatymo ir registravimo terminai.

III. IŠVADA

9. Pirmininkaujančios valstybės narės kompromisiniame tekste rasta subtili pusiausvyra, kuriai pritarė dauguma delegacijų. Tekstas pateikiamas šio pranešimo priede. Komisijos pasiūlymo pakeitimai pažymėti **paryškintuoju šriftu**, o išbrauktas tekstas – simboliu [...]. Naujausi pakeitimai, padaryti po gegužės 29 d. Nuolatinių atstovų komiteto posėdžio, pažymėti **paryškintuoju šriftu ir pabraukti**, o išbrauktas tekstas – simboliu [...].
10. Tarybos prašoma susitarti dėl šio pranešimo priede išdėstyto bendro požiūrio. Šis bendras požiūris bus laikomas Tarybos įgaliojimais ateityje vesti derybas su Europos Parlamentu pagal įprastą teisėkūros procedūrą.

Pasiūlymas dėl

**Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl dirvožemio stebėsenos ir atsparumo
(Dirvožemio stebėsenos teisės akto).**

(Tekstas svarbus EEE)

EUROPOS PARLAMENTAS IR EUROPOS SĄJUNGOS TARYBA,

atsižvelgdami į Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo, ypač į jos 192 straipsnio 1 dalį,

atsižvelgdami į Europos Komisijos pasiūlymą,

teisėkūros procedūra priimamo akto projektą perdavus nacionaliniams parlamentams,

atsižvelgdami į Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonę¹,

atsižvelgdami į Regionų komiteto nuomonę²,

laikydami įprastos teisėkūros procedūros,

kadangi:

- (1) dirvožemis yra gyvybiškai svarbus, ribotas **išteklis, laikomas** neatsinaujinančiu ir nesikeičiančiu **žmogiškojo laiko skalėje**, [...] kuris yra itin svarbus ekonomikai, aplinkai ir visuomenei;
- (2) geros būklės dirvožemiai pasižymi tinkamomis cheminėmis, biologinėmis ir fizinėmis savybėmis, kurios užtikrina žmonėms ir aplinkai gyvybiškai svarbias ekosistemines paslaugas, tokias kaip pakankamas aprūpinimas saugiu ir vertingu maistu, biomasės ir švaraus vandens tiekimas, maisto medžiagų apykaita, anglies dioksido saugojimas ir prieglobstis biologinei įvairovei. Tačiau 60–70 % Sąjungos dirvožemio yra [...] **nualinta** ir jo būklė toliau blogėja;

¹ OL C [...], [...], p. [...].

² OL C [...], [...], p. [...].

- (2b) dirvožemis taip pat teikia tokias paslaugas kaip infrastruktūros ir žmogaus veiklos fizinė platforma, žaliavų šaltinis arba geologinio, geomorfologinio ir archeologinio paveldo saugykla. Nors šios paslaugos dažnai laikomos dirvožemio ekosisteminėmis paslaugomis, ne visoms joms reikia funkcinės ekosistemos, ir jos dažnai, ypač infrastruktūros platformos ir žaliavų šaltinio atveju, yra nesuderinamos su kitomis dirvožemio ekosisteminėmis paslaugomis, nes jos iš esmės lemia dirvožemio degradaciją. Be to, jos dažnai yra labiausiai paplitę dirvožemio naudojimo būdai, dėl kurių smarkiai prarandamos minėtos gyvybiškai svarbios ekosisteminės paslaugos ir prisidedama prie dirvožemio degradacijos. Todėl svarbu rasti šių dviejų rūšių dirvožemio ekosisteminių paslaugų pusiausvyrą;**
- (2c) dirvožemio degradacija daro poveikį dirvožemio teikiamoms ekosisteminėms paslaugoms ir neigiamai veikia žmonių sveikatą bei aplinką ir gali apimti įvairius aspektus, susijusius su fizine degradacija, pavyzdžiui, dirvožemio sandarinimu ir žemės naudojimu, kai sunaikinamos gamtinės dirvožemio funkcijos, apskritai, dirvožemio erozija, dirvožemio susmegimu ir dirvožemio vandens sulaikymo bei infiltracijos mažėjimu, cheminiu ar biologiniu degradavimu, pavyzdžiui, maisto medžiagų pertekliumi ir eikvojimu, rūgštėjimu, druskėjimu ir dirvožemio tarša, dirvožemio organinės anglies, dirvožemio biologinės įvairovės ir dirvožemio biologinio aktyvumo praradimu;**
- (3) dirvožemio degradacija Sąjungai kasmet kainuoja kelias dešimtis milijardų eurų. Gera dirvožemio būklė daro poveikį ekosisteminių paslaugų, kurios duoda didelę ekonominę grąžą, teikimui. Todėl tvarus dirvožemio valdymas ir atkūrimas yra ekonomiškai pagrįsti ir gali gerokai padidinti žemės kainą ir vertę Sąjungoje;**

- (4) Europos žaliojo kurso komunikate³ išdėstytos plataus užmojo veiksmų gairės, kaip pertvarkyti Sąjungą į teisingą ir klestinčią visuomenę, pasižyminčią modernia, efektyviai išteklius naudojančia ir konkurencinga ekonomika, siekiant apsaugoti, tausoti ir didinti Sąjungos gamtinį kapitalą ir apsaugoti piliečių sveikatą ir gerovę. Įgyvendindama Europos žaliąjį kursą, Komisija priėmė 2030 m. ES biologinės įvairovės strategiją⁴, strategiją „Nuo ūkio iki stalo“⁵, Nulinės taršos veiksmų planą⁶, ES prisitaikymo prie klimato kaitos strategiją⁷ ir ES 2030 m. dirvožemio strategiją⁸;
- (5) Sąjunga taip pat yra įsipareigojusi įgyvendinti Darnaus vystymosi darbotvarkę iki 2030 m. ir jos darnaus vystymosi tikslus (DVT)⁹. Geros būklės dirvožemis tiesiogiai padeda siekti kelių DVT, visų pirma 2-ojo DVT (bado panaikinimas), 3-ojo DVT (gera sveikata ir gerovė), 6-ojo DVT (švarus vanduo ir sanitarija), 11-ojo DVT (darnūs miestai ir bendruomenės), 12-ojo DVT (atsakingas vartojimas ir gamyba), 13-ojo DVT (klimato srities veiksmai) ir 15-ojo DVT (gyvybė sausumoje). Pagal 15.3 DVT siekiama kovoti su dykumėjimu, atkurti nualintą žemę ir dirvožemį, įskaitant dykumėjimo, sausros ir potvynių pažeistus plotus, ir siekti, kad iki 2030 m. pasaulyje bendras blogėjančio dirvožemio plotas nebedidėtų;

³ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Europos Vadovų Tarybai, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europos žaliasis kursas“ (COM(2019) 640 final).

⁴ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „2030 m. ES biologinės įvairovės strategija. Gamtos gražinimas į savo gyvenimą“ (COM(2020) 380 final).

⁵ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Sąžininga, sveika ir aplinkai palanki maisto sistema pagal strategiją „Nuo ūkio iki stalo“ (COM(2020) 381 final).

⁶ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Kuriame sveiką planetą visiems. ES veiksmų planas „Siekiant nulinės oro, vandens ir dirvožemio taršos“ (COM(2021) 400 final).

⁷ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Klimato kaitai atsparios Europos kūrimas. Naujoji ES prisitaikymo prie klimato kaitos strategija“ (COM(2021) 82 final).

⁸ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „ES 2030 m. dirvožemio strategija. Naudojimasis geros būklės dirvožemio teikiama nauda žmonėms, maistui, gamtai ir klimatui“ (COM(2021) 699 final).

⁹ <https://sdgs.un.org/goals>

- (6) Sąjunga ir jos valstybės narės, kaip Tarybos sprendimu 93/626/EEB¹⁰ patvirtintos Biologinės įvairovės konvencijos šalys, 15-ojoje Šalių konferencijoje susitarė dėl Kunmingo ir Monrealio pasaulinės biologinės įvairovės strategijos¹¹, kuri apima keletą 2030 m. į veiksmus orientuotų pasaulinių tikslų, svarbių dirvožemio būklei. Gamtos indėlis į žmonių gyvenimą, įskaitant dirvožemio būklę, turėtų būti atkurtas, išlaikytas ir padidintas;
- (7) Sąjunga ir jos valstybės narės, kaip Tarybos sprendimu 98/216/EB¹² patvirtintos JT konvencijos dėl kovos su dykumėjimu (UNCCD) Šalys, įsipareigojo kovoti su dykumėjimu ir švelninti sausrų padarinius nukentėjusiose šalyse. Trylika valstybių narių¹³ pagal UNCCD paskelbė, kad yra paveiktos dykumėjimo;
- (8) Jungtinių Tautų bendrosios klimato kaitos konvencijos (UNFCCC) kontekste žemė ir dirvožemis vienu metu laikomi anglies dioksido šaltiniu ir absorbentu. Sąjunga ir valstybės narės, kaip jos Šalys, įsipareigojo skatinti anglies dioksido absorbentų ir kaupiklių tvarų valdymą, išsaugojimą ir stiprinimą;
- (9) 2030 m. ES biologinės įvairovės strategijoje teigiama, kad itin svarbu sustiprinti pastangas siekiant apsaugoti dirvožemio derlingumą, sumažinti jo eroziją ir padidinti jo organinės medžiagos kiekį taikant tvaraus dirvožemio valdymo praktiką. Taip pat tvirtinama, kad reikia nemažai nuveikti, kad būtų nustatytos užteršto dirvožemio teritorijos, atkurtas nualintas dirvožemis, apibrėžtos geros dirvožemio ekologinės būklės sąlygos ir atkūrimo tikslai, taip pat pagerinta dirvožemio kokybės stebėseną;

¹⁰ 1993 m. spalio 25 d. Tarybos sprendimas 93/626/EEB dėl Biologinės įvairovės konvencijos sudarymo (OL L 309, 1993 12 13, p. 1).

¹¹ 2022 m. gruodžio 19 d. Biologinės įvairovės konvencijos šalių konferencijoje priimtas sprendimas, 15/4. Kunmingo ir Monrealio pasaulio biologinės įvairovės strategija.

¹² 1998 m. kovo 9 d. Tarybos sprendimas dėl Jungtinių Tautų Organizacijos konvencijos dėl kovos su dykumėjimu šalyse, kurios patiria dideles sausras ir (ar) dykumėjimą, ypač esančiose Afrikoje, sudarymo Europos Bendrijos vardu (OL L 83, 1998 3 19, p. 1).

¹³ Bulgarija, Graikija, Ispanija, Italija, Kipras, Kroatija, Latvija, Malta, Portugalija, Rumunija, Slovakija, Slovėnija, Vengrija.

- (10) 2030 m. ES dirvožemio strategijoje išdėstyta ilgalaikė vizija, kad iki 2050 m. visos ES dirvožemio ekosistemos turi būti geros būklės ir todėl atsparesnės. Kaip vienas iš pagrindinių sprendimų, geros būklės dirvožemis padeda siekti ES tikslų užtikrinti poveikio klimatui neutralumą ir tapti atsparia klimato kaitai, plėtoti ekologišką ir žiedinę (bio)ekonomiką, sustabdyti biologinės įvairovės nykimą, apsaugoti žmonių sveikatą, sustabdyti dykumėjimą ir pakeisti žemės degradacijos tendencijas;
- (11) finansavimas yra labai svarbus, kad būtų galima pereiti prie geros būklės dirvožemio. Daugiametėje finansinėje programoje numatytos kelios dirvožemio apsaugos, tvaraus valdymo ir atkūrimo finansavimo galimybės. Europos dirvožemio būklės gerinimo misija yra viena iš penkių programos „Europos horizontas“ ES misijų ir specialiai skirta dirvožemio būklės gerinimui. ES dirvožemio misija yra pagrindinė šios direktyvos įgyvendinimo priemonė. Ja siekiama vadovauti perėjimui prie geros dirvožemio būklės finansuojant plataus užmojo mokslinių tyrimų ir inovacijų programą, sukuriant 100 gyvųjų laboratorijų ir kelrodžių tinklą kaimo ir miesto vietovėse, spartinant suderintos dirvožemio stebėsenos sistemos kūrimą ir didinant informuotumą apie dirvožemio svarbą. Kitos Sąjungos programos, kuriomis siekiama prisidėti prie geros dirvožemio būklės, yra bendra žemės ūkio politika, sanglaudos politikos fondai, Aplinkos ir klimato politikos programa, programos „Europos horizontas“ darbo programa, techninės paramos priemonė, Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė ir programa „InvestEU“;

- (12) 2030 m. dirvožemio strategijoje paskelbta, kad Komisija pateiks pasiūlymą dėl teisėkūros procedūra priimamo akto dėl dirvožemio būklės, kad iki 2050 m. būtų galima pasiekti Dirvožemio strategijos tikslus ir užtikrinti gerą dirvožemio būklę visoje ES. 2021 m. balandžio 28 d. rezoliucijoje dėl dirvožemio apsaugos¹⁴ Europos Parlamentas pabrėžė, kad svarbu apsaugoti dirvožemį ir skatinti dirvožemio būklės gerinimą Sąjungoje, atsižvelgiant į tai, kad degradacija tęsiasi, nors kai kuriose valstybėse narėse imtasi veiksmų, kurie nebuvo didelio masto ar suderinti. Europos Parlamentas paragino Komisiją sukurti Sąjungos masto bendrą teisinę sistemą, kurioje būtų visapusiškai laikomasi subsidiarumo principo, kad būtų apsaugotas ir tvariai naudojamas dirvožemis ir šalinamos visos didelės jam kylančios grėsmės;
- (13) 2020 m. spalio 23 d. išvadose¹⁵ Taryba pritarė aktyvesnėms Komisijos pastangoms geriau apsaugoti dirvožemį ir dirvožemio biologinę įvairovę, nes tai gyvybiškai svarbus neatsinaujinantis išteklius;
- (14) Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (ES) 2021/1119¹⁶ nustatytas privalomas tikslas – iki 2050 m. Sąjungoje pasiekti poveikio klimatui neutralumą, o vėliau – neigiamą išmetamą ŠESD kiekį, taip pat teikti pirmenybę sparčiam ir nuspėjamam išmetamo ŠESD kiekio mažinimui ir kartu didinti ŠESD šalinimą natūraliais absorbentais. Tvarus dirvožemio valdymas didina anglies dioksido sekvestraciją ir daugeliu atvejų duoda papildomos naudos ekosistemoms ir biologinei įvairovei. Komisijos komunikate dėl tvarių anglies ciklų¹⁷ pabrėžiama, kad reikia aiškiai ir skaidriai nustatyti veiklą, kurią vykdant vienareikšmiškai šalinamas anglies dioksidas iš atmosferos, pavyzdžiui, sukurti ES anglies dioksido absorbavimo iš natūralių ekosistemų, įskaitant dirvožemį, sertifikavimo sistemą. Be to, persvarstyta Žemės naudojimo, žemės naudojimo keitimo ir miškininkystės reglamente ne tik dirvožemio anglies dioksidas laikomas prioritetu siekiant tikslų kelyje į neutralaus poveikio klimatui Europą, bet ir valstybės narės raginamos parengti dirvožemio anglies sanaujos stebėsenos sistemą, naudojant, *inter alia*, žemės dangos ir žemės naudojimo statistinio tyrimo (LUCAS) duomenų rinkinį;

¹⁴ 2021 m. balandžio 28 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl dirvožemio apsaugos (2021/2548(RSP)).

¹⁵ Tarybos išvados „Biologinė įvairovė. Būtinybė skubiai imtis veiksmų“, dok. 12210/20.

¹⁶ 2021 m. birželio 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2021/1119, kuriuo nustatoma poveikio klimatui neutralumo pasiekimo sistema ir iš dalies keičiami reglamentai (EB) Nr. 401/2009 ir (ES) 2018/1999 (Europos klimato teisės aktas) (OL L 243, 2021 7 9, p. 1).

¹⁷ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui ir Tarybai „Tvarūs anglies ciklai“ (COM(2021) 800 final).

- (15) Komisijos komunikate dėl prisitaikymo prie klimato kaitos¹⁸ pabrėžiama, kad naudojant gamtos procesais pagrįstus sprendimus ne pakrančių regionuose, pavyzdžiui, atkuriant sugeriamąją dirvožemio funkciją, pagerės švaraus gėlo vandens tiekimas, sumažės potvynių rizika ir bus sušvelnintas sausrų poveikis. Svarbu kuo labiau didinti dirvožemio pajėgumą išlaikyti ir išvalyti vandenį ir mažinti taršą;
- (16) Komisijos priimtame Nulinės taršos veiksmų plane išdėstyta 2050 m. vizija, kad oro, vandens ir dirvožemio tarša turi būti sumažinta iki tokio lygio, kuris nebelaikomas žalingu sveikatai ir natūralioms ekosistemoms, ir kad būtų paisoma mūsų planetos išgalių, taip sukuriant aplinką be toksinių medžiagų;
- (17) Komisijos komunikate dėl apsirūpinimo maistu užtikrinimo ir maisto sistemų atsparumo didinimo¹⁹ pabrėžiama, kad užtikrinant apsirūpinimą maistu labai svarbus maisto tvarumas. Esant gerai dirvožemių būklei Sąjungos maisto sistema tampa atsparesnė, nes sukuriamas pagrindas pakankamam apsirūpinimui vertingu maistu;
- (18) būtina nustatyti dirvožemio būklės stebėsenos ir vertinimo, tvaraus dirvožemio valdymo ir užterštų teritorijų tvarkymo priemonės, kad iki 2050 m. dirvožemis taptų geros būklės ir toks išliktų ir kad būtų pasiekti Sąjungos klimato ir biologinės įvairovės tikslai, užkirstas kelias sausroms ir gaivalinėms nelaimėms ir į jas būtų reaguojama, būtų apsaugota žmonių sveikata ir užtikrintas apsirūpinimas maistu ir maisto sauga;

¹⁸ Europos Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Klimato kaitos poveikiui atsparios Europos kūrimas. Naujoji ES prisitaikymo prie klimato kaitos strategija“ COM(2021) 82 final.

¹⁹ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Apsirūpinimo maistu užtikrinimas ir maisto sistemų atsparumo didinimas“ (COM(2022) 133 final).

(19) dirvožemyje yra daugiau kaip 25 % visos biologinės įvairovės ir jis yra antras pagal dydį planetos anglies kaupiklis. Dėl gebėjimo surinkti ir saugoti anglies dioksidą geros būklės dirvožemis padeda siekti Sąjungos klimato kaitos tikslų. Geros būklės dirvožemis taip pat yra palanki buveinė organizmams klestėti ir yra labai svarbus siekiant didinti biologinę įvairovę ir ekosistemų stabilumą. Biologinė įvairovė po žeme ir ant žemės yra glaudžiai susijusi ir sąveikauja tarpusavio ryšiais (pavyzdžiui, mikoriziniai grybai, jungiantys augalų šaknis);

(19a) dirvožemio organinės medžiagos yra itin svarbios siekiant užtikrinti dirvožemio ekosistemines paslaugas ir funkcijas, mažinant dirvožemio degradaciją, pavyzdžiui, eroziją ir susmegimą, kartu didinant buferiškumą, vandens sulaikymą ir infiltraciją, taip pat dirvožemio katijonų mainų gebą. Dirvožemio organinės medžiagos, paprastai matuojamos dirvožemio organine anglimi, gali ne tik pagerinti dirvožemio struktūrinį stabilumą, atspindimą dirvožemio organinės anglies ir molio santykiu, bet ir biomasės vystymą, įskaitant pasėlių derliaus padidėjimą. Be to, dirvožemio organinės medžiagos daro teigiamą poveikį dirvožemio biologinei įvairovei ir gali padidinti dirvožemyje sekvestruojamos anglies kiekį, taigi ir organinės anglies sankaupas dirvožemyje, taip prisidedant prie klimato kaitos švelninimo ir prisitaikymo prie jos;

(20) potvyniai, miškų gaisrai ir ekstremalūs meteorologiniai reiškiniai yra gaivalinių nelaimių riziką keliantys įvykiai, dėl kurių labiausiai nerimaujama visoje Europoje. Visoje Sąjungoje sparčiai didėja susirūpinimas dėl sausrų ir vandens trūkumo. 2020 m. 24 valstybės narės sausras ir vandens trūkumą laikė pagrindiniais naujų ar su klimatu susijusių nelaimių riziką keliančiais reiškiniais; 2015 m. tokių valstybių narių buvo tik 11. Geros būklės dirvožemis padeda užtikrinti atsparumą sausroms ir gaivalinėms nelaimėms. Praktika, kuria gerinamas vandens sulaikymas ir maisto medžiagų prieinamumas dirvožemyje, dirvožemio struktūra, dirvožemio biologinė įvairovė ir anglies dioksido sekvestracija, didinamas ekosistemų, augalų ir pasėlių gebėjimas atsilaikyti prieš sausras, gaivalines nelaimes, karščio bangas ir ekstremalius meteorologinius reiškinius, kurie ateityje dėl klimato kaitos taps dažnesni, ir atsigauti po jų. Savo ruožtu, nesant tinkamo dirvožemio valdymo, sausros ir gaivalinės nelaimės sukelia dirvožemio degradaciją ir dirvožemio būklę blogėja. Geresnė dirvožemio būklė padeda sumažinti ekonominius nuostolius ir žūtis, susijusius su ekstremaliais klimato reiškiniais – 1980–2021 m. Sąjungoje dėl šių reiškinių prarasta apie 560 mlrd. EUR ir daugiau kaip 182 000 gyvybių;

- (21) gera dirvožemio būkle tiesiogiai prisidedama prie žmonių sveikatos ir gerovės. Geros būklės dirvožemis užtikrina saugų ir vertingą maistą ir gali filtruoti teršalus, taip išsaugodamas geriamojo vandens kokybę. Dirvožemio tarša gali pakenkti žmonių sveikatai teršalų nurijus, įkvėpus arba jiems susilietus su oda. Geros būklės dirvožemio mikrobų bendrijos poveikis žmonėms yra naudingas, nes padeda kurti imuninę sistemą ir didinti atsparumą tam tikroms ligoms ir alergijai. Geros būklės dirvožemis padeda augti medžiams, gėlėms ir žolei ir kuria žaliąją infrastruktūrą, kuri teikia estetinę vertę, užtikrina gerovę ir gyvenimo kokybę;
- (22) dirvožemio degradacija daro poveikį vaisingumui, derlingumui, atsparumui kenkėjams ir maistinei maisto kokybei. Kadangi 95 % mūsų maisto tiesiogiai arba netiesiogiai pagaminama dirvožemyje, o pasaulio gyventojų skaičius toliau didėja, labai svarbu, kad šie baigtiniai gamtos ištekliai išliktų geros būklės, kad būtų užtikrintas ilgalaikis apsirūpinimas maistu ir Sąjungos žemės ūkio produktyvumas ir pelningumas. Taikant tvaraus dirvožemio valdymo praktiką palaikoma arba gerinama dirvožemio būklė ir prisidedama prie maisto sistemos tvarumo ir atsparumo;
- (23) **siekiamas** ilgalaikis direktyvos tikslas – iki 2050 m. užtikrinti gerą dirvožemio būklę. Kaip tarpinis žingsnis, atsižvelgiant į ribotas žinias apie dirvožemio būklę ir apie geros būklės atkūrimo priemonių veiksmingumą ir sąnaudas, direktyva taikomas pakopinis požiūris. Pirmajame etape daugiausia dėmesio bus skiriama dirvožemio stebėsenos sistemos sukūrimui ir dirvožemio padėties visoje ES įvertinimui. Tai taip pat apima reikalavimus nustatyti priemones, kuriomis būtų tvariai valdomas dirvožemis, [...] atkuriamas nesveikas dirvožemis, [...] kai nustatoma jo būklė, **taip pat įvertinama ir valdoma užterštų teritorijų keliamas rizika. Tačiau nenustatoma nei** [...] pareiga iki 2050 m. pasiekti gerą dirvožemio būklę, **nei** [...] tarpiniai tikslai. Šis proporcingas požiūris leis tinkamai pasirengti, sukurti paskatas ir pradėti tvariai valdyti dirvožemį ir atkurti prastos būklės dirvožemį. Antrajame etape, kai tik bus gauti pirmojo dirvožemio ir tendencijų vertinimo rezultatai, Komisija įvertins pažangą siekiant 2050 m. tikslo ir su tuo susijusią patirtį ir prireikus pasiūlys persvarstyti [...] direktyvą, kad būtų paspartinta pažanga iki 2050 m.;

- (24) siekiant mažinti dirvožemiui daromą neigiamą poveikį ir nustatyti tinkamas geros dirvožemio būklės palaikymo ar atkūrimo priemonės, reikia atsižvelgti į dirvožemio tipų įvairovę, konkrečias vietas ir klimato sąlygas ir žemės naudojimą arba žemės dangą. Todėl tikslinga, kad valstybės narės nustatytų dirvožemio [...] **vienetus, atspindinčius tam tikrą tų charakteristikų vienalytiškumą, kad būtų galima stebėti ir vertinti dirvožemio būklę visoje jų teritorijoje. Tačiau dirvožemio vienetus turėtų valdyti [...] atitinkamos [...] valdymo struktūros, [...] sudarančios sąlygas valstybėms narėms užtikrinti, kad stebėseną ir vertinimą būtų vykdomi tinkamai ir kad būtų vykdomas tvarus dirvožemio valdymas ir [...] taikomos priemonės siekiant laikytis šioje direktyvoje nustatytų reikalavimų. Dirvožemio rajonai atitinka administracines teritorijas, už kurias yra atsakingos šios valdymo struktūros, ir apima vieną ar kelis ištikus dirvožemio vienetus [...]**²⁰.

²⁰ [...]

(24a) siekdamas parengti atrankinį tyrimą dirvožemio stebėsenos tikslais, valstybės narės turės atsižvelgti į savo dirvožemio rajonus ir dirvožemio vienetus. Siekiant užtikrinti pakankamą suderinimo tarp valstybių narių lygį, Europos lygmeniu turėtų būti apibrėžti minimalieji dirvožemio vienetų nustatymo kriterijai. Šiuo atžvilgiu dirvožemio tipas ir žemės naudojimas yra du minimalieji kriterijai, kurie turėtų būti naudojami kaip suderinti pagrindiniai duomenys. Kalbant apie dirvožemio tipą, Europos Sąjungos ir kaimyninių šalių dirvožemio regionų žemėlapis²¹ sudaro sąlygas susidaryti dirvožemio vystymosi kraštovaizdžio lygmeniu vaizdą. Šis žemėlapis grindžiamas dirvožemio tipais, kaip apibrėžta Pasaulinėje dirvožemio išteklių pamatinėje bazėje²², taip pat visiškai palyginamais ir suderintais pagrindiniais duomenimis žemyno lygmeniu, t. y. kiek tai susiję su klimatu, topografija, reljefu, geologija ir augmenija. Kalbant apie žemės naudojimą, Reglamente (ES) 2018/841²³ ir IPPC gairėse apibrėžtos kategorijos yra suderintas žemės naudojimo ataskaitų teikimo pagrindas. Todėl, siekdamas apibrėžti dirvožemio vienetus, valstybės narės turėtų atsižvelgti bent į dirvožemio rajonus, taip pat į pirmiau nurodytus dirvožemio regionus ir žemės naudojimo kategorijas. Dėl dirvožemio savybių ir žemės naudojimo erdvinio kintamumo dirvožemio vienetai gali sudaryti nekaimyninės teritorijos. Be to, galima atsižvelgti į klimato ir aplinkos sąlygas. Galėtų būti naudojama išsamesnė arba atnaujinta Europos, nacionalinio arba subnacionalinio lygmens informacija, jei jos turima.

²¹ „Europos Sąjungos ir kaimyninių šalių dirvožemis 1:5,000,000“, 2005 m., žiūrėta 2024 03 07, <https://data.europa.eu/data/datasets/ae71ffee-1ae9-4624-ae3f-f49513fe9dcb?locale=lt>

²² <https://www.fao.org/soils-portal/data-hub/soil-classification/world-reference-base/en/>
²³ 2018 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2018/841 dėl šiltnamio efektą sukeliančių dujų, išmetamų ir absorbuojamų dėl žemės naudojimo, žemės naudojimo keitimo ir miškininkystės, kiekio įtraukimo į 2030 m. klimato ir energetikos politikos strategiją, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 525/2013 ir Sprendimas Nr. 529/2013/ES (OL L 156, 2018 6 19, p. 1).

- (25) siekiant užtikrinti tinkamą dirvožemio valdymą, turėtų būti reikalaujama, kad valstybės narės kiekvienam dirvožemių rajonui paskirtų [...] **vieną ar kelias kompetentingas institucijas**. Valstybėms narėms turėtų būti leidžiama paskirti bet kurią papildomą kompetentingą instituciją atitinkamu lygmeniu, be kita ko, nacionaliniu ar [...] **subnacionaliniu** lygmeniu;
- (25a) valstybėms narėms turėtų būti leidžiama paskirti tinkamą kompetentingą instituciją, kuri kariniuose objektuose vykdytų šioje direktyvoje nustatytas pareigas. Be to, jokie su kariniais objektais susiję duomenys ir informacija neturėtų būti atskleidžiami, nes jų atskleidimas gali turėti neigiamą poveikį visuomenės saugumui ar nacionalinei gynybai. Todėl valstybėms narėms turėtų būti leidžiama viešai neskelbti tokių duomenų ir informacijos, be kita ko, skaitmeniniame dirvožemio būklės duomenų portale arba potencialiai užterštų teritorijų ir užterštų teritorijų registre, ir neteikti jų Komisijai ir EAA;**
- (26) siekiant nustatyti bendrą geros dirvožemio būklės apibrėžtį, reikia nustatyti minimaliuosius bendrus išmatuojamus kriterijus, kurių nesilaikant dirvožemio gebos veikti kaip būtinoji gyvybinė sistema ir teikti ekosistemines paslaugas praradimas pasiekia kritinę ribą. Tokie kriterijai turėtų atspindėti esamas dirvotyros žinias ir jomis remtis;

- (27) siekiant apibūdinti dirvožemio degradaciją, būtina nustatyti **bendrus** dirvožemio deskriptorius, kuriuos būtų galima išmatuoti arba apskaičiuoti. Net jei dirvožemio rūšys, klimato sąlygos ir žemės naudojimas įvairiose valstybėse narėse labai skiriasi, remiantis turimomis mokslinėmis žiniomis kai kuriems iš tų deskriptorių galima nustatyti Sąjungos lygmens kriterijus. Tačiau valstybės narės turėtų turėti galimybę kai kuriems iš šių dirvožemio deskriptorių skirtus kriterijus pritaikyti pagal konkrečias nacionalines ar vietos sąlygas ir apibrėžti kriterijus kitiems dirvožemio deskriptoriams, kuriems šiame etape bendrų kriterijų ES lygmeniu nustatyti neįmanoma. Tiems deskriptoriams, kuriems šiuo metu negalima nustatyti aiškių kriterijų, pagal kuriuos būtų galima atskirti gerą ir prastą dirvožemio būklę, reikalinga tik stebėsena ir vertinimas. Tai palengvins tokių kriterijų rengimą ateityje;
- (27a) siekiant aiškiai atskirti ilgalaikį šios direktyvos tikslą nuo tvaraus dirvožemio valdymo praktikos įgyvendinimo veiklos aspektų, dirvožemio deskriptorių geros dirvožemio būklės kriterijai yra suskirstyti į neprivalomas tvarias siektinas vertes ir veiklos priežastinių veiksnių vertes. Neprivalomos tvarios siektinos vertės atspindi ilgalaikį šios direktyvos tikslą ir dėl jų nenustatoma pareiga imtis veiksmų. Remiantis dabartinėmis mokslo žiniomis, šios siektinos vertės atspindi idealią padėtį, kai dirvožemio geba teikti ekosistemines paslaugas nesumažės ir nebus padaryta reikšmingos žalos žmonių sveikatai ar aplinkai. Tačiau, atsižvelgiant į poreikį užtikrinti veiksmingumą ir turimus ribotus išteklius, priemonės, kuriomis siekiama geros dirvožemio būklės, turi būti išdėstytos prioriteto tvarka ir įgyvendinamos laipsniškai. Todėl reikia nustatyti veiklos priežastinių veiksnių vertes. Remiantis šiomis vertėmis nustatomos tinkamos priemonės dirvožemio būklei palaikyti arba atkurti. Dėl kiekvieno dirvožemio degradacijos aspekto nustatomos viena ar kelios proporcingos ir įgyvendinamos priežastinių veiksnių vertės. Tai suteikia galimybę laipsniškai įgyvendinti įvairias priemones, pradedant budrumu, informuotumo didinimu bei tvariu valdymu ir baigiant atkūrimo praktika. Valstybių narių lygmeniu nustačius priežastinių veiksnių vertes užtikrinama, kad būtų galima visapusiškai atsižvelgti į vietos sąlygas ir praktiką, dirvožemio naudojimą ir dabartinę politiką. Valstybės narės galėtų nuspręsti nustatyti tokio paties lygio priežastinių veiksnių vertę vieno ar kelių dirvožemio degradacijos atvejų atžvilgiu, kaip ir siektina vertė, taikoma šiems dirvožemio degradacijos atvejams. Komisija turėtų padėti valstybėms narėms nustatyti tvarias siektinas ir veiklos priežastinių veiksnių vertes;

[...]

(29) kai kurie dirvožemiai pasižymi specifinėmis charakteristikomis dėl to, kad jie netipiniai dėl savo pobūdžio ir yra retos buveinės biologinės įvairovės atžvilgiu arba unikalūs kraštovaizdžio elementai, arba dėl to, kad juos labai pakeitė žmonės **ir juose gali būti akivaizdžių mūsų praeities pėdsakų**. Į šias charakteristikas turėtų būti atsižvelgiama apibrėžiant geros būklės dirvožemį ir reikalavimus užtikrinti gerą dirvožemio būklę;

(29a) panašiai kaip ir siekiant siektino ilgalaikio tikslo iki 2050 m. užtikrinti gerą dirvožemio būklę, taip pat siekiant prisidėti prie ES 2030 m. dirvožemio strategijos tikslų, visų pirma prie vadinamojo bendro užimtos žemės ploto nedidrinimo tikslo, šia direktyva taip pat siekiama nustatyti laipsnišką požiūrį į žemės užėmimą. Siekiant prisidėti prie šio ilgalaikio tikslo, svarbu įvertinti įvairius žemės užėmimo procesus ir siekti sumažinti bei sušvelninti jų poveikį dirvožemio būklei ir ekosisteminėms paslaugoms.

Taigi šia direktyva siekiama sukurti stebėsenos sistemą, taikomą matomesniems žemės užėmimo aspektams – dirvožemio sandarinimui ir dirvožemio naikinimui – naudojantis ES lygmeniu jau turimomis priemonėmis pasitelkus programos „Copernicus“ produktus, savanoriškai papildant tolimojo stebėjimo duomenimis ir aprašais. Šiame etape siekiama kuo didesnio ekonomiškumo ir pragmatiškumo, kad būtų užtikrintas suderintas supratimas, ir inicijuoti pirmąsias diskusijas nacionaliniu lygmeniu, remiantis patikimais duomenimis;

- (30) dirvožemis yra ribotas išteklius, dėl kurio naudojimo įvairioms reikmėms vis labiau konkuruojama. Žemės užėmimas yra procesas, dėl kurio keičiasi žemės naudojimas ir dirvožemio charakteristikos. Jį galima laikyti visa apimančia koncepcija, kuri gali būti suskirstyta į daugelį aspektų. Pirma, tai žemės paskirties keitimo iš natūralaus ir pusiau natūralaus žemės naudojimo į gyvenamąsias teritorijas aspektas. Antra, tai žemės naudojimas, kai sunaikinamos gamtinės dirvožemio funkcijos, aspektas, kurį lemia ilgalaikis dirvožemio sudedamųjų dalių ir charakteristikų pakeitimas, dėl ko prarandama dirvožemio geba teikti ekosistemines paslaugas.
- Šis pastarasis žemės užėmimo aspektas – žemės naudojimas, kai sunaikinamos gamtinės dirvožemio funkcijos – gali būti detaliau suskirstytas į tris pagrindinius procesus: dirvožemio sandarinimą, dirvožemio naikinimą ir kitas žemės naudojimo, kai sunaikinamos gamtinės dirvožemio funkcijos, rūšis.
- Dirvožemio sandarinimas gali būti prilyginamas dirvožemio padengimui nepralaidžiomis arba (pusiau) pralaidžiomis dirbtinėmis medžiagomis; dažnai tai suderinama su dirvožemio naikinimu. Statiniai ir keliai yra vienas iš nepralaidaus dirvožemio sandarinimo pavyzdžių. Geležinkelio bėgiai ir susijusios pralaidžios medžiagos yra pusiau pralaidaus dirvožemio sandarinimo rūšis.
- Dirvožemio naikinimas – dirvožemio paviršinio sluoksnio ir kartais podirvio naikinimas. Tai daugiausia pastebima statybos darbų, atvirosios kasybos, karjerų eksploatavimo atvejais, kai visiškai, o kartais laikinai, pašalinami dirvožemio sluoksniai, arba, mažiau pastebima forma, atliekų šalinimo ir išvertimo vietose, kuriose dirvožemiui padaryta žala prilygsta sunaikinimui.
- Galiausiai yra kitų, mažiau matomų žemės naudojimo, kai sunaikinamos gamtinės dirvožemio funkcijos, atvejų – tai gali būti, pavyzdžiui, dirvožemio tyčinis stabilizavimas ir susmeginimas, dirvožemio ar podirvio sluoksnių modifikavimas naudojant dirbtines medžiagas arba dalinis dirvožemio padengimas kompozitinėmis medžiagomis.
- Žemės naudojimas, kai sunaikinamos gamtinės dirvožemio funkcijos, yra tokia dirvožemio degradacijos rūšis, kuri gali padaryti didžiausią poveikį dirvožemio būklei, nes dėl dirvožemio sunaikinimo ir visiško dirvožemio funkcijų praradimo dirvožemis gali būti visiškai sunaikintas, dažnai dirvožemio teikiamas paslaugas sumažinant iki infrastruktūros platformos ir žaliavų šaltinio; kartais vis dar įmanoma infiltracija į (po)dirvį, dažniausiai kai naudojamos (pusiau) pralaidžios medžiagos. Labiausiai matomus ir paveikiausius žemės naudojimo, kai sunaikinamos gamtinės dirvožemio funkcijos, porūšius – dirvožemio sandarinimą ir dirvožemio naikinimą – taip pat yra lengviausiai stebėti, todėl jie yra pagrindinis stebėsenos pagal šią direktyvą objektas;

(30a) tarp žemės užėmimo aspektų, gyvenamųjų teritorijų didėjimas yra procesas, kurį dažnai lemia ekonominio vystymosi poreikiai [...] ir dėl kurio žemės paskirtis keičiama iš natūralių ir pusiau natūralių plotų (įskaitant **saugomas miško teritorijas, natūralias pievas, durpynus**, žemės ūkio ir miškininkystės paskirties žemę, sodus ir parkus) [...] į gyvenamąsias teritorijas, pavyzdžiui, vykdant miestų plėtrą.

Gyvenamosios teritorijos, kaip apibūdinta peržiūrėtame Reglamente (ES) 2018/841, apima visą išvystytą žemę, t. y. bet kokio dydžio gyvenamosios, transporto, komercinės ir gamybos (komercinės, gamybos) infrastruktūros paskirties žemės plotus, išskyrus atvejus, kai jie jau yra priskirti kitoms žemės naudojimo kategorijoms. Tai taip pat apima dirvožemį, daugiamečius žolinius augalus, pavyzdžiui, žolę ir sodo augalus, kaimo gyvenvietėse, sodybų soduose ir miesto vietovėse augančius medžius.

Visų pirma šis žemės užėmimo aspektas dažnai daro poveikį derlingiausiam žemės ūkio paskirties dirvožemiui; dėl to gali kilti pavojus apsirūpinimo maistu saugumui, nes vietoj to tie žemės plotai „užimami“ gyvenamųjų teritorijų tikslais. Šis žemės naudojimo keitimas dažnai, bet ne visada, yra kai kurių kitų žemės užėmimo aspektų, visų pirma dirvožemio sandarinimo, pirmtakas, todėl svarbu tai stebėti, kad būtų galima numatyti bent dalį dirvožemio sandarinimo proceso. Taip pat svarbu pažymėti, kad gyvenamosios teritorijos ne visada yra visiškai užsandarintos. Priešingai, didelę (kartais net daugiau nei 50 % jų ploto) miesto vietovių dalį vis dar sudaro nesandarintas dirvožemis. Taigi vien šio žemės užėmimo rodiklio nepakanka, kad būtų galima visapusiškai stebėti šį klausimą, nes jį taikant nedaromas skirtumas tarp sandarinto ir nesandarinto dirvožemio, taip pat nepakankamai atsižvelgiama į žaliasias zonas gyvenamosiose teritorijose, todėl jų stebėseną ir tvarus valdymas tampa sudėtingesnis;

(30b) stebėti ir tvariai valdyti sandarintą dirvožemį gyvenamosiose teritorijose, visų pirma tankiai apgyvendintose miesto vietovėse, yra taip pat svarbu kaip ir visų kitų rūšių dirvožemio atvejais, nes toks dirvožemis vis dar teikia ekosistemines paslaugas, kurios yra gyvybiškai svarbios siekiant išlaikyti gerą gyvenimo kokybę miestų vietovėse. Šiose tankiai apgyvendintose vietovėse esama įvairių aplinkos problemų, kurios yra sukonzentruotos palyginti mažesniame plote. Šios problemos gali būti susijusios su didesniu dėl buvusios pramonės užterštų teritorijų skaičiumi, didesne potvynių rizika dėl dirvožemio sandarinimo, didesniu šilumos salų paplitimu ir mažesnėmis galimybėmis naudotis žaliosiomis zonomis, kurios yra būtinos psichinei ir fizinei gerovei. Dirvožemio ekosisteminių paslaugų, kurias teikia geros būklės dirvožemis miesto vietovėje, gali turėti labai didelį teigiamą poveikį dideliame skaičiu žmonių, nes sprendžiamos šios konkrečios problemos, todėl jų svarba neturėtų būti sumenkinta. Šios viešosios ir privačios žaliosios erdvės taip pat prisideda prie mėlynojo–žaliojo tinklo bei biologinės įvairovės kūrimo ir yra itin svarbus kitų aplinkos politikos sričių elementas. Tai taip pat atitinka Reglamento.../...²⁴ dėl miesto ekosistemų atkūrimo, kuriame atspindimas poreikis valstybėms narėms išlaikyti ir didinti miesto žaliųjų erdvių plotą, 8 straipsnį;

²⁴ + LB: prašom tekste įrašyti dokumente COM(2022) 304 pateikto Reglamento dėl gamtos atkūrimo numerį.

(30c) kita vertus, dirvožemio sandarinimas ir dirvožemio naikinimas, kaip žemės naudojimo, kai sunaikinamos gamtinės dirvožemio funkcijos, – žemės užėmimo aspekto – dalis, skiriasi nuo gyvenamųjų teritorijų didėjimo, nes sandarinimo ir naikinimo atveju daugiausia dėmesio skiriama ne žemės naudojimo paskirties keitimui, o konkretiems ir išmatuojamiems dirvožemio dangos ir dirvožemio charakteristikų pokyčiams.

Dirvožemio sandarinimo atveju [...] dirvožemis, pavyzdžiui, pakeičiamas ir naudojamas tik kaip platforma statyboms ir infrastruktūrai, įskaitant pastatus, kelius, stovėjimo aikšteles ir kitus mineralinius paviršius. Dirvožemis gali būti sunaikintas dirvožemį pašalinus, net ir laikinai, kai dirvožemis naudojamas tik kaip tiesioginis žaliavų, pavyzdžiui, mineralų ir lignito, šaltinis, vykdant kasybos ar karjerų eksploatavimo veiklą, statybos darbus arba dirvožemio sandarinimą. [...] Tokie atvejai taip pat pastebimi sąvartynų teritorijose, kur dirvožemis yra padengtas atliekomis ir jam padaryta žala prilygsta sunaikinimui. Dėl šių [...] transformacijų gali būti – dažnai negrįžtamai – prarandama dirvožemio geba teikti kitas ekosistemines paslaugas (užtikrinti maisto ir biomasės tiekimą, vandens ir maisto medžiagų apykaitą, būti prieglobsčiu biologinei įvairovei ir saugoti anglies dioksidą). Visų pirma [...] dirvožemio sandarinimas dažnai [...] vykdomas [...] derlingame žemės ūkio paskirties dirvožemyje, [...] taip dar labiau prisidedant prie apsirūpinimo maistu saugumo trikdymo [...]. Dėl užsandarinto dirvožemio žmonių gyvenvietėse taip pat susiduriama su didesnėmis potvynių bangomis ir intensyvesniais karščio salų padariniais. Be to, užsandarintą ir sunaikintą dirvožemį yra lengviausia stebėti, palyginti su kitais žemės naudojimo, kai sunaikinamos gamtinės dirvožemio funkcijos, aspektais; jį stebėti yra lengviau pasitelkiant tolimąjį stebėjimą ir mašininį mokymąsi. Todėl buvo pasirinkta užsandarintą ir sunaikintą dirvožemį [...] stebėti [...] kartu su tokio dirvožemio poveikiu dirvožemio gebai teikti ekosistemines paslaugas;

(30d) kalbant apie atsinaujinančiąją energiją, valstybės narės, atsižvelgdamos į statybos darbų rūšį, gali laikyti, kad dirvožemis yra užsandarintas, sunaikintas arba neužsandarintas ar nesunaikintas. Pavyzdžiui, saulės energijos parkai galėtų būti laikomi dirvožemio sandarinimu arba tokiu nelaikomi, priklausomai nuo to, kas yra padaryta dirvožemiui, kuriame tie parkai įrengti. Jei dirvožemis vis dar gali pakankamai palaikyti ekosistemą, jis nelaikomas sandarintu dirvožemiu. Vertinimas turėtų būti atliekamas atsižvelgiant į poveikį dirvožemiui, neatsižvelgiant į statybos paskirtį ar vaizdą. Šio tipo teritorijų aprašus, kuriuose pateikiama informacija apie tai, kas yra padaryta dirvožemiui, kuriame jos įrengtos, galima susieti su dirvožemio sandarinimo nuotolinio stebėjimo žemėlapiams, kad šios teritorijos būtų laikomos nesandarintu dirvožemiu;

(30e) poveikio mažinimo principas yra itin svarbus, kiek tai apskritai yra susiję su dirvožemio sandarinimu ir dirvožemio naikinimu. Iš tiesų nepaprastai svarbu rasti pusiausvyrą tarp būtino ekonomikos bei demografinio augimo ir ekosisteminių paslaugų teikimo. Todėl [...] tikslinga nustatyti tam tikrus principus, siekiant mažinti [...] dirvožemio sandarinimo ir dirvožemio naikinimo poveikį, kurie būtų tvaraus dirvožemio valdymo dalis, laikantis pastangomis grindžiamo požiūrio, atsižvelgiant į daugelį gerosios praktikos pavyzdžių, kuriais siekiama kuo labiau sumažinti ir kompensuoti dirvožemio gebos teikti ekosistemines paslaugas praradimą. Jie turėtų būti grindžiami ES 2030 m. dirvožemio strategijoje nustatyta žemės užėmimo hierarchija, atsižvelgiant į skirtingas sąlygas ir geografines bei administracines aplinkybes valstybėse narėse.

Tai gali apimti įvairią praktiką, tokią kaip kuo didesnę dirvožemio sandarinimo mažinimą, atsandarinimą ir anksčiau užsandarinto dirvožemio renatūralizaciją, racionalų urbanizuotų vietovių tankinimą, kartu apsaugant žaliasias erdves, įskaitant miestų žaliasias erdves, ir natūralias vietas, dykrų atgaivinimą, teikiant pirmenybę terminuotam žemės užėmimui ir atliekant žemės atkūrimą pasibaigus žemės užėmimui.

Reikėtų atkreipti dėmesį į tai, jog siekiant, kad taikant šiuos principus kompensavimo priemonės būtų kuo tvaresnės, priklausomai nuo kompensuotinos ekosisteminės paslaugos, geografiniu požiūriu gali reikėti būti kuo arčiau ekosisteminės paslaugos praradimo šaltinio. Iš tiesų, jei tokie principai būtų taikomi neteisingai, papildomas klausimas galėtų būti žalių ir didelės vertės ekosistemų teritorijų ir ekosisteminių paslaugų perkėlimas (kartais labai toli) nuo užsandarintų vietų, visiškai sukonzentruojant dirvožemio sandarinimą ir dirvožemio naikinimą paveiktose vietovėse;

- (31) dirvožemio būklės vertinimas, pagrįstas stebėsenos tinklu, turėtų būti tikslus, kartu išlaikant priimtina tokios stebėsenos išlaidų lygį. Todėl tikslinga nustatyti ėminių ėmimo vietų, kurios reprezentuotų dirvožemio **vienetų, atspindinčių tam tikrą dirvožemio būklės vienalytiškumo laipsnį**, esant skirtingiems dirvožemio tipams, klimato sąlygoms ir žemės naudojimui, kriterijus.

Taip pat tikslinga atsižvelgti į ypatingą Sąjungos atokiausių regionų, išvardytų Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 349 straipsnyje, kuriame numatytos konkrečios paramos šiems regionams priemonės, padėti. Todėl valstybės narės turėtų turėti galimybę prireikus pritaikyti pareigas dėl dirvožemio būklės stebėsenos ir vertinimo prie savo atokiausių regionų ypatumų.

Ėminių ėmimo vietų tinklėlis turėtų būti nustatomas taikant geostatistinius metodus, **turi būti grindžiamas dirvožemio vienetais** ir būti pakankamai tankus, kad [...] būtų galima įvertinti **nualinto dirvožemio plotą visoje valstybių narių teritorijoje** [...] leidžiant ne didesnę kaip 5 % neapibrėžtį **dirvožemio vieneto lygiu**. Paprastai manoma, kad ši vertė suteikia statistiškai patikimą įvertinimą ir pagrįstą patikinimą, kad tikslas pasiektas. **Atrankinis tyrimas turėtų būti parengtas remiantis geriausia turima informacija apie dirvožemio savybių pasiskirstymą, įskaitant informaciją (tačiau tik ja neapsiribojant), gautą atlikus ankstesnius nacionalinius ar subnacionalinius tyrimus, atitinkamus dirvožemio valdytojų atliktus matavimus ir matavimus, atliktus pagal Sąjungos ir tarptautinės teisės aktus arba konkrečias programas, pavyzdžiui, LUCAS dirvožemio kampaniją, kuri yra žemės dangos ir žemės naudojimo statistinio tyrimo (LUCAS) dalis, arba Tarptautinės oro taršos poveikio miškams vertinimo ir monitoringo programą (ICP *Forests*).** Duomenys, gauti iš ėminių ėmimo vietų, paimti atliekant dirvožemio tyrimus užterštose teritorijose, gali būti naudojami vertinant dirvožemio būklės kriterijus, tačiau jie neturėtų trukdyti laikytis šioje direktyvoje nustatytų pareigų dėl užterštų teritorijų valdymo.

- (32) Komisija, **valstybių narių prašymu**, turėtų padėti joms vykdyti jų dirvožemio būklės stebėseną ir jas remti toliau atlikdama ir gerindama reguliarią *in situ* dirvožemio ėminių ėmimą ir susijusius dirvožemio matavimus (LUCAS dirvožemio tyrimą) pagal žemės dangos ir žemės naudojimo statistinio tyrimo (LUCAS) programą, **kurią vykdant taikomas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 223/2009²⁵**. Tuo tikslu ir gavus **valstybių narių pritarimą** LUCAS programa turėtų būti tobulinama ir atnaujinama, kad būtų visapusiškai suderinta su konkrečiais kokybės reikalavimais, kurių turi būti laikomasi šios direktyvos tikslais. Siekiant palengvinti našta, valstybėms narėms turėtų būti leidžiama atsižvelgti į dirvožemio būklės duomenis, gautus atliekant sustiprintą LUCAS dirvožemio tyrimą. Taip remiamos valstybės narės turėtų imtis būtinų teisinių priemonių, kad užtikrintų, jog Komisija galėtų atlikti tokį *in situ* dirvožemio ėminių ėmimą, be kita ko, privačiuose laukuose, laikydamosi taikytinų nacionalinės arba Sąjungos teisės aktų;
- (33) Komisija kuria tolimojo stebėjimo paslaugas pagal programą „Copernicus“, kaip į naudotojus orientuotą programą, **nustatytą Reglamentu (ES) 2021/696²⁶**, ir taip irgi remia valstybes nares. Siekdamos padidinti dirvožemio būklės stebėsenos savalaikiškumą ir veiksmingumą ir kai tai yra aktualu, valstybės narės turėtų naudoti tolimojo stebėjimo duomenis, įskaitant programos „Copernicus“ paslaugų rezultatus, atitinkamiems dirvožemio deskriptoriams **ir dirvožemio sandarinimo bei dirvožemio naikinimo rodikliams** stebėti ir dirvožemio būklei vertinti. Komisija ir Europos aplinkos agentūra turėtų remti dirvožemio tolimojo stebėjimo produktų išradimą ir kūrimą, kad padėtų valstybėms narėms stebėti atitinkamus dirvožemio deskriptorius **ir rodiklius**;

²⁵ 2009 m. kovo 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 223/2009 dėl Europos statistikos, panaikinant Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB, Euratomas) Nr. 1101/2008 dėl konfidencialių statistinių duomenų perdavimo Europos Bendrijų statistikos tarnybai, Tarybos reglamentą (EB) Nr. 322/97 dėl Bendrijos statistikos ir Tarybos sprendimą 89/382/EEB, Euratomas, įsteigiantį Europos Bendrijų statistikos programų komitetą (OL L 87, 2009 3 31, p. 164–173).

²⁶ 2021 m. balandžio 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2021/696, kuriuo sudaroma Sąjungos kosmoso programa ir įsteigiama Europos Sąjungos kosmoso programos agentūra ir panaikinami reglamentai (ES) Nr. 912/2010, (ES) Nr. 1285/2013 bei (ES) Nr. 377/2014 ir Sprendimas Nr. 541/2014/ES (OL L 170, 2021 5 12, p. 69–148).

(34) remdamasi esamo ES dirvožemio stebėjimo centro veikla ir ją modernizuodama, Komisija turėtų sukurti skaitmeninį dirvožemio būklės duomenų portalą, kuris turėtų būti suderinamas su ES duomenų strategija²⁷ ir ES duomenų erdvėmis ir turėtų būti prieigos taškas prieiti prie duomenų apie dirvožemį iš įvairių šaltinių, **agreguotų dirvožemio vieneto lygmeniu arba, jei aktualu, išsamesniu lygmeniu, jei neįmanoma nustatyti atskirų verčių arba pagrindinių geografiškai susietų ėminių vietos.** Tas portalas visų pirma turėtų apimti visus valstybių narių ir Komisijos surinktus duomenis, kaip reikalaujama pagal šią direktyvą. **Šių duomenų tvarkymas ir prieiga prie jų turėtų atitikti atitinkamus Sąjungos teisės aktus, pavyzdžiui, Direktyvą 2003/04/EB dėl visuomenės galimybės susipažinti su informacija apie aplinką, Direktyvą 2007/2/EB dėl Europos bendrijos erdvinės informacijos infrastruktūros sukūrimo, Direktyvą 1024/2019/EB dėl atvirųjų duomenų ir viešojo sektoriaus informacijos pakartotinio naudojimo, 2023 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą 2023/2854 dėl suderintų sąžiningos prieigos prie duomenų ir jų naudojimo taisyklių ir Reglamentą Nr. 223/2009 dėl Europos statistikos. Be to, valstybės narės turėtų galėti portale arba susijusiose ataskaitose pareikšti nuomonę apie jų teritorijoje viešai prieinamus duomenis ir prašyti ištaisyti klaidas, jei jų yra.**

Be to, į portalą [...] turėtų būti galima savanoriškai integruoti kitus svarbius valstybių narių ar bet kurios kitos šalies surinktus dirvožemio duomenis (visų pirma duomenis, gautus vykdant projektus pagal programą „Europos horizontas“ ir Europos dirvožemio būklės gerinimo misiją), jei tie duomenys atitinka tam tikrus formato ir specifikacijų reikalavimus. Tuos reikalavimus Komisija turėtų nustatyti įgyvendinimo aktais;

²⁷ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europos duomenų strategija“ (COM(2020) 66 final).

- (35) taip pat būtina geriau suderinti valstybėse narėse naudojamas dirvožemio stebėsenos sistemas ir išnaudoti Sąjungos ir nacionalinių stebėsenos sistemų sinergiją, kad duomenys visoje Sąjungoje būtų labiau palyginami. **Šiuo atžvilgiu labai svarbu užtikrinti dirvožemio matavimų kokybę ir palyginamumą tai darančiose laboratorijose taikant kokybės valdymo sistemos praktiką. Siekdama kuo labiau sumažinti laboratorijoms tenkančią administracinę naštą, valstybė narė galėtų nuspręsti apriboti reikiamų laboratorijų akreditacijų skaičių iki vienos laboratorijos, kai tai susiję su viena iš dirvožemio deskriptorių verčių nustatymo metodikų. Galėtų būti taikomi lygiaverčiai Sąjungos arba tarptautinio lygmens standartai, pavyzdžiui, galėtų būti naudojama „ICP Forests“ kokybės valdymo sistema;**
- (35a) siekiant užtikrinti dirvožemio apsaugą nuo taršos naujomis cheminėmis medžiagomis, kurios gali kelti didelį pavojų žmonių ir gyvūnų sveikatai ir užteršti aplinkos orą, paviršinius vandenis, požeminį vandenį, o vėliau – vandenynus, turėtų būti nustatyti politikos mechanizmai, skirti tokioms vis didesnį susirūpinimą keliančioms medžiagoms aptikti ir įvertinti. Šiuo atžvilgiu reikėtų parengti požiūrį, pagal kurį būtų galima stebėti ir analizuoti šias medžiagas ar medžiagų grupes pagal stebėjimo sąrašus, kaip jau yra paviršinio ir požeminio vandens atveju, dėl dirvožemio taršos. Medžiagos arba medžiagų grupės, įtrauktinos į stebėjimo sąrašą, turėtų būti atrenkamos iš tų medžiagų, kurios pagal turimą informaciją Sąjungos lygmeniu galėtų kelti didelę grėsmę dirvožemio aplinkai arba per ją ir kurių stebėsenos duomenų nepakanka. Tokių medžiagų ar medžiagų grupių, kurios turi būti stebimos ir analizuojamos pagal stebėjimo sąrašus, skaičius neturėtų būti ribojamas;

- (36) siekiant kuo plačiau naudoti dirvožemio būklės duomenis, gautus vykdant stebėseną pagal šią direktyvą, turėtų būti reikalaujama, kad valstybės narės sudarytų palankesnes sąlygas visuomenei susipažinti su tokiais duomenimis, agreguotais dirvožemio vieneto lygmeniu arba, jei aktualu, išsamesniu lygmeniu, jei neįmanoma nustatyti atskirų verčių arba pagrindinių geografiškai susietų ėminių vietos. Konfidenciali informacija, kurią Komisija arba valstybės narės renka Europos statistikai rengti, turėtų būti saugoma pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (EB) Nr. 223/2009 nustatytas taisykles ir priemones, kad būtų įgytas ir išlaikytas už tos informacijos teikimą atsakingų šalių pasitikėjimas. Jei Komisija arba valstybės narės rengia dirvožemio būklės statistiką, jos turėtų užtikrinti, kad konfidencialūs duomenys atitiktų Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 223/2009 principus.

Be to, siekiant apsaugoti duomenų nuosavybę, svarbu, kad Komisija, EAA ar valstybės narės atskleistų informaciją tik gavusios duomenų savininko sutikimą.

Be to, valstybės narės [...] atitinkamiems suinteresuotiesiems subjektams, pavyzdžiui, ūkininkams, miškininkams, žemės savininkams ir vietos valdžios institucijoms, jų prašymu turėtų perduoti dirvožemio būklės duomenis ir vertinimus.

Taip pat pagal šią direktyvą teikiami dirvožemio būklės duomenys, kai aktualu, gali būti naudojami su dirvožemiu susijusių aspektų stebėsenos tikslais kituose Sąjungos teisės aktuose;

- (37) gerai dirvožemio būklei išlaikyti arba pagerinti dirvožemis turi būti valdomas tvariai. Tvarus dirvožemio valdymas sudarys sąlygas teikti ilgalaikės dirvožemio paslaugas, įskaitant geresnės oro ir vandens kokybės užtikrinimą ir apsirūpinimo maistu saugumą. Todėl tikslinga nustatyti **pagrindinius** tvaraus dirvožemio valdymo principus [...] dirvožemio tvarkymo praktikai **apibrėžti**;

- (38) ekonominės priemonės, įskaitant priemones pagal bendrą žemės ūkio politiką (BŽŪP), kuriomis teikiama parama ūkininkams, atlieka esminį vaidmenį pereinant prie tvaraus žemės ūkio paskirties dirvožemio ir, kiek mažesniu mastu, miško dirvožemio valdymo. BŽŪP tikslas – remti dirvožemio būklės gerinimą įgyvendinant paramos sąlygų sistemą, ekologines sistemas ir kaimo plėtros priemones. Finansinę paramą ūkininkams ir miškininkams, kurie taiko tvaraus dirvožemio valdymo praktiką, taip pat gali teikti privatusis sektorius. Maisto, medienos, biologinių produktų ir energetikos sektoriuose naudojamais savanoriškais tvarumo ženklais, pavyzdžiui, kuriuos nustato privatūs suinteresuotieji subjektai, galima atsižvelgti į šioje direktyvoje nustatytus tvaraus dirvožemio valdymo principus. Tai gali padėti maisto, medienos ir kitos biomasės gamintojams, kurie savo gamyboje laikosi šių principų, atspindėti šiuos principus savo produktų vertėje. Per Dirvožemio misijos gyvąsias laboratorijas ir kelrodžius projektus bus skiriamas papildomas finansavimas realių teritorijų tinklui, kuriame bus bandomi, demonstruojami ir plėtojami sprendimai, įskaitant sekvestruojamąjį ūkininkavimą. Nedarant poveikio principui „teršėjas moka“, valstybės narės turėtų teikti paramą ir konsultacijas, kad pagelbėtų žemės savininkams ir žemės naudotojams, kuriems daro poveikį pagal šią direktyvą vykdomi veiksmai, visų pirma atsižvelgdamos į mažųjų ir vidutinių įmonių poreikius ir ribotus pajėgumus;
- (39) pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2021/2115²⁸ valstybės narės savo BŽŪP strateginiuose planuose turi aprašyti, kaip su aplinka ir klimatu susiję tų planų struktūriniai elementai turi padėti siekti to reglamento XIII priede išvardytuose teisėkūros procedūra priimtuose aktuose arba pagal juos nustatytų ilgalaikių nacionalinių siektinų tikslų ir su jais derėti;

²⁸ 2021 m. gruodžio 2 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2021/2115, kuriuo nustatomos valstybių narių pagal bendrą žemės ūkio politiką rengtinių strateginių planų (BŽŪP strateginių planų), finansuotinių iš Europos žemės ūkio garantijų fondo (EŽŪGF) ir iš Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP), rėmimo taisyklės ir panaikinami reglamentai (ES) Nr. 1305/2013 ir (ES) Nr. 1307/2013 (OL L 435, 2021 12 6, p. 1).

- (40) siekiant užtikrinti, kad būtų įgyvendinama geriausia tvaraus dirvožemio valdymo praktika, turėtų būti reikalaujama, kad valstybės narės atidžiai stebėtų dirvožemio tvarkymo praktikos poveikį ir prireikus pakoreguotų praktiką ir rekomendacijas, atsižvelgdamos į naujas mokslinių tyrimų ir inovacijų žinias. Šiuo atžvilgiu tikimasi vertingo indėlio iš programos „Europos horizontas“ Europos dirvožemio būklės gerinimo misijos, visų pirma iš jos gyvųjų laboratorijų ir veiklos, skirtos dirvožemio stebėsenai, švietimui dirvožemio klausimais ir piliečių dalyvavimui remti;
- (41) **dirvožemio atkūrimas ir dirvožemio renatūralizacija** atstato gerą nualinto dirvožemio būklę. Nustatant dirvožemio atkūrimo priemones, turėtų būti reikalaujama, kad valstybės narės atsižvelgtų į dirvožemio būklės vertinimo rezultatus ir pritaikytų tas atkūrimo priemones prie konkrečių padėties ypatumų, dirvožemio tipo, naudojimo ir būklės, taip pat vietos, klimato ir aplinkos sąlygų.

Dirvožemio renatūralizacija šios direktyvos kontekste skiriasi nuo dirvožemio atkūrimo tuo, kad apima dirvožemio atstatymą po dirvožemio sandarinimo ar naikinimo ir taip pat yra būdas kovoti su žemės naudojimu, kai sunaikinamos gamtinės dirvožemio funkcijos, plačiąja prasme, pasitelkiant dirvožemio atkūrimą, atgaunant daugiau natūralių komponentų ir procesų žemės naudojimui, kai sunaikinamos gamtinės dirvožemio funkcijos. Galutinis tikslas – kuo labiau priartėti prie natūralaus dirvožemio funkcionavimo ir optimalaus dirvožemio ekosisteminių paslaugų teikimo. Šiam tikslui pasiekti galimi būdai yra gamtos procesais pagrįsti sprendimai arba naujų dirvožemių inžinerija;

- (42) siekiant užtikrinti įvairių pagal kitus Sąjungos teisės aktus priimtų priemonių, kurios gali daryti poveikį dirvožemio būklei, ir priemonių, kurių turi būti imtasi siekiant tvariai valdyti ir atkurti dirvožemius Sąjungoje, sinergiją, valstybės narės turėtų užtikrinti, kad tvaraus dirvožemio valdymo ir atkūrimo praktika derėtų su nacionaliniais atkūrimo planais, priimtais pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) .../...²⁹; strateginiais planais, kuriuos valstybės narės turi parengti pagal bendrą žemės ūkio politiką pagal Reglamentą (ES) 2021/2115, nustatytoms pažeidžiamoms zonoms skirtais geros žemės ūkio praktikos kodeksais ir veiksmų programomis, priimtomis pagal Tarybos direktyvą 91/676/EEB³⁰, apsaugos priemonėmis ir prioritetinių veiksmų programa, nustatytomis „Natura 2000“ teritorijoms pagal Tarybos direktyvą 92/43/EEB³¹, priemonėmis, skirtomis gerai ekologiškai ir cheminei būklei pasiekti vandens telkiniuose, įtrauktuose į upių baseinų valdymo planus, parengtus pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2000/60/EB³², potvynių rizikos valdymo priemonėmis, nustatytomis pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2007/60/EB³³, sausrų valdymo planais, propaguojamais Sąjungos prisitaikymo prie klimato kaitos strategijoje³⁴, nacionalinių veiksmų programų, parengtų pagal Jungtinių Tautų konvencijos dėl kovos su dykumėjimu 10 straipsnį, tikslais, nustatytais pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2018/841³⁵ ir Europos Parlamento ir Tarybos

²⁹ LB: tekste prašom įrašyti dokumente COM(2022) 304 pateikiamo Reglamento dėl gamtos atkūrimo numerį, o išnašoje – numerį, datą, pavadinimą ir OL nuorodą [...].

³⁰ 1991 m. gruodžio 12 d. Tarybos direktyva 91/676/EEB dėl vandenių apsaugos nuo taršos nitratais iš žemės ūkio šaltinių (OL L 375, 1991 12 31, p. 1).

³¹ 1992 m. gegužės 21 d. Tarybos direktyva 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos (OL L 206, 1992 7 22, p. 7).

³² 2000 m. spalio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2000/60/EB, nustatanti Bendrijos veiksmų vandens politikos srityje pagrindus (OL L 327, 2000 12 22, p. 1–73).

³³ 2007 m. spalio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2007/60/EB dėl potvynių rizikos įvertinimo ir valdymo (OL L 288, 2007 11 6, p. 27).

³⁴ Europos Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Klimato kaitai atsparios Europos kūrimas. Naujoji ES prisitaikymo prie klimato kaitos strategija“, COM(2021) 82 final.

³⁵ 2018 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2018/841 dėl šiltnamio efektą sukeliančių dujų, išmetamų ir absorbuojamų dėl žemės naudojimo, žemės naudojimo keitimo ir miškininkystės, kiekio įtraukimo į 2030 m. klimato ir energetikos politikos strategiją, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 525/2013 ir Sprendimas Nr. 529/2013/ES (OL L 156, 2018 6 19, p. 1).

reglamentą (ES) 2018/842³⁶, integruotais nacionaliniais energetikos ir klimato srities veiksmy planais, parengtais pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2018/1999³⁷, nacionalinėmis oro taršos kontrolės programomis, parengtomis pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą (ES) 2016/2284³⁸, rizikos vertinimais ir nelaimių rizikos valdymo planavimu, nustatytais pagal Europos Parlamento ir Tarybos sprendimą Nr. 1313/2013/ES³⁹, [...] nacionaliniais veiksmų planais, parengtais pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) .../...⁴⁰, **taip pat nacionaliniais veiksmų planais, priimtais pagal Direktyvos 2009/128/EB⁴¹ 4 straipsnį, ir poveikio aplinkai vertinimais, atliktais pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2011/92/ES⁴²**. Tvaraus dirvožemio valdymo ir atkūrimo praktika turėtų būti kuo labiau integruota į šias programas, planus ir priemones tiek, kiek ja prisidedama prie jų tikslų įgyvendinimo. Todėl atitinkami rodikliai ir duomenys, pavyzdžiui, su dirvožemiu susiję rezultato rodikliai pagal BŽŪP reglamentą ir statistiniai žemės ūkio sąnaudų ir produkcijos duomenys, teikiami pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2022/23⁴³, turėtų būti prieinami kompetentingoms institucijoms, atsakingoms už tvaraus dirvožemio valdymo ir atkūrimo praktiką ir dirvožemio

-
- ³⁶ 2018 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2018/842, kuriuo, prisidedant prie klimato politikos veiksmų, kad būtų vykdomi išsipareigojimai pagal Paryžiaus susitarimą, valstybėms narėms nustatomi įpareigojimai 2021–2030 m. laikotarpiu sumažinti išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų metinį kiekį ir iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 525/2013 (OL L 156, 2018 6 19, p. 26).
- ³⁷ 2018 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2018/1999 dėl energetikos sąjungos ir klimato politikos veiksmų valdymo, kuriuo iš dalies keičiami Europos Parlamento ir Tarybos reglamentai (EB) Nr. 663/2009 ir (EB) Nr. 715/2009, Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 94/22/EB, 98/70/EB, 2009/31/EB, 2009/73/EB, 2010/31/ES, 2012/27/ES ir 2013/30/ES, Tarybos direktyvos 2009/119/EB ir (ES) 2015/652 ir panaikinamas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 525/2013 (OL L 328, 2018 12 21, p. 1).
- ³⁸ 2016 m. gruodžio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2016/2284 dėl tam tikrų valstybėse narėse į atmosferą išmetamų teršalų kiekio mažinimo, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2003/35/EB ir panaikinama Direktyva 2001/81/EB (OL L 344, 2016 12 17, p. 1).
- ³⁹ 2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas Nr. 1313/2013/ES dėl Sąjungos civilinės saugos mechanizmo (OL L 347, 2013 12 20, p. 924).
- ⁴⁰ + LB: tekste prašom įrašyti dokumente COM(2022) 305 pateikto Reglamento dėl tausiojo augalų apsaugos produktų naudojimo, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) 2021/2115, numerį, o išnašoje – tos direktyvos numerį, datą, antraštę ir OL nuorodą.
- ⁴¹ **2009 m. spalio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/128/EB, nustatanti Bendrijos veiksmų pagrindus siekiant tausiojo pesticidų naudojimo (OL L 309, 2009 11 24, p. 71).**
- ⁴² **2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/92/ES dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo (OL L 26, 2012 1 28, p. 1).**
- ⁴³ Reglamentas (ES) 2022/2379 dėl žemės ūkio sąnaudų ir produkcijos statistikos.

būklės vertinimą, kad šie duomenys ir rodikliai būtų tarpusavyje susieti ir taip būtų galima kuo tiksliau įvertinti pasirinktų priemonių veiksmingumą;

- (43) užterštos teritorijos **dažnai** yra dešimtmečių veiklos, pavyzdžiui, pramoninės **arba karinės veiklos ES**, palikimas ir gali dabar ir ateityje kelti pavojų žmonių sveikatai ir aplinkai. Todėl pirmiausia būtina nustatyti ir iširti potencialiai užterštas teritorijas, o tada, jei tarša patvirtinama, įvertinti **užterštos teritorijos** riziką ir imtis priemonių nepriimtinais rizikai pašalinti. Šiomis aplinkybėmis taip pat svarbu atsižvelgti į užterštų teritorijų poveikį aplinkos terpėms arba terpėms, kurios nėra dirvožemis, pavyzdžiui, požeminiam vandeniui ar paviršiniam vandeniui. Tam tikra minėta veikla, pavyzdžiui, susijusi su požeminėmis pavojingų medžiagų saugyklomis, galėjo būti vykdoma motininėje medžiagoje arba pamatinėje uolienoje. Kai tokioje požeminėje saugykloje įvyksta nuotėkis, teršalai gali patekti į pamatinę uolieną arba motinines medžiagas, tačiau dirvožemyje jų greičiausiai nebus aptinkama. Tačiau jie gali plisti ir taip daryti poveikį žmonių sveikatai ar aplinkai. Todėl, jei tokia veikla vykdoma potencialiai užterštose teritorijose, šalia veiklos esanti motininė medžiaga arba pamatinė uoliena taip pat turės būti tiriama, kad būtų patikrinta, ar veikla sukėlė taršą, darančią poveikį žmonių sveikatai ar aplinkai;

(43a) atliekant dirvožemio tyrimą turi būti nustatyta, ar potencialiai užteršta teritorija tikrai yra užteršta ir ar tarša kelia pavojų žmonių sveikatai ar aplinkai; atliekant šį tyrimą nėra privaloma analizuoti kitų dirvožemio deskriptorių nei dirvožemio tarša. Kadangi žemės naudojimas laikui bėgant gali keistis, svarbu, kad informacija apie taršą būtų prieinama visuomenei. Pavyzdžiui, tuo metu, kai reikia priimti sprendimą dėl žemės naudojimo keitimo, svarbu įvertinti, ar tarša, kuri buvo nustatyta atliekant ankstesnį dirvožemio tyrimą, gali kelti pavojų, kiek tai susiję su numatyta nauja žemės naudojimo paskirtimi. Taigi, norint padaryti išvadą dėl to, ar potencialiai užterštas sklypas tikrai yra užterštas, reikia atsižvelgti ir į pavojų žmonių sveikatai ar aplinkai, susijusį su jautriu teritorijos naudojimu. Dirvožemio tyrimu taip pat gali būti įrodyta, kad potencialiai užteršta teritorija iš tikrųjų nėra užteršta. Tokiu atveju valstybė narė nebeturėtų tokios teritorijos ženklinti kaip potencialiai užterštos, nebent tarša įtariama dėl naujų įrodymų;

(43b) kadangi potencialiai užterštų ir užterštų teritorijų gali būti labai daug, o užterštos teritorijos keliamos rizikos lygis gali įvairuoti nuo labai mažo iki labai didelio, logiška laikytis rizika grindžiamo ir laipsniško metodo potencialiai užterštomis teritorijoms nustatyti ir tirti ir užterštomis teritorijoms valdyti. Taikydamos tokį požiūrį valstybės narės gali nusistatyti prioritetus. Nusistatydamos šiuos prioritetus valstybės narės gali atsižvelgti į galimą įtariamą arba patvirtintą taršos keliamą riziką, taip pat į ekonomines ar socialines aplinkybes. Galimos rizikos vertinimas, naudojamas nustatant tokius prioritetus, yra daug bendresnis nei konkrečiai pritaikytas teritorijų rizikos vertinimas, atliekamas tiriant užterštą teritoriją;

- (44) siekdamos nustatyti potencialiai užterštas teritorijas, valstybės narės turėtų rinkti įrodymus, be kita ko, atlikdamos istorinį tyrimą, **kuriame nagrinėjama informacija apie [...] pramoninę veiklą, incidentus ir avarijas, naudojamasi senais žemėlapiais, archyvais, straipsniais spaudoje, aplinkosaugos leidimais ir visuomenės ar valdžios institucijų pranešimais. Valstybės narės turėtų nuspręsti dėl potencialiai taršių veiklų sąrašo ir turėti galimybę prioritetizuoti tam tikras potencialiai užterštas teritorijas, kurios, labiausiai tikėtina, gali kelti pavojų žmonių sveikatai ar aplinkai, atsižvelgdamos į veiklos rūšį, potencialios taršos mastą, tiesioginės rizikos požymius ar kitą aktualią informaciją. Kadangi potencialiai užterštų teritorijų skaičius ilgainiui gali kisti, pirmasis nustatymas turėtų būti užbaigtas per nustatytą laikotarpį, remiantis turimais įrodymais, o likusios teritorijos turėtų būti nustatomos sistemingai;**
- (45) siekiant užtikrinti, kad dirvožemio tyrimai potencialiai užterštose teritorijose būtų atliekami laiku ir veiksmingai, turėtų būti reikalaujama, kad valstybės narės būtų įpareigosotos ne tik nustatyti [...] **terminą**, iki kurio tie tyrimai turėtų būti atlikti, bet ir konkrečius įvykius, dėl kurių toks tyrimas taip pat gali būti pradėtas. Tokie priežastiniai įvykiai gali apimti prašymą išduoti aplinkosaugos ar statybos leidimą arba leidimą, kurio reikalaujama pagal Sąjungos arba nacionalinės teisės aktus, arba jų peržiūrą, grunto kasimo veiklą, žemės naudojimo keitimą arba žemės ar nekilnojamojo turto sandorius. Dirvožemio tyrimai gali apimti įvairius etapus, pavyzdžiui, **preliminarų dokumentų tyrimą, istorinį konkrečios teritorijos tyrimą informacijai apie buvusią pramoninę veiklą, incidentus ar avarijas surinkti, apsilankymą teritorijoje, parengiamąjį arba nagrinėjamąjį tyrimą, išsamesnį ar aprašomąjį tyrimą, [...] lauko arba laboratorinių bandymų etapą, taip pat gali apimti konkrečiai pritaikytą rizikos, kurią tarša kelia žmonių sveikatai ir aplinkai, vertinimą. Jei nustatoma tarša, dirvožemio tyrime turėtų būti apibūdinamos taršos charakteristikos ir aplinkos kontekstas, taip pat pateikiama pagrindinė informacija, kuria remiantis būtų galima atlikti konkrečiai pritaikytą rizikos vertinimą ir galiausiai parengti rizikos mažinimo priemonės.** Pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2010/75/ES⁴⁴ parengtos pradinės būklės ataskaitos ir stebėsenos priemonės atitinkamais atvejais taip pat galėtų būti laikomos dirvožemio tyrimu;

⁴⁴ 2010 m. lapkričio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2010/75/ES dėl pramoninių išmetamų teršalų (OL L 334, 2010 12 17, p. 17).

- (46) siekiant atsižvelgti į sąnaudas, naudą ir vietos ypatumus, potencialiai užterštų ir užterštų teritorijų valdymas turi būti lankstus. Todėl valstybės narės turėtų bent priimti rizika grindžiamą **ir laipsnišką** požiūrį į potencialiai užterštų ir užterštų teritorijų valdymą, atsižvelgdamos į šių dviejų kategorijų skirtumus, pagal kurį būtų galima paskirstyti išteklius atsižvelgiant į konkrečias aplinkos, ekonomines ir socialines aplinkybes. Sprendimai, **be kita ko, dėl rizika grindžiamo ir laipsniško požiūrio**, turėtų būti priimami atsižvelgiant į dirvožemio teršalų **arba į požeminį vandenį nutekėjusių teršalų** poveikio (pvz., poveikio pažeidžiamoms gyventojų grupėms, pvz., nėščioms moterims, neįgaliesiems, vyresnio amžiaus žmonėms ir vaikams) keliamos galimos rizikos sveikatai ir aplinkai pobūdį ir mastą;
- (46a) atliekant rizikos vertinimą reikėtų atsižvelgti į natūralios ir antropogeninės foninės koncentracijos lygius, kurie taip pat galėtų padėti nustatyti remediacijos ar tvarkymo tikslus;
- (46b) sprendžiant, ar imtis **tyrimo, konkrečiai pritaikyto rizikos vertinimo arba** remediacijos, sąnaudų ir naudos analizė turėtų būti teigiama. **Pavyzdžiui, mažos apimties užterštų teritorijų atveju išsamus konkrečiai pritaikytas rizikos vertinimas gali būti brangesnis nei skubi dirvožemio remediacija, arba, jei teritorija yra akivaizdžiai ir smarkiai užteršta, išsamus konkrečios teritorijos rizikos vertinimas nėra būtinas sprendimui dėl remediacijos priimti. Tokiais atvejais galima sumažinti rizika grindžiamo požiūrio taikymo etapų skaičių, o išsamus konkrečiai pritaikytas rizikos vertinimas duoda mažai pridėtinės vertės.** Valstybės narės turėtų nustatyti konkrečią metodiką užterštų teritorijų rizikai, susijusiai su konkrečia teritorija, nustatyti. Valstybės narės, remdamosi mokslo žiniomis, atsargumo principu, vietos ypatumais ir dabartiniu bei [...] **planuojamu** žemės naudojimu, taip pat turėtų apibrėžti, kas yra nepriimtina užterštos teritorijos keliamą riziką;

(46c) kad užterštų teritorijų keliama rizika būtų sumažinta iki žmonių sveikatai ir aplinkai priimtino lygio, valstybės narės turėtų [...] **užtikrinti, kad būtų imamasi** tinkamų rizikos mažinimo priemonių, įskaitant remediaciją. Optimalios [...] **rizikos mažinimo priemonės** turėtų būti tvarios ir pasirinktos taikant subalansuotą sprendimų priėmimo procesą, kuriame atsižvelgiama į poveikį aplinkai ir ekonominį bei socialinį poveikį. **Metodo ar priemonės pasirinkimas priklauso nuo derinio tokių kriterijų, kaip teršalų pobūdis, dirvožemio charakteristikos, taršos mastas, turimas laikas ir erdvė, biudžeto apribojimai, remediacijos tikslai, dabartinis ir planuojamas žemės naudojimas, dirvožemio būklės gerinimo potencialas, kelių eismas, kaimynystei keliami nepatogumai, dabartinis veiklos vykdymas ir t. t.** Kadangi vykdant dirvožemio remediaciją daugiausia dėmesio skiriama rizikai, kurią dirvožemio tarša kelia žmonių sveikatai ar aplinkai, šalinti, remediacija gali nepagerinti kitų dirvožemio būklės deskriptorių. Tam tikri remediacijos metodai taip pat gali neigiamai paveikti dirvožemio būklę. Todėl reikėtų atsižvelgti į visus remediacijos metodų pranašumus ir trūkumus. Priemonės, kurių imamasi pagal kitus Sąjungos teisės aktus, turėtų būti galima laikyti rizikos mažinimo priemonėmis pagal šią direktyvą, kai tomis priemonėmis veiksmingai sumažinama užterštų teritorijų keliama rizika;

(46d) Valdant potencialiai užterštas ir užterštas teritorijas turėtų būti laikomasi principo „teršėjas moka“, taip pat atsargumo ir proporcingumo principų. **Valstybės narės turėtų siekti nustatyti teršėją ir turėtų nustatyti atsakomybės hierarchiją arba atsakomybės už sprendimus grandinę, kad būtų galima nuspręsti, kas turėtų padengti dirvožemio tyrimo, rizikos vertinimo ir rizikos mažinimo priemonių išlaidas.** Valstybės narės gali nuspręsti papildomai atskirti anksčiau ir naujai užterštas teritorijas ir taikyti griežtesnį požiūrį į taršą, atsiradusią po tam tikros datos. Tokiu užterštų teritorijų atveju, kai neįmanoma nustatyti ar patraukti atsakomybėn jokios atsakingos šalies, valstybės narės turėtų galėti naudotis finansinėmis priemonėmis ir ES finansinėmis programomis, kad įvykdytų su dirvožemio tyrimu ir remediacija susijusias pareigas;

- (46e) dirvožemio taršai jau taikomi esami atitinkami Europos teisės aktai, pavyzdžiui, 2010 m. lapkričio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2010/75/ES dėl pramoninių išmetamų teršalų arba 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/35/EB dėl atsakomybės už aplinkos apsaugą siekiant išvengti žalos aplinkai ir ją ištaisyti (atlyginti). Šios direktyvos taisyklės nedaro poveikio esamuose atitinkamuose Europos teisės aktuose nustatytiems reikalavimams;**
- (46f) dirvožemio tyrimai, rizikos vertinimai arba rizikos mažinimo priemonės, įvykdyti potencialiai užterštose teritorijose arba užterštose teritorijose iki šios direktyvos įsigaliojimo, atitinkantys šioje direktyvoje nustatytus reikalavimus, turėtų būti laikomi tinkamais, kad tokiose teritorijose būtų tenkinami šioje direktyvoje nustatyti reikalavimai;**
- (47) priemonėmis, kurių imamasi pagal šią direktyvą, taip pat turėtų būti atsižvelgiama į kitus ES politikos tikslus, pavyzdžiui, [Reglamento (ES) xxxx/xxxx⁴⁵] tikslus, kuriais siekiama užtikrinti saugų ir tvarų svarbiausiųjų žaliavų tiekimą Europos pramonei;

⁴⁵ +LB: tekste prašome įrašyti dokumente COM(2023) 160 pateikto Reglamento kuriuo nustatoma saugaus ir tvaraus svarbiausiųjų žaliavų tiekimo užtikrinimo sistema ir kuriuo iš dalies keičiami reglamentai (ES) Nr. 168/2013, (ES) 2018/858, (ES) 2018/1724 ir (ES) 2019/1020, numerį, o išnašoje – tos direktyvos numerį, datą, antraštę ir OL nuorodą.

- (48) skaidrumas yra esminė dirvožemio politikos dalis, užtikrinanti visuomenės atskaitomybę ir informuotumą, sąžiningas rinkos sąlygas ir pažangos stebėseną. Todėl valstybės narės turėtų sukurti ir tvarkyti nacionalinį užterštų teritorijų ir potencialiai užterštų teritorijų registrą, kuriame būtų su konkrečia teritorija susijusi informacija, kuri turėtų būti viešai prieinama internetinėje georeferencinio erdvinio pagrindo duomenų bazėje. **Jei registrai sudaromi subnacionaliniu lygmeniu, valstybės narės turėtų numatyti koordinuojamą nacionalinį prieigos prie skirtingų subnacionalinių registrų punktą, pavyzdžiui, centralizuotą nacionalinę interneto svetainę su internetinėmis nuorodomis.** Registre turėtų būti pateikiama informacija, būtina, kad visuomenė būtų informuojama apie potencialiai užterštų teritorijų ir užterštų teritorijų buvimą ir tvarkymą. Kadangi dirvožemio tarša potencialiai užterštose teritorijose dar nepatvirtinta, o tik įtariama, visuomenei turi būti tinkamai pranešta apie užterštų teritorijų ir potencialiai užterštų teritorijų skirtumą ir jis turi būti gerai paaiškintas, kad nekiltų nereikalingo susirūpinimo; **Šios direktyvos įsigaliojimo metu egzistuojantys ir šioje direktyvoje nustatytus reikalavimus atitinkantys registrai turėtų būti laikomi tinkamais šioje direktyvoje nustatytiems reikalavimams įvykdyti;**
- (49) Europos Sąjungos sutarties (ES sutartis) 19 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad valstybės narės numato teisių gynimo priemones, būtinas užtikrinant veiksmingą teisminę apsaugą Sąjungos teisei priklausančiose srityse. Be to, pagal Konvenciją dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismą aplinkosaugos klausimais⁴⁶ (Orhuso konvencija) suinteresuotosios visuomenės nariai turėtų turėti teisę kreiptis į teismą, kad būtų geriau saugoma teisė gyventi aplinkoje, tinkamoje žmonių sveikatai ir gerovei;

⁴⁶ Konvencija dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais (OL L 124, 2005 5 17).

(49a) kaip išaiškinta Teisingumo Teismo jurisprudencijoje⁴⁷, valstybės narės negali nustatyti, kad teisė ginčyti valdžios institucijos sprendimą būtų suteikiama tik tiems suinteresuotosios visuomenės nariams, kurie dalyvavo ankstesnėje administracinėje procedūroje dėl tokio sprendimo priėmimo. Be to, peržiūros procedūra turėtų būti sąžininga, teisinga, savalaikė ir ne pernelyg brangi, ir joje turėtų būti numatyti tinkami teisių gynimo mechanizmai, įskaitant, kai tinkama, pareigą nepažeisti ieškovo teisių ar sustabdyti veiksmus. Be to, pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją⁴⁸ teisė kreiptis į teismą turi būti suteikta bent jau suinteresuotajai visuomenei.

⁴⁷ 2021 m. sausio 14 d. Teisingumo Teismo (pirmosios kolegijos) sprendimas byloje C-826/18; *LB ir kt. / College van burgemeester en wethouders van de gemeente Echt-Susteren*, 58 ir 59 punktai.

⁴⁸ 2008 m. liepos 25 d. Teisingumo Teismo (pirmosios kolegijos) sprendimas byloje C-237/07; *Dieter Janecek / Freistaat Bayern*, 42 punktas; 2014 m. lapkričio 19 d. Teisingumo Teismo (pirmosios kolegijos) sprendimas byloje C-404/13; *Client Earth / the Secretary of State for the Environment, Food and Rural Affairs*; 56 punktas; 2019 m. birželio 26 d. Teisingumo Teismo (pirmosios kolegijos) sprendimas byloje C-723/17; *Craeynest ir kt.*; 56 punktas; 2019 m. gruodžio 19 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimo *Deutsche Umwelthilfe eV prieš Freistaat Bayern*, C-752/18, 56 punktas.

(50) Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/1024⁴⁹ suteikiami įgaliojimai skelbti viešojo sektoriaus duomenis nemokamai ir atviraisiais formatais. Bendras tikslas – toliau stiprinti ES duomenų ekonomiką didinant viešojo sektoriaus duomenų, kuriuos galima pakartotinai naudoti, kiekį, užtikrinant sąžiningą konkurenciją ir lengvą prieigą prie viešojo sektoriaus informacijos, taip pat stiprinant duomenimis grindžiamas tarpvalstybines inovacijas. Pagrindinis principas yra tas, kad valdžios sektoriaus duomenys turėtų būti atviri pagal standartą ir pagal pritaikymą. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/4/EB⁵⁰ siekiama užtikrinti teisę susipažinti su aplinkos informacija valstybėse narėse pagal Orhuso konvenciją. Orhuso konvencija ir Direktyva 2003/4/EB apima plataus pobūdžio pareigas, susijusias tiek su informacijos apie aplinką teikimu to paprašius, tiek su aktyvia tokios informacijos sklaida. **Direktyvoje 2003/04/EB pateikiamas ribotas informacijos apie aplinką platinimo ar atskleidimo išimčių sąrašas, atsižvelgiant į tai, kaip toks platinimas tarnauja viešajam interesui, jei informacijos platinimas ar atskleidimas neigiamai paveiktų tam tikrus interesus, pavyzdžiui, visuomenės saugumą ar nacionalinę gynybą; komercinės ar pramoninės informacijos konfidencialumą, kai toks konfidencialumas numatytas nacionaliniuose arba Sąjungos teisės aktuose tam, kad būtų apsaugoti teisėti ekonominiai interesai, įskaitant ir viešąjį interesą apsaugoti statistikos konfidencialumą ir mokesčių paslaptį; asmens duomenų ir (arba) su fiziniu asmeniu susijusių bylų konfidencialumą, jei tas asmuo nesutiko, kad tokia informacija būtų paviešinta, ir jei tokį konfidencialumą numato nacionaliniai arba Sąjungos teisės aktai.** Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2007/2/EB⁵¹ taikymo sritis taip pat yra plati, apimanti dalijimąsi erdvine informacija, įskaitant įvairių aplinkos aspektų duomenų rinkinius. Svarbu, kad šios direktyvos nuostatos, susijusios su prieiga prie informacijos ir dalijimosi duomenimis tvarka, papildytų tas direktyvas ir nesukurtų atskiro teisinio režimo. Todėl šios direktyvos nuostatos dėl visuomenės informavimo ir informacijos apie įgyvendinimo stebėseną neturėtų daryti poveikio direktyvoms (ES) 2019/1024, 2003/4/EB ir 2007/2/EB;

⁴⁹ 2019 m. birželio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/1024 dėl atvirųjų duomenų ir viešojo sektoriaus informacijos pakartotinio naudojimo (OL L 172, 2019 6 26, p. 56).

⁵⁰ 2003 m. sausio 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/4/EB dėl visuomenės galimybės susipažinti su informacija apie aplinką ir panaikinanti Tarybos direktyvą 90/313/EEB (OL L 41, 2003 2 14, p. 26).

⁵¹ 2007 m. kovo 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2007/2/EB, sukurianti Europos bendrijos erdvinės informacijos infrastruktūrą (INSPIRE) (OL L 108, 2007 4 25, p. 1).

- (50a) taip pat svarbu, kad šios direktyvos nuostatos, susijusios su dalijimosi duomenimis tvarka, leistų valstybėms narėms pakartotinai naudoti jau esamas duomenų infrastruktūras, sukurtas pagal Direktyvą (ES) 2019/1024 ir Direktyvą 2007/2/EB, kad būtų užtikrintas veiksmingas ir savalaikis keitimasis informacija. Dėl šios priežasties valstybės narės ir Komisija galėtų naudotis tokiomis EAA valdomomis priemonėmis kaip „Reportnet“. Šis požiūris grindžiamas vienkartinio duomenų pateikimo principu ir padeda išvengti papildomos naštos valstybėms narėms, kuri susidarytų, jei joms reikėtų kurti specialią duomenų infrastruktūrą pagal šią direktyvą;**
- (51) siekiant užtikrinti būtiną dirvožemio būklės stebėsenos, tvaraus dirvožemio valdymo ir užterštų teritorijų tvarkymo taisyklių pritaikymą, pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 290 straipsnį Komisijai turėtų būti deleguoti įgaliojimai priimti aktus, kuriais iš dalies keičiama ši direktyva, siekiant dirvožemio būklės stebėsenos metodikas, [...] orientacinį rizikos mažinimo priemonių sąrašą, konkrečios teritorijos rizikos vertinimo etapus **ir** reikalavimais pakoreguoti pagal technikos ir mokslo pažangą. [...] Ypač svarbu, kad atlikdama parengiamąjį darbą Komisija tinkamai konsultuotųsi, taip pat ir su ekspertais, ir kad tos konsultacijos būtų vykdomos vadovaujantis 2016 m. balandžio 13 d. Tarpinstituciniame susitarime dėl geresnės teisėkūros nustatytais principais⁵². Visų pirma, siekiant užtikrinti vienodas galimybes dalyvauti atliekant su deleguotaisiais aktais susijusį parengiamąjį darbą, Europos Parlamentas ir Taryba visus dokumentus gauna tuo pačiu metu kaip ir valstybių narių ekspertai, o jų ekspertams sistemingai suteikiama galimybė dalyvauti Komisijos ekspertų grupių, kurios atlieka su deleguotaisiais aktais susijusį parengiamąjį darbą, posėdžiuose;

⁵² 2016 m. balandžio 13 d. Europos Parlamento, Europos Sąjungos Tarybos ir Europos Komisijos tarpinstitucinis susitarimas dėl geresnės teisėkūros (OL L 123, 2016 5 12, p. 1).

(52) siekiant užtikrinti vienodas šios direktyvos įgyvendinimo sąlygas, Komisijai turėtų būti suteikti įgyvendinimo įgaliojimai nustatyti elektroninio duomenų ir informacijos teikimo Komisijai formatą, struktūrą ir išsamią tvarką. Šiais įgaliojimais turėtų būti naudojamosi pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) Nr. 182/2011⁵³;

(52a) siekdama padėti valstybėms narėms vykdyti pareigas pagal šią direktyvą, Komisija turėtų numatyti dokumentus ir mokslines priemones, kuriais būtų veiksmingai ir koordinuotai analizuojamos, apibendrinamos ir dokumentuojamos galimos metodikos ir procedūros, kurias būtų galima taikyti. Pasitelkiant šiuos neprivalomus dokumentus ir mokslines priemones valstybėms narėms būtų laiku suteikiama esminės informacijos, o kartu užtikrinamas lankstumas toliau taikyti esamas metodikas ir procedūras. Dokumentai ir mokslinės priemonės turėtų būti parengti bendradarbiaujant su valstybėmis narėmis. Turėtų būti ne tik parengiami dokumentai ir mokslinės priemonės, bet ir teikiama būtina pagalba ir stiprinami gebėjimai;

⁵³ 2011 m. vasario 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 182/2011, kuriuo nustatomos valstybių narių vykdomos Komisijos naudojimosi įgyvendinimo įgaliojimais kontrolės mechanizmų taisyklės ir bendrieji principai (OL L 55, 2011 2 28, p. 13).

- (52b) Komisija turėtų ne tik parengti dokumentus ir mokslines priemones, bet ir organizuoti reguliarių keitimąsi informacija, patirtimi ir geriausios praktikos pavyzdžiais dėl šios direktyvos taikymo. Šis forumas galėtų būti naudojamas ne tik praktiškai įgyvendinant šią direktyvą, bet ir aptariant, pavyzdžiui, šviesoforo spalvų sistemų naudojimą viešai skelbiant dirvožemio būklės vertinimo rezultatus; tvarų dirvožemio taršos, išskyrus sutelktosios antropogeninės taršos, valdymą; atsakomybės hierarchijos, pagal kurią nustatoma (-os) šalis (-ys), atsakinga (-os) už užterštą teritorijų tvarkymą, taikymą; teritorijų, kurių savininkas ar valdytojas nežinomas, tvarkymą; užterštų teritorijų remediacijos metodus; natūralios ir antropogeninės foninės koncentracijos lygių nustatymą ir įvertinimą; skirtingus vietovių, kuriose netenkinami individualūs geros dirvožemio būklės kriterijai, nustatymo metodus; laboratorijoms skirtą kokybės valdymo sistemos praktiką; dirvožemio sandarinimo ir dirvožemio naikinimo poveikio švelninimo principus;
- (53) praėjus **7 su puse metų** [...] nuo šios direktyvos įsigaliojimo, Komisija, remdamasi dirvožemio būklės vertinimo rezultatais, turėtų atlikti įrodymais pagrįstą vertinimą ir prireikus peržiūrėti šią direktyvą. Atliekant vertinimą visų pirma turėtų būti vertinamas poreikis nustatyti konkretesnius reikalavimus siekiant užtikrinti, kad [...] **nualintas** dirvožemis būtų atkurtas ir būtų pasiektas tikslas iki 2050 m. užtikrinti gerą dirvožemių būklę. Atliekant vertinimą taip pat turėtų būti įvertintas poreikis pagal mokslo ir technikos pažangą pakoreguoti geros būklės dirvožemio apibrėžtį, įtraukiant nuostatas dėl tam tikrų deskriptorių ar kriterijų, remiantis naujais su dirvožemio apsauga susijusiais moksliniais įrodymais arba reaguojant į problemą kurioje nors valstybėje narėje, iškilusią dėl naujų aplinkos ar klimato sąlygų. Remiantis Tarpinstitucinio susitarimo dėl geresnės teisėkūros 22 dalimi, šis vertinimas turėtų būti grindžiamas veiksmingumu, efektyvumu, aktualumu, nuoseklumu ir pridėtinės vertės kriterijais ir turėtų būti naudojamas kaip pagrindas galimų papildomų priemonių poveikiui įvertinti;

- (54) norint įgyvendinti viziją iki 2050 m. pasiekti gerą viso dirvožemio būklę ir ilguoju laikotarpiu užtikrinti dirvožemio paslaugas visoje Sąjungoje, būtina, kad visos valstybės narės imtųsi koordinuotų priemonių. Paaiškėjo, kad pavienių valstybių narių veiksmų nepakanka, nes dirvožemio degradacija tęsiasi ir netgi **didėja** [...]. Kadangi šios direktyvos tikslų valstybės narės negali deramai pasiekti, o dėl veiksmo masto arba poveikio tų tikslų būtų geriau siekti Sąjungos lygmeniu, laikydamosi Europos Sąjungos sutarties 5 straipsnyje nustatyto subsidarumo principo Sąjunga gali patvirtinti priemones. Pagal tame straipsnyje nustatytą proporcingumo principą šia direktyva neviršijama to, kas būtina nurodytiems tikslams pasiekti;
- (55) pagal 2011 m. rugsėjo 28 d. bendrą valstybių narių ir Komisijos politinį pareiškimą dėl aiškinamųjų dokumentų⁵⁴ valstybės narės pagrįstais atvejais įsipareigojo prie pranešimų apie perkėlimo priemones pridėti vieną ar daugiau dokumentų, kuriuose paaiškinamos direktyvos sudedamųjų dalių ir nacionalinių perkėlimo priemonių atitinkamų dalių sąsajos. Šios direktyvos atveju teisės aktų leidėjas laikosi nuomonės, kad tokių dokumentų perdavimas yra pagrįstas;

⁵⁴ OL C 369, 2011 12 17, p. 14.

PRIĖMĖ ŠIĄ DIREKTYVĄ:

I skyrius

Bendrosios nuostatos

1 straipsnis

Tikslas ir dalykas

1. Šios direktyvos tikslas – sukurti tvirtą ir nuoseklią dirvožemio stebėsenos sistemą, skirtą visiems dirvožemiams visoje **Sajungoje** [...], nuolat gerinti dirvožemio būklę Sajungoje, **išlaikyti gerą dirvožemio būklę ir nagrinėti visus dirvožemio degradacijos aspektus** siekiant, kad ne vėliau kaip 2050 m. ji taptų gera, [...] kad galėtų būti užtikrintos įvairios dirvožemio ekosisteminės paslaugos tokiu mastu, kad to pakaktų aplinkos, socialiniams ir ekonominiams poreikiams patenkinti, klimato kaitos ir biologinės įvairovės nykimo poveikiui užkardyti arba sušvelninti ir atsparumui gaivalinėms nelaimėms bei apsirūpinimo maistu saugumui padidinti, ir kad dirvožemio tarša būtų sumažinta iki lygio, kuris nebelaikomas žalingu žmonių sveikatai ir aplinkai.
2. Šioje direktyvoje nustatoma **sistema ir** priemonės, skirtos su:
 - a) dirvožemio būklės stebėsenai ir vertinimui;
 - b) tvariam dirvožemio valdymui;
 - c) užterštų teritorijų **valdymui**.

2 straipsnis

Taikymo sritis

Ši direktyva taikoma visiems dirvožemiams valstybių narių teritorijose.

3 straipsnis

Terminų apibrėžtys

Šioje direktyvoje vartojamų terminų apibrėžtys:

- (1) dirvožemis – tarp pamatinės uolienos **ar motininės medžiagos** ir žemės paviršiaus esantis viršutinis Žemės plutos sluoksnis, kurį sudaro mineralinės dalelės, organinė medžiaga, vanduo, oras ir gyvi organizmai;
- 2) ekosistema – dinamiška augalų, gyvūnų ir mikroorganizmų bendrijų ir jų negyvosios aplinkos visuma, kuri sąveikauja kaip funkcinis vienetas;
- 3) ekosisteminės paslaugos – **tiesioginis ar netiesioginis** ekosistemų prisidėjimas prie ekonominės, socialinės, kultūrinės ir kitos naudos, kurią žmonės gauna iš tų ekosistemų;
- 4) dirvožemio būklė – fizinė, cheminė ir biologinė dirvožemio būklė, nuo kurios priklauso jo gebėjimas funkcionuoti kaip būtinoji gyvybinė sistema ir teikti ekosistemines paslaugas;
- 5) tvarus dirvožemio valdymas – dirvožemio tvarkymo praktika, kurią taikant išlaikomos arba gerinamos dirvožemio teikiamos ekosisteminės paslaugos, nesilpninant **dirvožemio** funkcijų, kurios leidžia tas paslaugas teikti, ar **reikšmingai** nekenkiant kitoms aplinkos savybėms;
- 6) dirvožemio tvarkymo praktika – praktika, kuri daro poveikį fizinėms, cheminėms arba biologinėms dirvožemio **savybėms**;
- 7) tvarkomas dirvožemis – dirvožemis, kuriame vykdoma dirvožemio tvarkymo praktika;

- 8) dirvožemių rajonas – valstybės narės teritorijos dalis, kurios ribas ta valstybė narė nustato pagal šią direktyvą;
- 8a) **dirvožemio vienetas – erdviniu požiūriu atskiras dirvožemių rajone esantis plotas, susidarantis dėl erdvinių duomenų, kurie naudojami kaip statistinio vienalytiškumo tame dirvožemių rajone kriterijai, sankirtos;**
- 9) dirvožemio būklės vertinimas – dirvožemio būklės vertinimas, grindžiamas dirvožemio deskriptorių matavimu arba apskaičiavimu;
- 9a) **dirvožemio deskriptorius – parametras, apibūdinantis fizines, chemines arba biologines dirvožemio būklės charakteristikas;**
- 9b) **potencialiai užteršta teritorija – apibrėžtas plotas, kuriame remiantis svarbiais įrodymais įtariama labai tikėtina dirvožemio tarša arba pamatinės uolienos ar motininės medžiagos tarša, sukelta sutelktosios antropogeninės veiklos;**
- 10) užteršta teritorija – apibrėžtas plotas [...], kuriame yra patvirtinta **dirvožemio tarša arba pamatinės uolienos ar motininės medžiagos tarša, sukelta sutelktosios antropogeninės veiklos [...];**
- [...]
- 12) žemė – Žemės paviršius, kuris nėra **reguliariai** padengtas vandens **telkiniais**;
- 13) žemės danga – fizinė ir biologinė žemės paviršiaus danga;

- 14) **nesandarintas dirvožemis – dirvožemio plotas, kuris nepatenka į sandarinto dirvožemio apibrėžtį [...];**
- 15) **dirvožemio sandarinimas – dirvožemio dengimas pastatais, statiniais ir visiškai ar iš dalies nepralaidžios medžiagos sluoksniais [...];**
- 16) **sandarintas dirvožemis – dirvožemio plotas, kuriame įvykdytas dirvožemio sandarinimas [...];**
- 17) **dirvožemio naikinimas – laikinas arba ilgalaikis dirvožemio pašalinimas [...];**
- 17a) **sunaikintas dirvožemis – dirvožemio plotas, kuriame įvykdytas dirvožemio sunaikinimas;**
- 17b) **atsandarinimas – sandarinto dirvožemio pavertimas nesandarintu dirvožemiu;**

- 18) perdavimo funkcija – matematinė taisyklė, pagal kurią matavimo, atlikto taikant metodiką, kuri skiriasi nuo pamatinės metodikos, vertę galima konvertuoti į vertę, kuri būtų gauta atliekant dirvožemio matavimą pagal pamatinę metodiką;
- 19) suinteresuotoji visuomenė – visuomenė, kuriai daro arba gali daryti poveikį dirvožemio degradacija arba kuri yra suinteresuota sprendimų priėmimo procedūromis, susijusiomis su šioje direktyvoje nustatytų įpareigojimų įgyvendinimu, įskaitant žemės savininkus ir žemės naudotojus, taip pat nevyriausybinės organizacijas, siekiančias gerinti žmonių sveikatos arba aplinkos apsaugą ir atitinkančias nacionalinės teisės reikalavimus;
- 20) dirvožemio tarša – [...] medžiagos buvimas dirvožemyje [...] **lygiu**, kuris gali pakenkti žmonių sveikatai arba aplinkai;
- 21) teršalas – medžiaga, galinti sukelti dirvožemio taršą **arba pamatinės uolienos ar motininės medžiagos taršą**;
- 22) **dirvožemio** atkūrimas – veikla, kuria tikslingai siekiama blogos būklės dirvožemį grąžinti į gerą būklę;
- 22a) dirvožemio renatūralizacija – sunaikinto dirvožemio atkūrimas arba atstatymas siekiant atkurti dirvožemio pajėgumą teikti ekosistemines paslaugas;**
- 23) rizika – dirvožemio taršos **arba pamatinės uolienos ar motininės medžiagos taršos** kenksmingo poveikio žmonių sveikatai arba aplinkai [...] **tikimybė**;
- 24) dirvožemio tyrimas – procesas, **kuris gali būti atliekamas keliais ir kartotiniais etapais** siekiant įvertinti teršalų buvimą dirvožemyje [...], **pamatinėje uolienoje ar motininėje medžiagoje ir jo lygį ir, jei aktualu, apibūdinti ir apibrėžti užterštos teritorijos aprėptį ir, jei aktualu, įvertinti konkrečiai teritorijai būdingą riziką, kurią užteršta teritorija kelia žmonių sveikatai ar aplinkai [...]**;

[...]

- 26) dirvožemio remediacija – [...] veiksmai, kuriais dirvožemyje, **pamatinėje uolienoje ar motininėje medžiagoje** mažinamas teršalų kiekis arba teršalai izoliuojami ar imobilizuojami;
- 27) **rizikos mažinimo priemonės – priemonės, kuriomis siekiama sumažinti užterštų teritorijų keliamą riziką žmonių sveikatai ir aplinkai pakeičiant šaltinio, pasiekimo būdo ir poveikį patiriančiojo sąsają, tačiau nepakeičiant pačios taršos savybių arba pasitelkiant dirvožemio remediaciją.**

Dirvožemio rajonai ir dirvožemio vienetai

1. Valstybės narės **administraciniais tikslais** [...] visoje savo teritorijoje nustato **vieną ar daugiau dirvožemio rajonų**, už kuriuos yra atsakingos viena ar daugiau kompetentingų institucijų, paskirtų pagal 5 straipsnį.

[...]

2. Valstybės narės taip pat nustato dirvožemio vienetus, apimančius visą jų teritoriją, dirvožemio būklės tame dirvožemio vienetuose stebėsenos sistemos koncepcijos ir pranešimo apie ją tam tikru neapibrėžtumo lygiu tikslais, [...] atsižvelgdamos į [...]:
 - a) **dirvožemio rajonų geografinę aprėptį**, kaip nustatyta pagal šio straipsnio pirmą pastraipą [...]⁵⁵;
 - b) **dirvožemio tipą**, kaip apibrėžta Europos Sąjungos ir gretimų šalių dirvožemio regionų žemėlapyje;⁵⁶

⁵⁵ [...]

⁵⁶ „Europos Sąjungos ir kaimyninių šalių dirvožemio regionai 1:5,000,000“, 2005 m., žiūrėta 2024 03 07, <https://data.europa.eu/data/datasets/ae71ffee-1ae9-4624-ae3f-f49513fe9dcb?locale=lt>.

- c) žemės naudojimo kategorijas, išskyrus vandens telkinius, kaip nurodyta Parlamento ir Tarybos reglamente (ES) 2018/841⁵⁷ [...];

[...] ⁵⁸ [...] ⁵⁹

[...]

Dirvožemio vienetais nustatyti valstybės narės gali naudoti išsamesnius arba atnaujintus lygiaverčius duomenis, jei jų turima Europos, nacionaliniu arba subnacionaliniu lygmeniu.

Nustatydamos savo dirvožemio vienetus, valstybės narės gali atsižvelgti į papildomus erdvinis duomenis, pavyzdžiui, klimata, aplinkos zoną, kaip aprašyta „Alterra“ ataskaitoje Nr. 2281⁶⁰, arba upių baseinus.

5 straipsnis

Kompetentingos institucijos

Valstybės narės paskiria kompetentingas institucijas, atitinkamu lygmeniu atsakingas už šioje direktyvoje nustatytų pareigų vykdymą.

[...]

⁵⁷ 2018 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2018/841 dėl šiltnamio efektą sukeliančių dujų, išmetamų ir absorbuojamų dėl žemės naudojimo, žemės naudojimo keitimo ir miškininkystės, kiekio įtraukimo į 2030 m. klimato ir energetikos politikos strategiją, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 525/2013 ir Sprendimas Nr. 529/2013/ES.

⁵⁸ [...]

⁵⁹ [...]

⁶⁰ M.J. Metzger, A.D. Shkaruba, R.H.G. Jongman ir R.G.H. Bunce, „Europos aplinkos zonų ir sluoksnių aprašymai“ (angl. *Descriptions of the European Environmental Zones and Strata*), „Alterra“ ataskaita Nr. 2281 ISSN 1566-7197.

II skyrius

Dirvožemio būklės stebėsenos ir vertinimas

6 straipsnis

Dirvožemio būklės ir [...] dirvožemio sandarinimo bei dirvožemio naikinimo stebėsenos sistema

1. Valstybės narės nustato stebėsenos sistemą, kurios **lygis atitiktų dirvožemio deskriptorius, dirvožemio sandarinimo bei dirvožemio naikinimo rodiklius [...]**, siekdamos užtikrinti, kad pagal šį straipsnį ir I bei II priedus būtų vykdoma reguliari, **nuosekli** ir tiksli dirvožemio būklės ir [...] **dirvožemio sandarinimo bei dirvožemio naikinimo** stebėsenos.
- Prireikus stebėsenos sistemą valstybės narės gali pritaikyti savo atokiausiems regionams, kad būtų atsižvelgta į jų ypatumus.**
2. Valstybės narės stebi dirvožemio būklę **kiekviename dirvožemių rajono dirvožemio vienet** ir [...] **dirvožemio sandarinimą bei dirvožemio naikinimą** kiekviename dirvožemių rajone.
3. Stebėsenos sistema grindžiama:
 - a) 7 straipsnyje nurodytais dirvožemio deskriptoriais ir [...] **geros dirvožemio būklės** kriterijais;
 - b) dirvožemio ėminių ėmimo vietomis, kurios turi būti nustatytos pagal 8 straipsnio **1 [...]** dalį;
 - c) dirvožemio matavimais, kurių **pagal 8 straipsnio 2 ir 2a dalis turi atlikti valstybės narės ir, jei taikoma, Komisija**;
 - d) šio straipsnio 5 dalyje nurodytais tolimojo stebėjimo duomenimis ir produktais, jei taikoma;
 - e) 7 straipsnio 1 dalyje nurodytais [...] dirvožemio sandarinimo **ir dirvožemio naikinimo** rodikliais.

[...]

5. **Kad suteiktų valstybėms narėms reikiamų duomenų apie dirvožemio sandarinimo ir dirvožemio naikinimo rodiklius** ir padėtų valstybėms narėms stebėti atitinkamus dirvožemio

deskriptorius, Komisija ir Europos aplinkos agentūra (EAA), naudodamosi pagal ES kosmoso programos, nustatytos Reglamentu (ES) 2021/696, „Copernicus“ komponentą gaunamais kosmoso duomenimis ir produktais, **kartu su valstybėmis narėmis** ištiria galimybes ir kuria tolimojo dirvožemio stebėjimo produktus.

6. Remdamosi turimais duomenimis, Komisija ir EAA per dvejus metus nuo šios direktyvos įsigaliojimo sukuria skaitmeninį dirvožemio būklės duomenų portalą, kuriame georeferencinio erdvinio pagrindo formatu suteikiama prieiga bent prie esamų dirvožemio būklės duomenų, **agreguotų dirvožemio vieneto ar išsamesniu lygmeniu**, gautų iš:

- a) 8 straipsnio 2 **ir 2a** dalyse nurodytų dirvožemio matavimų;

[...]

- c) šio straipsnio 5 dalyje nurodytų atitinkamų tolimojo dirvožemio stebėjimo duomenų ir produktų.

Šie duomenys tvarkomi ir prieiga prie jų užtikrinama laikantis atitinkamų Sąjungos teisės aktų.

- 6a. Komisija ir EAA užtikrina, kad prieš viešai paskelbiant dirvožemio būklės duomenis per 6 dalyje nurodytą skaitmeninį dirvožemio būklės duomenų portalą valstybėms narėms būtų iš anksto, laiku ir veiksmingai suteikta galimybė pareikšti savo nuomonę ir paprašyti ištaisyti klaidas, jei tokių yra. Tai taip pat taikytina bet kuriai kitai ataskaitai, grindžiamai pagal šią direktyvą nustatyta stebėsenos sistema.**
7. 6 dalyje nurodytame skaitmeniniame dirvožemio būklės duomenų portale taip pat gali būti suteikta prieiga ne tik prie toje dalyje nurodytų duomenų, bet ir kitų su dirvožemio būkle susijusių duomenų, jei jais buvo dalijamasi arba jie buvo surinkti laikantis Komisijos pagal 8 dalį nustatytų formatų arba metodų.
- 7a. 6 dalyje nurodytame skaitmeniniame dirvožemio būklės duomenų portale nesuteikiama prieiga prie duomenų ir informacijos, kurių atskleidimas neigiamai paveiktų visuomenės saugumą ar nacionalinę gynybą.**
8. Komisija priima įgyvendinimo aktus, kuriais nustatomi dalijimosi [...] **šiuo straipsnyje** nurodytais duomenimis ir jų rinkimo, taip pat tų duomenų integravimo į skaitmeninį dirvožemio būklės duomenų portalą formatai arba metodai. Tie įgyvendinimo aktai priimami laikantis 21 straipsnyje nurodytos nagrinėjimo procedūros.

Dirvožemio deskriptoriai, geros dirvožemio būklės kriterijai ir [...] dirvožemio sandarinimo bei dirvožemio naikinimo rodikliai

1. Stebėdamos ir vertindamos dirvožemio būklę, valstybės narės taiko I priedo [...] **A, B ir C dalyse** išvardytus dirvožemio deskriptorius.

Stebėdamos [...] **dirvožemio sandarinimą ir dirvožemio naikinimą**, valstybės narės taiko [...] I priedo **D dalyje** [...] **išvardytus** dirvožemio sandarinimo ir dirvožemio naikinimo rodiklius.

2. **Vertindamos dirvožemio būklę, valstybės narės taiko geros dirvožemio būklės kriterijus. Geros dirvožemio būklės kriterijus sudaro:**

- a) **I priedo A ir B dalyse išvardytos neprivalomos tvarios siektinos vertės ir**
- b) **veiklos priežastinių veiksnių vertės.**

[...]

3. Valstybės narės **nustato** organinius teršalus dirvožemio deskriptoriams, susijusiems su dirvožemio tarša, nurodyta I priedo B dalyje. **Tuo tikslu valstybės narės gali atsižvelgti į 5a dalyje nurodytą orientacinį stebėjimo sąrašą.**

4. Valstybės narės pagal I priedo B dalies trečiame stulpelyje išdėstytas nuostatas nustato [...] **neprivalomas tvarias siektinas vertes** I priedo B dalyje išvardytiems dirvožemio deskriptoriams.
- 4a. Valstybės narės kiekvienam I priedo A ir B dalyse nurodytam dirvožemio deskriptoriui nustato vieną ar kelias veiklos priežastinių veiksnių vertes, atspindinčias dirvožemio degradacijos lygius, dėl kurio reikia imtis priemonių dirvožemio būklei gerinti pagal šios direktyvos 9 straipsnio 4 dalį.
- Valstybės narės dėl vieno ar kelių dirvožemio degradacijos atvejų veiklos priežastinių veiksnių vertę gali nustatyti to paties lygmens, kaip ir neprivaloma tvari siektina vertė šiems dirvožemio degradacijos atvejams.
5. Valstybės narės gali nustatyti papildomus dirvožemio deskriptorius ir [...] **dirvožemio sandarinimo bei dirvožemio naikinimo** rodiklius [...], kurie nėra išvardyti [...] I priede [...].
- 5a. Iki (*LB: prašom įrašyti datą – 18 mėnesių po šios direktyvos įsigaliojimo dienos*) Komisija, bendradarbiaudama su valstybėmis narėmis, sudaro orientacinį dirvožemio teršalų, galinčių daryti didelį poveikį dirvožemio būklei, žmonių sveikatai ar aplinkai, stebėjimo sąrašą ir jį atnaujina atsižvelgdama į naujausias mokslo žinias. Valstybės narės gali atitinkamai pritaikyti savo dirvožemio taršos deskriptorių.
6. Pagal šio straipsnio 2–5 dalis nustačiusios arba pakoregavusios dirvožemio deskriptorius, **dirvožemio sandarinimo bei dirvožemio naikinimo** rodiklius ir **geros dirvožemio būklės** kriterijus, valstybės narės apie tai informuoja Komisiją.

Matavimai ir metodikos

1. Valstybės narės, taikydamos II priedo A.1 dalyje nustatytą metodiką, nustato ėminių ėmimo vietas.

Komisija valstybėms narėms pateikia atitinkamus dirvožemio deskriptorių žemėlapius, pirminį pradinį ėminį ir atitinkamus duomenis, susijusius su ėminių ėmimo vietomis, surinktus atliekant ankstesnius Europos dirvožemio tyrimus, kad būtų galima taikyti II priedo A.1 dalyje nustatytą metodiką.

- 1a. Nustačius ėminių ėmimo vietas ir prieš atliekant atrankinį tyrimą, valstybės narės praneša Komisijai apie bet kokią galimą paramos, susijusios su ėminių ėmimu vietoje ir dirvožemio analize, poreikį, taip pat apie visus kitus su atrankiniu tyrimu susijusius poreikius.

Komisija, koordinuodama veiksmus su atitinkamomis valstybėmis narėmis, įvertina poreikius ir nustato tinkamą paramos lygį.

Jei Komisija teikia paramą, atitinkama valstybė narė atitinkamai pritaiko atrankinį tyrimą, o Komisijos ir valstybės narės kompetentingos institucijos praktinis darbo organizavimas nustatomas rašytiniame susitarime. Tuo atveju, jei parama teikiama tyrimui vietoje, atitinkama valstybė narė užtikrina, kad Komisija galėtų atlikti dirvožemio ėminių ėmimą *in-situ*.

2. Valstybės narės **ir, jei Komisija teikia paramą ir pagal atitinkamą rašytinį susitarimą, nurodytą 1 dalies a punkto 3 pastraipoje, Komisija** atlieka dirvožemio matavimus imdamos dirvožemio ėminius 1 dalyje nurodytose ėminių ėmimo vietose ir renka, apdoroja ir analizuoja duomenis, **priklausomai nuo to, kas aktualu**, siekdamos nustatyti:

- a) I priede [...] **išvardytų** dirvožemio deskriptorių vertes;
- b) kai aktualu, papildomų dirvožemio deskriptorių vertes;

[...]

Valstybėms narėms netaikomas reikalavimas imti dirvožemio ėminius iš sandarinto ir sunaikinto dirvožemio.

Kalbant apie I priedo A dalyje nurodytą dirvožemio degradacijos druskėjimo aspektą, valstybės narės gali elektrinio laidžio matavimo netaikyti tose vietose, kuriose nėra druskėjimo rizikos, ir apie tai informuoja Komisiją.

***In-situ* dirvožemio ėminiai imami pagal II priedo A.2 dalyje apibrėžtus vietos atrankinio tyrimo metodikos minimaliuosius kriterijus.**

- 2a. Su sąlyga, kad duomenys buvo surinkti tuo pačiu laikotarpiu, kaip ir atliktas atrankinis tyrimas, ir pagal II priedo A.2 ir B dalyse nurodytas metodikas, dirvožemio matavimus, kuriuos turi atlikti valstybės narės, kaip nurodyta 2 dalyje, kai aktualu gali sudaryti matavimai, kuriuos atlieka:

- i) valstybės narės, remdamosi esamais nacionaliniais arba subnacionaliniais dirvožemio stebėsenos tinklais ir tyrimais;

- ii) valstybės narės pagal Sąjungos teisės aktus ir tarptautinę teisę;
- iii) privatūs subjektai, mokslinių tyrimų organizacijos ir kiti subjektai, jei tokių yra.

Pirmojo dirvožemio matavimų ciklo, kuris turi būti atliekamas pagal 4 dalį, atveju šios dalies pirmoje pastraipoje nurodytas laikotarpis prasideda ... (LB: prašom įrašyti data – vieni metai po šios direktyvos įsigaliojimo dienos).

2b. Valstybės narės renka, apdoroja ir analizuoja duomenis, kad nustatytų I priedo D dalyje išvardytų dirvožemio sandarinimo ir naikinimo rodiklių vertes.

3. Valstybės narės taiko:

- a) II priedo B dalyje nustatytų dirvožemio deskriptorių verčių nustatymo arba apskaičiavimo metodikas;
- b) II priedo C dalyje nustatytus [...] dirvožemio sandarinimo **ir dirvožemio naikinimo** rodiklių verčių nustatymo minimalius metodinius kriterijus;
- c) visus pagal 6 dalį Komisijos nustatytus reikalavimus.

Valstybės narės gali taikyti ne tik pirmos pastraipos a ir b punktuose nurodytas, bet ir kitas metodikas su sąlyga, kad **yra pateiktos** patvirtintos perdavimo funkcijos, kaip reikalaujama pagal II priedo B dalies ketvirtą stulpelį.

- 3a. Valstybės narės užtikrina, kad dirvožemio matavimus atliekančios laboratorijos arba subjektai, su kuriais laboratorijos yra sudariusios sutartis, taikytų kokybės valdymo praktiką pagal EN ISO/IEC-17025 arba kitus lygiaverčius Sąjungos ar tarptautiniu lygmeniu pripažintus standartus ir turėtų galimybę samdyti tinkamai apmokytus tinkamos kvalifikacijos darbuotojus ir turėtų prieigą prie infrastruktūros, įrangos ir produktų, būtinų tokiems dirvožemio matavimams vykdyti.

Vertindamos atitiktį kokybės valdymo sistemos praktikai, valstybės narės gali laikyti pakankama vieną akreditaciją vienai iš II priedo B dalyje nustatytų dirvožemio deskriptorių verčių nustatymo metodikų.

Valstybės narės užtikrina, kad laboratorijos arba subjektai, su kuriais laboratorijos yra sudariusios sutartis, atlikdamos dirvožemio matavimus pademonstruotą kompetenciją analizuoti atitinkamus matuojamuosius dydžius:

- a) dalyvaudamos kvalifikacijos tikrinimo programose, apimančiose analizės metodus, kurių koncentracijos lygis yra reprezentatyvus dirvožemio stebėsenos programos atžvilgiu, jei tokių yra;
- b) analizuodami pamatinių medžiagų, kurios yra reprezentatyvios paimtuose ėminiuose, kuriuose yra atitinkamas koncentracijos lygis, jei jų esama.

Kai Komisija atlieka dirvožemio matavimus pagal šį straipsnį, ši dalis taikoma Komisijai.

4. Valstybės narės **ir, tuo atveju, kai Komisija teikia paramą, Komisija** užtikrina, kad pirmieji dirvožemio matavimai būtų atlikti ne vėliau kaip... (*LB: prašome įrašyti datą – [...] 5 metai po direktyvos įsigaliojimo dienos*).

5. Valstybės narės užtikrina, kad nauji dirvožemio matavimai būtų atliekami [...] kas [...] **6** metus **per vieną ėminių ėmimo kampaniją arba pagal nuolatinio ėminių ėmimo schemą nurodytu laikotarpiu.**

Nukrypdamos nuo pirmos pastraipos, valstybės narės, prieš pradėdamos naują ėminių ėmimo kampaniją, gali nuspręsti neatlikti naujų dirvožemio matavimų, susijusių su dirvožemio deskriptoriumi, visoje savo teritorijoje arba jos dalyje, jei, remiantis anksčiau pagal 6, 7 ir 8 straipsnius surinktais duomenimis ir moksliniais įrodymais, įskaitant dirvožemio prognozavimo modelius, yra tikslinga ir pagrįsta tikėtis, kad tokio dirvožemio deskriptoriaus vertė nuo paskutinio ciklo reikšmingai nepakito. Valstybės narės nepagrįstai nedelsdamos praneša Komisijai informaciją apie visus tokius sprendimus.

- 5a.** Valstybės narės užtikrina, kad [...] dirvožemio sandarinimo **ir dirvožemio naikinimo** rodiklių vertė būtų atnaujinama bent kartą per **3** metus **remiantis turima informacija.**
6. Komisijai pagal 20 straipsnį suteikiami įgaliojimai priimti deleguotuosius aktus, kuriais iš dalies keičiama II priedo **B dalis**, siekiant jame nurodytas pamatines metodikas pakoreguoti pagal mokslo ir technikos pažangą, visų pirma tais atvejais, kai dirvožemio deskriptorių vertės galima nustatyti naudojant 6 straipsnio 5 dalyje nurodytus tolimojo dirvožemio stebėjimo **produktus.**

Dirvožemio būklės vertinimas

1. Valstybės narės visuose savo dirvožemių rajonuose ir **susijusiuose dirvožemio vienetuose** vertina dirvožemio būklę, remdamosi duomenimis, surinktais vykdant 6, 7 ir 8 straipsniuose nurodytą stebėseną pagal kiekvieną I priedo A ir B dalyse [...] **išvardytą** dirvožemio deskriptorių.

[...]

Valstybės narės užtikrina, kad dirvožemio būklės [...] **vertinimai** būtų atliekami [...] kas [...] **6** metus ir kad pirmasis dirvožemio būklės vertinimas būtų atliktas ne vėliau kaip ...
(LB: prašome įrašyti datą – [...] **6** metai po direktyvos įsigaliojimo dienos).

[...]

2. **Dirvožemio būklė vertinama kiekvieno dirvožemio degradacijos aspekto atžvilgiu naudojant neprivalomą tvarią siektiną vertę ir veiklos priežastinių veiksnių vertes, kiek tai susiję su geros dirvožemio būklės kriterijumi, nustatytu pagal 7 straipsnio 2, 4 ir 4a dalis.**
3. Valstybės narės analizuoja I priedo C dalyje išvardytų dirvožemio deskriptorių vertes [...] **siekdamos nustatyti**, ar esama kritinio ekosisteminių paslaugų praradimo, atsižvelgdamos į atitinkamus duomenis ir turimas mokslo žinias.
- Valstybės narės analizuoja I priedo D dalyje išvardytų [...] dirvožemio sandarinimo **ir dirvožemio naikinimo** rodiklių vertes, **siekdamos** įvertinti jų poveikį ekosistemų funkcijų praradimui ir Reglamente (ES) 2018/841 nustatytiems tikslams ir tiksliniams rodikliams.
- 3a. **Valstybės narės gali nustatyti kiekvieno I priedo A, B ir C dalyse nurodyto dirvožemio deskriptoriaus patobulinimus.**

4. Remdamosi pagal šį straipsnį atliktu dirvožemio būklės vertinimu, kompetentingos institucijos, **kaip nurodyta 5 straipsnyje**, kai aktualu koordinuodamos veiksmus su vietos, regioninėmis ir nacionalinėmis valdžios institucijomis, kiekviename dirvožemių rajone nustato plotus, **kuriuose netenkinami atskirų geros dirvožemio būklės kriterijai ir kuriuose reikia imtis priemonių dirvožemio būklei gerinti, [...]** ir, pateikdamos **agreguotus duomenis**, informuoja visuomenę pagal 19 straipsnį.

Be to, siekdamos prisidėti prie dirvožemio būklės gerinimo, kompetentingos institucijos, kaip nurodyta 5 straipsnyje, kai aktualu, koordinuodamos veiksmus su vietos, regioninėmis ir nacionalinėmis valdžios institucijomis, kiekviename dirvožemio rajone nustato sandarinto ir sunaikinto dirvožemio plotus, kuriuose esama didelių galimybių pagerinti dirvožemio būklę vykdant atsandarinimą ir renatūralizaciją. Sandarinto ir sunaikinto dirvožemio plotų potencialas vertinamas remiantis techninėmis galimybėmis, ekonominiu efektyvumu ir dirvožemio būklės pagerinimo lygiu, kurį galima pasiekti.

[...]

6. **Be 19 straipsnyje nustatytų pareigų**, valstybės narės, atitinkamiems žemės savininkams ir žemės valdytojams paprašius, jiems pateikia 6–9 straipsniuose nurodytus dirvožemio būklės duomenis ir vertinimą, visų pirma siekdamos pagrįsti 10 straipsnio **2 [...]** dalyje nurodytas parengtas rekomendacijas.

III skyrius

Tvarus dirvožemio valdymas

10 straipsnis

Tvarus dirvožemio valdymas

1. Nuo (*Leidinių biurui: prašome įrašyti datą – [...] 5 metai po šios direktyvos įsigaliojimo dienos*) valstybės narės, atsižvelgdamos į dirvožemio tipą, naudojimą bei būklę **ir geografines bei klimato sąlygas**, imasi bent šių priemonių:
 - a) [...] **atsižvelgdamos** į III priede išvardytus **pagrindinius** tvaraus dirvožemio valdymo principus nustato tvaraus dirvožemio valdymo praktiką, kuri turi būti laipsniškai įgyvendinama visuose tvarkomo dirvožemio plotuose, ir atsižvelgdama į pagal 9 straipsnį atliktų dirvožemio vertinimų rezultatus nustato atkūrimo praktiką, kuri turi būti laipsniškai įgyvendinama [...] valstybėse narėse;
 - b) apibrėžia neigiamą poveikį dirvožemio būklei darančią dirvožemio tvarkymo ir kitą praktiką, kurios turi vengti dirvožemio valdytojai.

Apibrėždamos šioje dalyje nurodytą praktiką [...], valstybės narės atsižvelgia į IV priede išvardytas programas, planus, tikslus ir priemones, taip pat į naujausias turimas mokslo žinias, įskaitant pagal programą „Europos horizontas“ vykdomos Europos dirvožemio būklės gerinimo misijos rezultatus.

Valstybės narės nustato sinergiją su IV priede nurodytomis programomis, planais ir priemonėmis. Rengiant IV priede nurodytas programas, planus ir priemones remiamasi dirvožemio būklės stebėsenos duomenimis, dirvožemio būklės vertinimų rezultatais, 9 straipsnyje nurodyta analize ir tvaraus dirvožemio valdymo [...] **praktika**.

Valstybės narės užtikrina, kad pirmoje pastraipoje nurodytos praktikos rengimo procesas būtų atviras, įtraukus ir veiksmingas, taip pat kad į šį procesą būtų įtraukta suinteresuotoji visuomenė, visų pirma žemės savininkai ir valdytojai, ir jai būtų anksti sudarytos veiksmingos galimybės jame dalyvauti.

2. Valstybės narės užtikrina, kad dirvožemio valdytojams, žemės savininkams ir atitinkamoms institucijoms būtų nesunku gauti nešališkas ir nepriklausomas rekomendacijas tvaraus dirvožemio valdymo klausimais, dalyvauti mokomojoje veikloje ir stiprinti gebėjimus.

Valstybės narės taip pat imasi šių priemonių:

- a) didina informuotumą apie daugiariopą tvaraus dirvožemio valdymo naudą vidutiniu ir ilguoju laikotarpiu ir tokio valdymo būtinybę;
 - b) skatina holistinio dirvožemio tvarkymo koncepcijų mokslinius tyrimus ir įgyvendinimą;
 - c) skelbia reguliariai atnaujinamą informaciją apie esamas finansavimo priemones ir veiklą, kuriomis remiamas tvaraus dirvožemio valdymo įgyvendinimas.
3. Valstybės narės reguliariai vertina priemonių, kurių imtasi pagal šį straipsnį, veiksmingumą ir, kai aktualu, peržiūri ir pakoreguoja tas priemones, atsižvelgdamos į 6–9 straipsniuose nurodytos dirvožemio būklės stebėsenos ir vertinimų rezultatus.

[...]

Žemės užėmimo poveikio švelninimo principai

Nedarant poveikio valstybių narių autonomijai teritorijų planavimo srityje, valstybės narės užtikrina, kad jų teritorijoje atitinkamu erdvinio lygmeniu [...] naujo dirvožemio sandarinimo ir dirvožemio naikinimo, kurie yra žemės užėmimo dalis, atveju[...] būtų atsižvelgiama į šiuos principus:

- a) kiek [...] įmanoma, vengti dirvožemio pajėgumo teikti įvairias ekosistemines paslaugas, įskaitant aprūpinimą maistu, praradimo arba tą praradimą sumažinti:
 - i) **kuo labiau sumažinant [...] dirvožemio sandarinimo ir dirvožemio naikinimo [...] veikiamą dirvožemio plotą, šiuo tikslu visų pirma skatinant pakartotinai naudoti sandarintus dirvožemius, pavyzdžiui, esamus pastatus, ir keisti jų paskirtį, ir**
 - ii) parenkant tokius plotus, kuriuose ekosisteminių paslaugų praradimas būtų [...] **minimalus, visų pirma labai nualintuose dirvožemiuose, pavyzdžiui, urbanistinėse dykrose, ir**
 - iii) atliekant [...] **dirvožemio sandarinimą ir dirvožemio naikinimą** taip, kad neigiamas poveikis dirvožemiui būtų kuo mažesnis, **visų pirma apsaugant aplinkinius dirvožemius arba užtikrinant, kad dirvožemio sandarinimas būtų kuo labiau grįžtamasis;**
- b) [...] **siekti pakankamai [...] kompensuoti** dirvožemio pajėgumo teikti įvairias ekosistemines paslaugas praradimą, **be kita ko, grąžinant paslaugas po renatūralizacijos, skatinant sandarintų dirvožemių atsandarinimą ir sunaikintų dirvožemių atstatymą.**

IV skyrius

Užterštų teritorijų valdymas

12 straipsnis

Rizika grindžiamas ir laipsniškas metodas

1. Valstybės narės **užtikrina, kad** [...] potencialiai užterštų teritorijų ir užterštų teritorijų keliama rizika žmonių sveikatai ir aplinkai **būtų nustatyta, valdoma** ir neviršytų [...] priimtino lygio, atsižvelgdamos į dirvožemio taršos ir rizikos mažinimo priemonių, kurių imtasi pagal [...] 15 straipsnio 4 dalį, poveikį aplinkai ir socialinį bei ekonominį poveikį. **Rizika gali būti vertinama atsižvelgiant į žemės naudojimą kiekvienu 2 dalyje nurodytu etapu.**

Valstybės narės nustato atsakomybės hierarchiją, pagal kurią nustatoma atsakinga šalis (-ys) už 2 dalies b ir c punktų įgyvendinimą konkrečioje teritorijoje.

2. Ne vėliau kaip ... (Leidinių biurui: prašome įrašyti datą – 4 metai po direktyvos įsigaliojimo dienos) valstybės narės nustato rizika grindžiamą **ir laipsnišką** metodą, taikomą:
 - a) potencialiai užterštoms teritorijoms nustatyti pagal 13 straipsnį;
 - b) potencialiai užterštoms teritorijoms tirti pagal 14 straipsnį;
 - c) užterštų teritorijų **atveju taikomam konkrečios teritorijos rizikos vertinimui atlikti ir** užterštas teritorijas valdyti pagal 15 straipsnį;
3. 2 dalyje nustatytas reikalavimas nedaro poveikio griežtesniems reikalavimams, taikomiems pagal Sąjungos ar nacionalinės teisės aktus.
4. Suinteresuotajai visuomenei anksti suteikiama veiksmingų galimybių:

- a) [...] **pateikti pastabų dėl** šiame straipsnyje apibrėžto rizika grindžiamo **ir laipsniško** metodo nustatymo ir konkretaus taikymo;
- b) teikti informaciją, kuri yra svarbi nustatant potencialiai užterštas teritorijas pagal 13 straipsnį **ir** tiriant potencialiai užterštas teritorijas pagal 14 straipsnį [...];
- c) [...] **teikti informaciją siekiant** ištaisyti informaciją užterštų ir potencialiai užterštų teritorijų registre pagal 16 straipsnį.

13 straipsnis

Potencialiai užterštų teritorijų nustatymas

1. Valstybės narės sistemingai [...] nustato [...] potencialiai užterštas teritorijas.
2. **Potencialiai užterštų teritorijų nustatymo tikslu valstybės narės sudaro potencialiai taršių veiklų sąrašą. Šios veiklos gali būti smulkiau klasifikuojamos arba prioritizuojamos pagal jų potencialą užteršti dirvožemį, remiantis moksliniais įrodymais.** Nustatydamos potencialiai užterštas teritorijas, valstybės narės, **kai aktualu,** atsižvelgia į šiuos kriterijus:
 - a) potencialiai taršios [...] veiklos vykdymą dabar arba praeityje;
 - b) Direktyvos 2010/75/ES I priede nurodytos veiklos vykdymą;

- c) Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2012/18/EB⁶¹ nurodytų objektų eksploatavimą;
- d) Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/35/EB⁶² III priede nurodytos veiklos vykdymą;
- e) įvykusią potencialiai teršiančią avariją, katastrofą, nelaimę, incidentą ar išsiliejimą;

[...]

- f) [...] **aktualią** informaciją, gautą vykdant dirvožemio būklės stebėseną pagal 6, 7 ir 8 straipsnius.

[...]

3. Valstybės narės užtikrina, kad [...] **prieš šios direktyvos įsigaliojimą arba jos įsigaliojimo metu esančios** potencialiai užterštos teritorijos būtų **nustatytos ir tinkamai įtrauktos į 16 straipsnyje nurodytą registrą** [...] ne vėliau kaip *(Leidinių biurui: prašom įrašyti datą – [...] 10 metų po šios direktyvos įsigaliojimo dienos)* [...].

⁶¹ 2012 m. liepos 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2012/18/ES dėl didelių, su pavojingomis cheminėmis medžiagomis susijusių avarijų pavojaus kontrolės, iš dalies keičianti ir vėliau panaikinti Tarybos direktyvą 96/82/EB (OL L 197, 2012 7 24, p. 1).

⁶² 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/35/EB dėl atsakomybės už aplinkos apsaugą siekiant išvengti žalos aplinkai ir ją ištaisyti (atlyginti) (OL L 143, 2004 4 30, p. 56).

14 straipsnis

Potencialiai užterštų teritorijų tyrimas

1. Valstybės narės užtikrina, kad [...] būtų atliekamas **pagal** 13 straipsnį [...] nustatytų potencialiai užterštų teritorijų dirvožemio tyrimas **pagal šio straipsnio 2 dalį ir laikantis 12 straipsnyje nurodyto rizika grindžiamo ir laipsniško metodo.**
2. Valstybės narės nustato taisykles, susijusias su dirvožemio tyrimų [...] **laikotarpiu**, turiniu, forma ir prioritetų nustatymu. [...]

Valstybės narės gali dirvožemio tyrimu laikyti pagal Direktyvą 2010/75/ES parengtas pradinės būklės ataskaitas ir pagal ją įgyvendintas stebėsenos priemonės, **taip pat kitus tyrimus, kai jie atitinka šios direktyvos reikalavimus** [...].
3. Valstybės narės taip pat nustato konkrečius įvykius, dėl kurių tyrimas turi būti atliktas [...] per 2 dalyje **nurodytą laikotarpį.**

15 straipsnis

Užterštų teritorijų atveju taikomas konkrečios teritorijos rizikos vertinimas ir užterštų teritorijų valdymas

1. Valstybės narės nustato konkrečią metodiką [...] užterštų teritorijų atveju taikomam konkrečios teritorijos rizikos vertinimui atlikti. Tokia metodika **gali** būti grindžiama VI priede išvardytais konkrečios teritorijos rizikos vertinimo **orientaciniais** etapais ir **principais** [...].

2. Valstybės narės, atsižvelgdamos į turimas mokslo žinias, atsargumo principą, vietos ypatumus ir dabartinį bei [...] **planuojamą** žemės naudojimą, apibrėžia, kas laikoma nepriimtina užterštos teritorijos keliama rizika žmonių sveikatai ir aplinkai.
3. [...] **Valstybės narės** užtikrina, kad kiekvienos pagal 14 straipsnį ar kitais būdais [...] **nustatytos** užterštos teritorijos atveju **būtų atliktas** konkrečios teritorijos dabartinio ir planuojamo žemės naudojimo vertinimas siekiant nustatyti, ar užteršta teritorija kelia nepriimtina riziką žmonių sveikatai arba aplinkai. **Jei pagal 14 straipsnį surinktos informacijos pakanka, kad būtų galima padaryti išvadą, jog dirvožemio tarša nekelia nepriimtinos rizikos žmonių sveikatai ar aplinkai, arba padaryti išvadą, kad dirvožemio valymas yra būtinas, konkrečios vietovės rizikos vertinimo atlikti nereikia.**
4. Remdamosi 3 dalyje nurodyto vertinimo rezultatais, [...] **valstybės narės** [...] **užtikrina, kad būtų imamasi** tinkamų priemonių **ir jos būtų įgyvendinamos**, kad rizika žmonių sveikatai ir aplinkai būtų sumažinta iki priimtino lygio (toliau – rizikos mažinimo priemonės) **per tinkamą laikotarpį.**
5. Rizikos mažinimo priemonės gali būti V priede nurodytos priemonės. Priimant sprendimą dėl tinkamų rizikos mažinimo priemonių, [...] **atsižvelgiama į** [...] esamų rizikos mažinimo priemonių sąnaudas, naudą, veiksmingumą, patvarumą, **tvarumą, dirvožemio būklės gerinimą** ir techninį įgyvendinamumą.
6. Komisijai pagal 20 straipsnį suteikiami įgaliojimai priimti deleguotuosius aktus, kuriais iš dalies keičiami V ir VI priedai, siekiant rizikos mažinimo priemonių sąrašą ir konkrečios teritorijos rizikos vertinimo **principus** pakoreguoti pagal mokslo ir technikos pažangą.

Registras

1. Ne vėliau kaip ... (*Leidinių biurui: prašom įrašyti datą – 4 metai nuo šios direktyvos įsigaliojimo dienos*), valstybės narės, laikydamosi 2 dalies, sudaro užterštų teritorijų ir potencialiai užterštų teritorijų registrą, **kaip nustatyta pagal šį skyrių**.
2. Registre pateikiama VII priede nurodyta informacija, **išskyrus informaciją, kurios atskleidimas neigiamai paveiktų visuomenės saugumą ar nacionalinę gynybą**.
3. **Valstybės narės tvarko ar prižiūri registrą ir užtikrina, kad jis būtų [...]** reguliariai [...] peržiūrimas ir [...] atnaujinamas.
4. Valstybės narės viešai skelbia 1 ir 2 dalyse nurodytą registrą ir informaciją **pagal 19 straipsnį**. Kompetentinga institucija gali atsisakyti atskleisti bet kokią informaciją arba apriboti jos atskleidimą, jei tenkinamos Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2003/4/EB⁶³ 4 straipsnyje nustatytos sąlygos.

Registras skelbiamas **kaip** internetinė georeferencinio erdvinio pagrindo duomenų bazė.

[...]

⁶³ 2003 m. sausio 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/4/EB dėl visuomenės galimybės susipažinti su informacija apie aplinką ir panaikinanti Tarybos direktyvą 90/313/EEB (OL L 41, 2003 2 14, p. 26).

V skyrius

Finansavimas, visuomenės informavimas ir valstybių narių ataskaitų teikimas

17 straipsnis

Finansavimas Sąjungos lėšomis

Kadangi dirvožemio stebėseną, [...] tvarus valdymas bei atkūrimas **ir užterštų teritorijų valdymas** dėl savo pobūdžio yra prioritetinga sritis, šios direktyvos įgyvendinimas remiamas pagal [...] Sąjungos finansines programas, laikantis taikomų jų taisyklių ir sąlygų.

18 straipsnis

Valstybių narių teikiamos ataskaitos

1. Valstybės narės kas [...] 6 metus elektroniniu būdu Komisijai ir EAA teikia šiuos duomenis ir informaciją:
 - a) dirvožemio būklės stebėsenos ir vertinimų, atliekamų pagal 6–9 straipsnius, duomenis ir rezultatus;
 - b) laikantis 9 straipsnio atliekamą dirvožemio būklės tendencijų analizę pagal I priedo A, B ir C dalyse išvardytus deskriptorius ir I priedo D dalyje išvardytus [...] dirvožemio sandarinimo **ir dirvožemio naikinimo** rodiklius;
 - c) pažangos, padarytos toliau nurodytose srityse, santrauką:
 - i) įgyvendinant tvaraus dirvožemio valdymo principus pagal 10 straipsnį;

- ii) [...] nustatant [...] ir tiriant **potencialiai užterštas teritorijas**, [...] valdant užterštas teritorijas **ir registruojant potencialiai užterštas teritorijas ir užterštas teritorijas** pagal 12–16 straipsnius;

[...]

Pirmosios ataskaitos pateikiamos ne vėliau kaip... (*Leidinių biurui: prašom įrašyti datą – [...] 6 metai ir 6 mėnesiai po direktyvos įsigaliojimo dienos*).

2. [...] **Valstybės narės ir Komisija, padedamos EAA, užtikrina veiksmingą keitimąsi 1 dalyje nurodyta informacija ir duomenimis, laikydamosi statistinių duomenų konfidencialumo principo. Valstybės narės taip pat užtikrina, kad Komisija ir EAA galėtų laiku ir veiksmingai susipažinti su 16 straipsnyje nurodytame registre laikoma informacija ir duomenimis.**
- 2a. **Nukrypstant nuo 1 ir 2 dalių, jei tam tikrų duomenų ir informacijos atskleidimas neigiamai paveiktų visuomenės saugumą ar nacionalinę gynybą, valstybės narės gali nuspręsti nepranešti tokių duomenų ir informacijos, nesikeisti jais ir neužtikrinti prieigos prie jų.**
3. Valstybės narės suteikia Komisijai internetinę prieigą prie:
- a) atnaujinto savo dirvožemių rajonų **ir dirvožemio vienetų**, nurodytų 4 straipsnyje, sąrašo ir erdvinių duomenų ne vėliau kaip ... (*Leidinių biurui: prašom įrašyti datą – [...] 3 metai ir 3 mėnesiai po direktyvos įsigaliojimo dienos*);
- b) atnaujinto kompetentingų institucijų, nurodytų 5 straipsnyje, sąrašo ne vėliau kaip ... (*Leidinių biurui: prašom įrašyti datą – [...] 3 metai ir 3 mėnesiai po direktyvos įsigaliojimo dienos*).

- c) informacijos apie 10 straipsnyje nurodytas priemones ir tvaraus dirvožemio valdymo praktiką ne vėliau kaip ... (Leidinių biurui: prašom įrašyti datą – [...] **5** metai ir 3 mėnesiai po direktyvos įsigaliojimo dienos).

4. Komisijai suteikiami įgaliojimai priimti įgyvendinimo aktus, kuriais nustatomas šio straipsnio 1 dalyje nurodytos informacijos teikimo formatas ir taisyklės. Tie įgyvendinimo aktai priimami laikantis 21 straipsnyje nurodytos nagrinėjimo procedūros.

19 straipsnis

Visuomenės informavimas

1. Valstybės narės leidžia visuomenei **susipažinti su [...] rezultatais [...]**, gautais vykdant stebėseną pagal šios direktyvos 8 straipsnį [...] **ir** atliekant vertinimus pagal šios direktyvos 9 straipsnį, **suvestinių duomenų forma ir registru pagal šios direktyvos 16 straipsnį. [...]**⁶⁴

⁶⁴ [...]

2. Komisija užtikrina, kad **visuomenė turėtų prieigą prie** [...] 6 straipsnyje nurodyto skaitmeninio dirvožemio būklės duomenų portalo. [...] ⁶⁵⁶⁶

[...] ⁶⁷

4. Atskleisti bet kokią pagal šią direktyvą reikalaujamą informaciją gali būti atsisakyta arba toks atskleidimas gali būti apribotas, jei tenkinamos Direktyvos 2003/4/EB 4 straipsnyje nustatytos sąlygos.

- 4a. **Kai Komisija arba valstybės narės naudoja konfidencialius duomenis Europos statistikai rengti, jos saugo tokius duomenis pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (EB) Nr. 223/2009 nustatytas taisykles ir priemones. Prieš atskleisdama konfidencialius duomenis, Komisija arba EAA turi gauti aiškų duomenis surinkusios institucijos leidimą.**

⁶⁵ [...]

⁶⁶ [...]

⁶⁷ [...]

VI skyrius

Delegavimas ir komiteto procedūra

20 straipsnis

Įgaliojimų delegavimas

1. Įgaliojimai priimti deleguotuosius aktus Komisijai suteikiami šiame straipsnyje nustatytais sąlygomis.
2. 8 straipsnio **6 dalyje** [...] **ir** 15 straipsnio **6 dalyje** [...] nurodyti įgaliojimai priimti deleguotuosius aktus Komisijai suteikiami neribotam laikotarpiui nuo šios direktyvos įsigaliojimo datos.
3. Europos Parlamentas arba Taryba gali bet kada atšaukti 8 straipsnio **6 dalyje** [...] **ir** 15 straipsnio **6 dalyje** [...] nurodytus deleguotuosius įgaliojimus. Sprendimu dėl įgaliojimų atšaukimo nutraukiami tame sprendime nurodyti įgaliojimai priimti deleguotuosius aktus. Sprendimas įsigalioja kitą dieną po jo paskelbimo *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje* arba vėlesnę jame nurodytą dieną. Jis nedaro poveikio jau galiojančių deleguotųjų aktų galiojimui.
4. Prieš priimdama deleguotąjį aktą Komisija konsultuojasi su kiekvienos valstybės narės paskirtais ekspertais vadovaudamasi 2016 m. balandžio 13 d. Tarpinstituciniame susitarime dėl geresnės teisėkūros nustatytais principais.
5. Apie priimtą deleguotąjį aktą Komisija nedelsdama vienu metu praneša Europos Parlamentui ir Tarybai.

6. Pagal 8 straipsnio **6 dalį ir** [...] 15 straipsnio **6 dalį** [...] priimtas deleguotasis aktas įsigalioja tik tuo atveju, jeigu per du mėnesius nuo pranešimo Europos Parlamentui ir Tarybai apie šį aktą dienos nei Europos Parlamentas, nei Taryba nepareiškia prieštaravimų arba jeigu dar nepasibaigus šiam laikotarpiui ir Europos Parlamentas, ir Taryba praneša Komisijai, kad prieštaravimų nereikš. Europos Parlamento arba Tarybos iniciatyva šis laikotarpis pratęsiamas dviem mėnesiais.

21 straipsnis

Komitetas

1. Komisijai padeda komitetas. Tas komitetas – tai komitetas, kaip nustatyta Reglamente (ES) Nr. 182/2011.
2. Kai daroma nuoroda į šią dalį, taikomas Reglamento (ES) Nr. 182/2011 5 straipsnis.

VII skyrius

Baigiamosios nuostatos

22 straipsnis

Teisė kreiptis į teismą

1. Valstybės narės užtikrina, kad **pagal nacionalinės teisės sistemą suinteresuoti** visuomenės nariai [...] galėtų pasinaudoti peržiūros procedūra teisme arba **kitoje** pagal įstatymą įsteigtoje nepriklausomoje ir nešališkoje įstaigoje, kad užginčytų dirvožemio būklės vertinimo materialinį arba procesinį teisėtumą, priemones, kurių imtasi pagal šią direktyvą, ir bet koki kompetentingų institucijų neveikimą, **kai įvykdoma viena iš šių sąlygų:**
 - a) **jie turi pakankamą interesą;**
 - b) **jie tvirtina, kad įvykdytas teisės pažeidimas, jei pagal valstybės narės administracinio proceso teisę tai yra būtina išankstinė sąlyga.**

[...]
2. **Teisė užginčyti nepriklauso nuo vaidmens, kurį suinteresuotas visuomenės narys atliko dalyvaudamas sprendimų pagal šią direktyvą priėmimo procedūrose.**
3. Peržiūros procedūra [...] turi būti sąžininga, teisinga, savalaikė ir [...] nebūti pernelyg brangi, joje turi būti numatyti tinkami ir veiksmingi **teisių gynimo mechanizmai [...], atitinkamai** įskaitant įpareigojimą nepažeisti ieškovo teisių ar sustabdyti veiksmus.

[...]

[...]

23a straipsnis

Komisijos parama

- 1. Komisija teikia valstybėms narėms reikiamą paramą, pagalbą ir padeda stiprinti gebėjimus, kad jos galėtų vykdyti savo pareigas pagal šią direktyvą. Visų pirma Komisija, bendradarbiaudama su valstybėmis narėmis, parengia dokumentus ir mokslines priemones, kuriuos valstybės narės gali naudoti, kad galėtų lengviau:**
 - a) sukurti stebėsenos sistemą pagal 6 straipsnį ir nustatyti savo mėginių ėmimo vietas pagal 8 straipsnio 1 ir 1a dalis ir II priedo A.1 dalį;**
 - b) nustatyti tvarias dirvožemio deskriptorių siektinas vertes ir veiklos priežastinių veiksnių vertes pagal atitinkamai 7 straipsnio 2 dalį ir I priedo A, B ir C dalis;**
 - c) sudaryti savo organinių teršalų, kurie turi būti stebimi pagal 7 straipsnio 3 dalį ir I priedo B dalį, sąrašą su galimybe atsižvelgti į orientacinį dirvožemio teršalų stebėjimo sąrašą, kurį turi sudaryti Komisija pagal 7 straipsnio 5a dalį;**
 - d) įvertinti teritorijas, kurioms nekyla druskėjimo rizika ir kurioms gali būti netaikomi elektrinio laidžio matavimai pagal 8 straipsnio 2 dalį ir I priedo A dalį;**
 - e) imti *in-situ* dirvožemio deskriptorių ėminius pagal 8 straipsnio 2 dalį ir II priedo A.2 dalį;**

- f) nustatyti dirvožemio sandarinimo ir dirvožemio naikinimo rodiklių vertes pagal 8 straipsnio 2b dalį ir II priedo C dalį;
- g) nustatyti arba įvertinti dirvožemio deskriptorių vertes pagal 8 straipsnio 3 dalį ir II priedo B dalį;
- h) nustatyti ir įvertinti kritinį ekosisteminių paslaugų praradimą pagal 9 straipsnio 3 dalies pirmą pastraipą ir dirvožemio sandarinimo bei dirvožemio naikinimo poveikį ekosisteminių paslaugų praradimui pagal 9 straipsnio 3 dalies antrą pastraipą;
- i) nustatyti potencialiai užterštas teritorijas ir sudaryti potencialiai taršių veiklų sąrašą pagal 13 straipsnį, ir
- j) nustatyti konkrečią metodiką užterštų teritorijų atveju taikomam konkrečios vietos rizikos vertinimui atlikti, atsižvelgiant į bendrą praktiką, metodiką ir toksikologinius duomenis pagal 15 straipsnį.

Pirmoje pastraipoje nurodyti dokumentai ir mokslinės priemonės suteikiami dėl:

- i. a punkto – per 1 metus po šios direktyvos įsigaliojimo dienos;
- ii. b, c, e ir j punktų – per 18 mėnesių po šios direktyvos įsigaliojimo dienos;
- iii. i punkto – per 2 metus po šios direktyvos įsigaliojimo dienos;
- iv. d, f ir g punktų – per 3 metus po šios direktyvos įsigaliojimo dienos;
- v. h punkto – per 4 metus po šios direktyvos įsigaliojimo dienos.

Šie dokumentai ir mokslinės priemonės gali būti parengti kaip gairės.

- 2. Komisija organizuoja reguliarių valstybių narių ir, kai aktualu, kitų šalių keitimąsi informacija, patirtimi ir geriausios praktikos pavyzdžiais, susijusiais su šios direktyvos taikymu ir stebėsenos bei dirvožemio būklės vertinimų rezultatų viešinimu. Pirmasis pasikeitimas įvyksta per tris mėnesius po šios direktyvos įsigaliojimo dienos.**

Komisija skelbia keitimosi informacija, patirtimi ir geriausios praktikos pavyzdžiais šiomis ir kitomis svarbiomis temomis rezultatus ir, kai aktualu, teikia rekomendacijas ir (arba) gaires valstybėms narėms.

Vertinimas ir peržiūra

1. Ne vėliau kaip (*Leidinių biurui: prašom įrašyti datą* – [...]) 7 metai **ir 6 mėnesiai** po šios direktyvos įsigaliojimo dienos) Komisija atlieka šios direktyvos vertinimą, kurio metu įvertina pažangą siekiant jos tikslų ir poreikį iš dalies pakeisti jos nuostatas, kad būtų nustatyti konkretesni reikalavimai **šios direktyvos tikslams pasiekti** [...]. Atliekant šį vertinimą atsižvelgiama, *inter alia*, į šiuos elementus:
 - a) įgyvendinant šią direktyvą sukaupią patirtį;
 - b) 18 straipsnyje nurodytus duomenis ir informaciją;
 - c) aktualius mokslinius ir analitinius duomenis, įskaitant Sąjungos finansuotų mokslinių tyrimų projektų rezultatus;
 - d) atotrūkio iki geros dirvožemio būklės užtikrinimo 2050 m. analizę;
 - e) analizę, ar reikėtų pagal mokslo ir technikos pažangą pakoreguoti šios direktyvos nuostatas, visų pirma dėl šių aspektų:
 - i) geros būklės dirvožemio apibrėžties;
 - ii) su **I priedo C** dalyje išvardytais dirvožemio deskriptoriais susijusių kriterijų **ir I priedo D dalyje išvardytų dirvožemio sandarinimo ir dirvožemio naikinimo rodiklių** nustatymo;
 - iii) stebėsenos papildymo naujais dirvožemio deskriptoriais.
2. Komisija Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui bei Regionų komitetui pateikia pagrindinių pirmoje dalyje nurodyto vertinimo išvadų ataskaitą.

25 straipsnis

Perkėlimas į nacionalinę teisę

1. Valstybės narės užtikrina, kad įsigaliojusių įstatymai ir kiti teisės aktai, būtini, kad šios direktyvos būtų laikomasi nuo ne vėliau kaip ... [Leidinių biurui: prašome įrašyti datą – [...]] 3 metai po šios direktyvos įsigaliojimo dienos]. Jos nedelsdamos pateikia Komisijai tų teisės aktų nuostatų tekstą.

Valstybės narės, priimdamos tas nuostatas, daro jose nuorodą į šią direktyvą arba tokia nuoroda daroma jas oficialiai skelbiant. Nuorodos darymo tvarką nustato valstybės narės.

2. Valstybės narės pateikia Komisijai šios direktyvos taikymo srityje priimtų nacionalinės teisės aktų pagrindinių nuostatų tekstus.

26 straipsnis

Įsigaliojimas

Ši direktyva įsigalioja dvidešimtą dieną po jos paskelbimo *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje*.

27 straipsnis

Adresatai

Ši direktyva skirta valstybėms narėms.

Priimta Briuselyje

Europos Parlamento vardu

Pirmininkas / Pirmininkė

Tarybos vardu

Pirmininkas / Pirmininkė

I PRIEDAS**DIRVOŽEMIO DESKRIPTORIAI, GEROS DIRVOŽEMIO BŪKLĖS KRITERIJAI IR [...] DIRVOŽEMIO SANDARININIMO BEI DIRVOŽEMIO NAIKINIMO RODIKLIAI**

Šiame priede vartojamų terminų apibrėžtys:

- 1) **natūrali žemė** – žemės plotas, kuriame vyrauja natūralus procesas, o žmogaus įsikišimas yra minimalus arba jo visai nėra, o pagrindinės ekologinės funkcijos ir rūšių sudėtis iš esmės nesikeičia [...];
- 2) grynasis [...] **sandarinimas** – [...] **dirvožemio sandarinimo**, išskyrus [...] **atsandarinimą**, rezultatas;
- 3) **gyvenamoji teritorija**, kaip apibrėžta 2006 m. IPCC gairėse dėl nacionalinės šiltnamio efektą sukeliančių dujų apskaitos;
- 3a) **organinis dirvožemis ir mineralinis dirvožemis**, kaip apibrėžta kaip apibrėžta 2006 m. IPCC gairėse dėl nacionalinės šiltnamio efektą sukeliančių dujų apskaitos.

Dirvožemio degradacijos aspektas	Dirvožemio deskriptorius ⁶⁸	Geros dirvožemio būklės kriterijai. Neprivalomos tvarios siektinos vertės ⁶⁹	Žemės plotai, kurių atžvilgiu nereikalaujama pasiekti susijusio kriterijaus
<i>A dalis. Dirvožemio deskriptoriai su geros dirvožemio būklės kriterijais, nustatytais Sąjungos lygmeniu</i>			
Druskėjimas ⁷⁰	Elektrinis laidis (decisimensai vienam metrui)	< 4 dS m ⁻¹ , kai naudojamas matavimo įmirkusiame dirvožemio masės ekstrakto (eEC) metodas, arba lygiavertis kriterijus, jei naudojamas kitas matavimo metodas	Natūraliai druskingi žemės plotai, reguliariai jūros užtvindomi plotai ir plotai, kuriuos veikia jūros vandens purslai [...]
[...]	[...]	[...]	[...]
Dirvožemio organinės anglies praradimas	Dirvožemio organinės anglies (DOA) koncentracija (g/kg)	– organinio dirvožemio atveju: laikytis tokiems dirvožemiams pagal Reglamento (ES) .../... ⁺ 4 straipsnio 1 dalį, 4 straipsnio 2 dalį ir 9 straipsnio 4 dalį nacionaliniu lygmeniu nustatytų tikslinių rodiklių.	Išimčių nėra

⁶⁸ Dirvožemio deskriptorių *in situ* ėminių ėmimo metodikos minimalieji kriterijai pateikiami II priedo A.2 dalyje ir išsamiau apibūdinami taikant 23a straipsnį.

⁶⁹ Tvarių siektinų verčių ir veiklos priežastinių veiksnių verčių nustatymo metodika, taikoma I priedo A, B ir, kai įmanoma, C dalyje nurodytiems dirvožemio deskriptoriams, išsamiau apibūdinama taikant 23a straipsnį.

⁷⁰ Elektrinio laidžio matavimas gali būti netaikomas tose vietose, kuriose nėra druskėjimo rizikos. Teritorijų, kuriose nėra druskėjimo rizikos, vertinimo metodika išsamiau apibūdinama taikant 23a straipsnį.

⁺ LB: prašom tekste įrašyti dokumente COM(2022) 304 pateikto Reglamento dėl gamtos atkūrimo numerį.

		– mineralinio dirvožemio atveju: Dirvožemio organinė anglies / molio santykis $> 1/13$ (t. y. dirvožemio organinė anglies kiekis molio frakcijoje (frakcija, kurios skersmuo mažesnis kaip 0,002 mm)); Valstybės narės[...], atsižvelgdamos į sąsają su struktūriniu stabilumu, šiam santykiui turėtų taikyti korekcinis koeficientus, kai tai pateisinama dėl konkrečių dirvožemio tipų arba klimato sąlygų. [...]	Netvarkomas dirvožemis natūralios žemės plotuose
Podirvio susmegimas			Netvarkomas dirvožemis natūralios žemės plotuose ir natūraliai susmegusio dirvožemio plotai

[...]	Dirvos piltinis tankis [...] (g / cm ³)	Granuliometrinė dirvožemio sudėtis ⁷¹	Intervalas	
		smėlis, rišlus smėlis, priesmėlis, priemolis	<1,80	
		smėlingas sunkus priemolis, priemolis, sunkus priemolis, dulkės, dulkiškas priemolis	<1,75	
		dulkiškas priemolis, dulkiškas sunkus priemolis	<1,65	
		smėlingas molis, dulkiškas molis, sunkus priemolis su 35–45 % molio	<1,58	
		molis	<1,47	
		Valstybės narės gali taikyti skirtingas granuliometrinės dirvožemio sudėties klases arba vertes, atitinkančias lygius, kurie laikomi su augalų išsisknijimo sistemos vystymusi susijusia problema.		
[...]				

⁷¹ Kaip apibrėžta [...] **IUSS Working Group WRB. 2022. World Reference Base for Soil Resources. International soil classification system for naming soils and creating legends for soil maps. 4th edition. International Union of Soil Sciences (IUSS), Vienna, Austria**

	Neprivaloma: Sotusis hidraulinis pralaidumas – Ksat (cm per dieną) Oro pralaidumo geba (%)	≥ 10 cm per dieną⁷² Valstybės narės gali pritaikyti šią vertę atsižvelgdamos į savo vietos dirvožemio sąlygas. $\geq 5\%$⁷⁴ Valstybės narės gali pritaikyti šią vertę atsižvelgdamos į savo vietos dirvožemio sąlygas.	
--	--	---	--

⁷² Lebert, M., Böken, H., Glante, F. 2007. Soil compaction—indicators for the assessment of harmful changes to the soil in the context of the German Federal Soil Protection Act. *Journal of Environmental Management* 82(3): p. 388–397.

<i>B dalis. Dirvožemio deskriptoriai su geros dirvožemio būklės kriterijais, nustatytais valstybių narių lygmeniu</i>			
Perteklinis maisto medžiagų kiekis dirvožemyje	Ekstrahuojamasis fosforas (mg/kg)	< didžiausia vertė; [...] Valstybės narės nustato tokio lygio didžiausią vertę, kad nebūtų daroma žala aplinkai ir žmonių sveikatai.	[...] Netvarkomas dirvožemis natūralios žemės plotuose
Dirvožemio erozija	Dirvožemio erozijos mastas (tonomis vienam hektarui per metus)	< didžiausia vertė; Valstybės narės nustato tokio lygio didžiausią vertę, kad nebūtų daroma žala aplinkai ir žmonių sveikatai.	Dykros ir natūralios žemės plotai, išskyrus atvejus, kai jie kelia didelę nelaimių riziką

Dirvožemio užtarša	– sunkiųjų metalų koncentracija dirvožemyje: As, Sb, Cd, Co, Cr (bendras), [...] Cu, Hg, Pb, Ni, Tl, V, Zn (mg/kg); – valstybių narių nustatyta tam tikrų organinių teršalų koncentracija, atsižvelgiant į esamas koncentracijos ribas, pvz., Sąjungos teisės aktuose nustatytas vandens kokybės ir į orą išmetamų teršalų ribines vertes	Pagrįstas patikinimas, kad nėra nepriimtinos rizikos žmonių sveikatai ir aplinkai dėl dirvožemio užtaršos, gautas imant vietoje dirvožemio ėminių, nustatant ir tiriant užterštas teritorijas ir nagrinėjant bet kokią kitą svarbią informaciją. Atliekant rizikos vertinimą reikėtų atsižvelgti į natūralias ir antropogenines fonines koncentracijas. Jei natūrali koncentracija yra vienintelė priežastis, dėl kurios kyla nepriimtina rizika, tuomet toks dirvožemis turėtų būti laikomas atitinkančiu geros būklės dirvožemio kriterijus, jeigu jis valdomas taip, kad nekiltų nepriimtina rizika žmonių sveikatai. Į Tarybos direktyvos 92/43/EEB⁷³ I priedą įtrauktos buveinės, kuriose natūraliai yra didelė sunkiųjų metalų koncentracija, ir toliau saugomos.	Išimčių nėra
--------------------	---	--	--------------

⁷³ 1992 m. gegužės 21 d. Tarybos direktyva 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos (OL L 206, 1992 7 22, p. 7).

Dirvožemio vandens sulaikymo [...] ir infiltracijos mažinimas [...]	Vandens sulaikymas: - Dirvožemio vandens sulaikymo geba arba dirvožemio ėminyje (% vandens / viso dirvožemio (tūrio arba masės) [...]) Vandens infiltracija: - Sotusis hidraulinis pralaidumas – Ksat (cm per dieną) - Oro pralaidumo geba (%)	Apskaičiuota dirvožemio [...] vieneto bendro vandens sulaikymo geba, sočiojo hidraulinio pralaidumo ir oro pralaidumo gebos vertė viršija minimalią ribinę vertę ir ją taip pat galima įvertinti pagal upės baseiną arba pabaseinį, atsižvelgiant į toje skalėje vykstančius vandens procesus. [...]. Valstybė narė atitinkamoje skalėje [...] nustato tokią mažiausią ribą (tonomis), kad būtų sumažintas po intensyvaus lietaus kilusių potvynių arba dėl sausros besilaikančio mažo dirvožemio drėgnio poveikis.	Išimčių nėra
Dirvožemio organinės anglies praradimas	Organinės anglies sandaupos dirvožemyje (tC ha⁻¹) Neprivaloma: Dirvožemio organinės anglies kiekis (g/kg)	Prisidėti prie nacionalinių tikslų, susijusių su grynuoju absorbuojamu šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekiu LULUCF sektoriuje, kaip nurodyta Reglamento (ES) Nr. 841/2018 4 straipsnio 3 dalyje < mažiausia vertė; Valstybė narė mažiausią vertę nustato pagal granulimetrinę dirvožemio sudėtį	Išimčių nėra

<i>C dalis. Dirvožemio deskriptoriai be kriterijų</i>	
Dirvožemio degradacijos aspektas	Dirvožemio deskriptorius
Perteklinis maisto medžiagų kiekis dirvožemyje	Bendrasis azoto kiekis dirvožemyje (mg g^{-1}) Dirvožemio organinės anglies ir azoto santykis
Rūgštėjimas	Dirvožemio rūgštingumas (pH) Valstybės narės taip pat gali pasirinkti neprivalomą deskriptorių: – sotinimas bazėmis (t. y. $(\text{Ca} + \text{Mg} + \text{K})$/ veiksmingas CEC)
Dirvos susmėgimas	Dirvos piltinis tankis (A horizontas ⁷⁴) (g cm^{-3}) Neprivaloma Sotusis hidraulinis pralaidumas (cm per dieną) Oro pralaidumo geba (%)
Dirvožemio biologinės įvairovės nykimas	[...] Valstybės narės [...] pasirenka bent vieną [...] dirvožemio deskriptorių, taikomą biologinei įvairovei, įskaitant, bet tik tuo neapsiribojant: – bakterijų, grybų, protistų ir gyvūnų brūkšninį metakodavimą; – fosfolipido riebalų rūgščių analizę (PFLA) – nematodų gausą ir įvairovę; [...] – sliekų gausą ir įvairovę (pasėliuose); – kolembolų gausą ir įvairovę; – vietinių skruzdžių gausą ir įvairovę; – DNR pagrįstą bakterijų įvairovę; – nariuotakojais pagrįstą dirvožemio biologinę kokybę (QBS-ar);

⁷⁴ Kaip apibrėžta FAO dirvožemio aprašymo gairių 5 skyriuje (<https://www.fao.org/3/a0541e/a0541e.pdf>).

Neprivaloma: Dirvožemio biologinio aktyvumo praradimas	– invazinių svetimų rūšių ir augalų kenkėjų buvimą. Valstybės narės gali pasirinkti dirvožemio deskriptorius, taikomus biologiniam aktyvumui, įskaitant, bet tik tuo neapsiribojant: - bazinį dirvožemio kvėpavimą ($\text{mm}^3 \text{O}_2 \text{g}^{-1} \text{hr}^{-1}$) esant sausam dirvožemiui - mikrobinę biomasę; - dirvožemio kvėpavimą; - fermentų aktyvumą.
--	---

<i>D dalis. [...] Dirvožemio sandarinimo ir dirvožemio naikinimo rodikliai</i>	
Dirvožemio degradacijos aspektas	Dirvožemio sandarinimo ir dirvožemio naikinimo rodikliai
[...] Dirvožemio sandarinimas ir dirvožemio naikinimas	Bendras [...] sandarių dirvožemių ir sunaikintų dirvožemių plotas (km² ir % valstybės narės ploto) Dirvožemio sandarinimas ir naikinimas, atsandarinimas, bendras sandarios žemės plotas (vidutiniškai per metus – km² ir % valstybės narės ploto) [...] Bendras gyvenamosios teritorijos plotas (km² ir % valstybės narės ploto) Žemės naudojimo paskirties pakeitimas į gyvenamąją teritoriją ir atvirkščiai (vidutiniškai per metus – km² ir % valstybės narės ploto) [...] Valstybės narės taip pat gali matuoti kitus susijusius neprivalomus rodiklius, pavyzdžiui: – žemės naudojimas, kai sunaikinamos gamtinės dirvožemio funkcijos; – kraštovaizdžio sąskaidą; – pakartotinio žemės panaudojimo normą; – komercinei veiklai, logistikos mazgams, atsinaujinančiųjų išteklių energijai, oro uostų, kelių, kasyklų ir pan. zonoms užimtą žemę; – [...] dirvožemio sandarinimo ir dirvožemio naikinimo padarinius, pvz., kiekybinę ekosisteminių paslaugų praradimo įvertinimą, potvynių intensyvumo pokytį.

II PRIEDAS

METODIKOS

A dalis. Ėminių ėmimo vietų nustatymo [...] ir atrankinio tyrimo metodika

Veikla	Minimalieji metodikos kriterijai
1. Dirvožemio ėminių ėmimo vietų nustatymas (atrankinis tyrimas) dirvožemio būklei įvertinti	Atrankinis tyrimas parengiamas pagal visą ėmimo sąrašą, kurį sudaro geriausia turima informacija apie dirvožemio savybių pasiskirstymą, įskaitant informaciją, gautą atlikus [...] atitinkamus matavimus [...] pagal 8 straipsnio [...] 2 ir 2a dalis [...], bet tik tuo neapsiribojant. Imties planas – sluoksninis atsitiktinių ėminių ėmimas, kuo labiau grindžiamas geriausia turima informacija apie dirvožemio būklės deskriptorių variaciją; sluoksniavimas grindžiamas pagal 4 straipsnio 2 dalį nustatytais dirvožemio vienetais. Imties plane, nepaisant atitinkamos jų struktūros, gali būti iš dalies arba visapusiškai atsižvelgiama į ėminių ėmimo vietas, kuriose atliekami 8 straipsnio 2a dalyje nurodyti matavimai. Ėminių ėmimo vietų skaičius ir vieta [...] atitinka pasirinktų dirvožemio deskriptorių variaciją dirvožemio vienetuose, kai procentinė paklaida (arba variacijos koeficientas) yra 5 % [...]. [...] Imties paskirstymas ir dydis nustatomi taikant atitinkamas procedūras (pvz., Betelio algoritmą (Bethel, 1989⁷⁵), kuriose galima atsižvelgti į reikalaujamą didžiausią vertinimo paklaidą. Valstybių narių kiekvienam stebėsenos ciklui parengtas atrankinis tyrimas gali būti keičiamas arba likti toks pat. Dirvožemio ėminių ėmimo vietų nustatymas išsamiau apibūdinamas taikant 23a straipsnį.
2. Vietos atrankinis	Turėtų būti nustatytos tikslios ėminių ėmimo vietos, išskyrus atvejus, kai dėl tinkamai pagrįstų aplinkybių

⁷⁵ Bethel, J. 1989. "Sample Allocation in Multivariate Surveys." Survey Methodology 15: 47–57.

tyrimas	negalima imti mėginių vietose, kuriose dirvožemis yra įmirkęs arba jame yra didelis uolienų kiekis. Kai imami sudėtiniai ėminiai, juose turi būti bent 5 poėminių mišinys. Imant dirvožemio ėminius nemiškinguose plotuose, nuo paviršiaus turėtų būti pašalintos liekanos ir organiniai likučiai. Imant dirvožemio mėginius miškinguose plotuose, miško pakločių, jei aktualu, padalytų į šiukšles ir organinį sluoksnį, mėginiai turėtų būti imami atskirai, o jų storis ir svoris turėtų būti registruojami. Imant sudėtinius ėminius arba jų poėminius, jie turėtų būti imami bent 30 cm dirvožemio gylyje. Turėtų būti registruojama tokia informacija kaip dirvožemio tipas ir, jei įmanoma, genetiniai dirvožemio horizontai. Siekiant gauti vienerūšį sudėtinį ėminį, poėminiai turėtų būti sumaišomi. Ėminiai gali būti imami pagal nustatytą gylį arba horizontą, tačiau duomenys turi būti pateikiami pagal nustatytą gylį. Piltinio tankio ėminiai turėtų būti vientisieji mėginiai, paimti atitinkamame gylyje, įskaitant mažiau nei 30 cm gylyje paimtus podirvio ėminius. Su dirvožemio susmegimu susijusiems ėminiams (sočiojo hidraulinio pralaidumo ir oro pralaidumo gebos) gali būti naudojami vientisieji ėminiai, kurie buvo paimti dėl piltinio tankio. <u>Jeigu dėl didelio stambių fragmentų kiekio dirvožemyje ėminio paimti negalima, toje vietoje galima neimti ėminių, kad būtų galima išmatuoti piltinį tankį.</u> Vietos atrankinis tyrimas išsamiau apibūdintas taikant 23a straipsnį, be kita ko, nurodoma, kaip elgtis konkrečiose situacijose, pavyzdžiui, negilaus dirvožemio ir skirtingame gylyje imamų ėminių atveju.
---------	---

B dalis. Dirvožemio deskriptorių verčių nustatymo arba apskaičiavimo metodika

Kai yra nustatyta pamatinė metodika, naudojama ši metodika, **lygiavertė metodika** arba kita metodika su sąlyga, kad ji yra išdėstyta mokslinėje literatūroje, viešai prieinama ir yra patvirtinta perdavimo funkcija.

Jei yra CEN nustatyta metodika, pirmenybė nėra teikiama pamatinei metodikai. Šiuo atveju pradinė pamatinė metodika laikoma lygiaverte metodika.

Dirvožemio deskriptorius	Pamatinė metodika	Minimalieji metodikos kriterijai	Ar privaloma patvirtinta perdavimo funkcija (jei taikoma metodika, kuri skiriasi nuo pamatinės)?
Granulimetrinė dirvožemio sudėtis (molio, dulkių ir smėlio kiekis – reikalinga kitiems deskriptoriams ir susijusiems intervalams nustatyti)	[...] ISO 11277 [...]. Dalelių dydžio skirstinio mineralinio dirvožemio medžiagoje nustatymas. Metodas sijojant ir nusodinant [...]		TAIP
Elektrinis laidis	1 galimybė. ISO 11265. Savitojo elektrinio laidžio nustatymas; [...] 2 galimybė. Matavimo įmirkusiame dirvožemio masės ekstrakto (eEC) metodas (FAO SOP: GLOSOLAN-SOP-08 ⁷⁶) [...]		TAIP
Dirvožemio erozijos mastas		Vertinant dirvožemio erozijos mastą atsižvelgiama į visus veiksmus, kurių imtasi siekiant sumažinti arba kompensuoti erozijos riziką, įskaitant po gaisro taikomas poveikio švelninimo priemones. Dirvožemio erozijos masto apskaičiavimas apima visus susijusius erozijos procesus,	Netaikoma [...]

⁷⁶ <https://www.fao.org/3/cb3355en/cb3355en.pdf>

		pvz., eroziją dėl vandens, vėjo, derliaus ėmimo ir žemės dirbimo. Dirvožemio erozija dėl vandens vertinama atsižvelgiant į šiuos veiksnius: - dirvožemio charakteristikas (pvz., erozingumą, dirvožemio plutos susidarymą, dirvožemio šiurkštį, akmeningumą), - klimatą (pvz., kritulių eroziškumą, trukmės intensyvumą [...]), - topografiją (pvz., nuolydžio statumą ir ilgį), - augalijos dangą, pasėlių rūšį, žemės naudojimo ir valdymo praktiką erozijai kontroliuoti arba mažinti, - valdymo praktiką (pvz., antsėlius, supaprastintą dirbimą, mulčiavimą ir kt.), - išdegusius plotus. Dirvožemio erozija dėl vėjo vertinama atsižvelgiant į šiuos veiksnius: - dirvožemio savybes (pvz., erozingumą), - klimatą (pvz., dirvožemio drėgnį, vėjo greitį, garavimą), - augaliją (pvz., pasėlių rūšį),	
--	--	--	--

		- valdymo praktiką erozijai kontroliuoti arba sumažinti (pvz., apsauginės juostas nuo vėjo). Dirvožemio erozija dėl valdymo praktikos, pvz., žemės dirbimo ar biomasės eksporto, turi būti kiekybiškai vertinama remiantis mokslinėje literatūroje pateikta arba viešai prieinama metodika.	
Dirvožemio organinė anglis (DOA)	ISO 10694 [...]. Organinės anglies ir bendrojo anglies kiekio nustatymas po sauso deginimo, užtikrinus, kad visa anglis bus sudeginta. Anglis karbonatuose turėtų būti nustatoma pagal ISO 10693, o organinė anglis turėtų būti išreikšta kaip skirtumas.		TAIP
Organinės anglies sankaupos dirvožemyje (SOC sankaupos)	Reglamento (EB) Nr. 2018/1999 V priede pagal 2006 m. IPCC gaires dėl nacionalinės šiltnamio efekto sukeliančių dujų apskaitos nustatyta metodika		TAIP
Podirvio piltinis tankis [...]	ISO 11272[...] sausam piltiniam tankiui nustatyti Jei pasirenkamas lygiavertis parametras, metodika turi būti Europos arba tarptautinis standartas, jei toks yra; jei tokio standarto nėra,	Metodika gali būti patobulinta atsižvelgiant į stambių fragmentų dalį	TAIP

	skirstinį, piltinį tankį ir [...] dirvožemio organinės anglies koncentraciją. 2) Sotusis hidraulinis pralaidumas: 1 galimybė: LABORATORIJA: ISO 17313: Sočiųjų aktyviųjų medžiagų hidraulinio pralaidumo nustatymas 2 galimybė: ĮVERTINIMAS: taikyti pedoperdavimo funkcijas, kurioms reikalingi konkretūs su dirvožemiu susiję duomenys, įskaitant dalelių dydžio skirstinį, piltinį tankį ir dirvožemio organinės anglies koncentraciją.	pralaidumo vertę; - [...] užsandarinto ir sunaikinto dirvožemio ploto atžvilgiu būtų galima nustatyti, kad nepralaidžių žemės plotų vandens sulaikymo geba, oro pralaidumo geba ir sotusis hidraulinis pralaidumas yra lygūs nuliui, pusiau pralaidiems ir kitiems nenatūralios žemės plotams proporcingai priskiriant tarpinės vertes.	
Azotas dirvožemyje	1 galimybė. ISO 11261 [...] bendrajam azoto kiekiui dirvožemyje nustatyti taikant modifikuotą Kjeldalio metodą 2 galimybė. ISO 13878: Suminio azoto kiekio nustatymas sausuoju deginimu		TAIP
Dirvožemio rūgštingumas	ISO 10390 [...] pH nustatyti H ₂ O, KCl ir CaCl ₂ ekstrakte [...]		TAIP
Sotinimas natrio, kalio, kalcio ir magnio bazėmis ir keičiamos koncentracijos	ISO 11260: Efektyviosios katijonų mainų gebos ir sotinimo bazėmis lygio nustatymas naudojant BaCl₂		TAIP

Dirvos piltinis tankis (A horizontas ⁷⁷)	ISO 11272 [...] sausam piltiniam tankiui nustatyti	Metodika gali būti patobulinta atsižvelgiant į stambių fragmentų dalį	TAIP
[...] Deskriptoriai, susiję su dirvožemio biologine įvairove biologiniu aktyvumu [...]	[...]	Taikomi Europos arba tarptautiniai standartai, jei yra; jei tokio standarto nėra, pasirenkama metodika, kuri yra pateikta mokslinėje literatūroje arba viešai paskelbta.	[...] Kitų dirvožemio biologinės įvairovės deskriptorių atveju: Netaikoma [...]

⁷⁷ Kaip apibrėžta FAO dirvožemio aprašymo gairių 5 skyriuje (<https://www.fao.org/3/a0541e/a0541e.pdf>).

C. dalis. Minimalieji [...] dirvožemio sandarinimo ir dirvožemio naikinimo rodiklių nustatymo [...] metodiniai kriterijai

[...]

– Dirvožemio sandarinimo ir dirvožemio naikinimo rodiklių atveju naudojamos metodikos turi atitikti 3 straipsnyje ir I priede pateiktas apibrėžtis. Tokiose metodikose naudojami bent programos „Copernicus“ produktai arba, pageidautina, geriausi turimi duomenys, įskaitant nuotolinio stebėjimo vaizdus, kurie papildomi atitinkamais nacionaliniais aprašais.

– Gyvenamosios teritorijos rodiklio atveju valstybės narės gali naudoti pagal Reglamentą (ES) 2018/841 surinktus duomenis, jei tokie duomenys teikiami rajono lygmeniu.

[...]

Pasirenkama metodika, kuri yra pateikta mokslinėje literatūroje arba viešai paskelbta.

III PRIEDAS

PAGRINDINIAI TVARAUS DIRVOŽEMIO VALDYMO PRINCIPAI

Taikomi šie principai:

- a) vengti palikti dirvožemį tuščią, sukuriant ir išlaikant vegetacinę dirvožemio dangą, ypač aplinkosaugos požiūriu jautriais laikotarpiais;
- b) kuo labiau sumažinti fizinį dirvožemio trikdymą;
- c) vengti medžiagų patekimo į dirvožemį, kai tokios medžiagos gali pakenkti žmonių sveikatai ar aplinkai arba pabloginti dirvožemio būklę;
- d) užtikrinti, kad mašinų naudojimas būtų pritaikytas dirvožemio stiprumui ir kad operacijų su dirvožemiu skaičius ir dažnumas būtų riboti, kad nepakenktų jo būklei;
- e) tręšiant užtikrinti, kad būtų atsižvelgiama į augalų ir medžių poreikius tam tikroje vietoje ir tam tikru laikotarpiu, taip pat į dirvožemio būklę, ir teikti pirmenybę žiediniams sprendimams, kuriais padidinamas organinių medžiagų kiekis;
- f) drėkinimo atveju kuo labiau padidinti drėkinimo sistemų ir drėkinimo valdymo veiksmingumą ir užtikrinti, kad naudojant perdirbtas nuotekas vandens kokybė atitiktų Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2020/741⁷⁸ I priede nustatytus reikalavimus, o naudojant iš kitų šaltinių gautą vandenį – dirvožemio būklę neblogėtų;
- g) užtikrinti dirvožemio apsaugą kuriant ir išlaikant tinkamus kraštovaizdžio elementus kraštovaizdžio lygmeniu;⁷⁹
- h) auginant pasėlius, augalus ar medžius naudoti teritorijai pritaikytas rūšis, jei tai gali užkirsti kelią dirvožemio degradacijai arba prisidėti prie dirvožemio būklės gerinimo, taip pat atsižvelgiant į prisitaikymą prie klimato kaitos;
- i) užtikrinti optimalų vandens lygį organiniuose dirvožemiuose [...], **kad būtų išvengta neigiamo poveikio** tokių dirvožemių struktūrai ir sudėčiai [...];⁸⁰
- j) pasėlių auginimo atveju užtikrinti sėjomainą ir pasėlių įvairovę, atsižvelgiant į skirtingų kultūrų šeimas, šaknų sistemas, vandens ir maisto medžiagų poreikius ir integruotąją kenkėjų kontrolę;

⁷⁸ 2020 m. gegužės 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2020/741 dėl pakartotinio vandens naudojimo minimaliųjų reikalavimų (OL L 177, 2020 6 5, p. 32).

⁷⁹ Šis principas netaikomas miško dirvožemiams.

⁸⁰ Šis principas netaikomas miesto dirvožemiams.

- k) pritaikyti gyvulių judėjimo ir ganymo laiką, atsižvelgiant į gyvūnų rūšis ir jų laikymo tankį, kad nebūtų pakenkta dirvožemio būklei ir nesumažėtų dirvožemio aprūpinimo pašarais pajėgumas;
- l) esant žinomam [...] vienos ar kelių funkcijų praradimui, dėl kurio labai sumažėja dirvožemio pajėgumas teikti ekosistemines paslaugas, taikyti tikslines tų dirvožemio funkcijų [...] **atstatymo** priemonės.

IV PRIEDAS

10 STRAIPSNYJE NURODYTOS PROGRAMOS, PLANAI, TIKSLINIAI RODIKLIAI IR PRIEMONĖS

- 1) Nacionaliniai atkūrimo planai, parengti pagal Reglamentą .../...⁸¹+
- 2) Strateginiai planai, kuriuos valstybės narės turi parengti pagal bendrą žemės ūkio politiką pagal Reglamentą (ES) 2021/2115.
- 3) Geros žemės ūkio praktikos kodeksas ir nustatytų pažeidžiamų zonų veiksmų programos, priimtos pagal Direktyvą 91/676/EEB.
- 4) Apsaugos priemonės ir prioritetinių veiksmų programa, nustatyta „Natura 2000“ teritorijoms pagal Direktyvą 92/43/EEB.
- 5) Priemonės, kuriomis siekiama geros ekologinės ir cheminės paviršinio vandens telkinių būklės ir geros cheminės ir kiekybinės požeminio vandens telkinių būklės, įtrauktos į upių baseinų valdymo planus, parengtus pagal Direktyvą 2000/60/EB.
- 6) Potvynių rizikos valdymo priemonės, įtrauktos į potvynių rizikos valdymo planus, parengtus pagal Direktyvą 2007/60/EB.
- 7) Sausrų valdymo planai, nurodyti Sąjungos prisitaikymo prie klimato kaitos strategijoje.
- 8) Nacionalinės veiksmų programos, parengtos pagal Jungtinių Tautų konvenciją dėl kovos su dykumėjimu.
- 9) Reglamente (ES) 2018/841 nustatyti tiksliniai rodikliai.
- 10) Reglamente (ES) 2018/842 nustatyti tiksliniai rodikliai.
- 11) Pagal Direktyvą (ES) 2016/2284 parengtos nacionalinės oro taršos valdymo programos ir pagal tą direktyvą pateikti oro taršos poveikio ekosistemoms stebėsenos duomenys.
- 12) Integruotas nacionalinis energetikos ir klimato srities veiksmų planas, parengtas pagal Reglamentą (ES) 2018/1999.
- 13) Rizikos vertinimai ir nelaimių rizikos valdymo planavimas pagal Sprendimą Nr. 1313/2013/ES.

⁸¹ + LB: prašom tekste įrašyti dokumente COM(2022) 304 pateikto Reglamento dėl gamtos atkūrimo numerį.

- 14) Nacionaliniai veiksmų planai, priimti pagal Reglamento .../...⁸²+ 8 straipsnį.
- 15) **Nacionaliniai veiksmų planai, priimti pagal Direktyvos 2009/128/EB 4 straipsnį.**
- 16) **Poveikio aplinkai mažinimo ir rizikos mažinimo priemonės, nurodytos pagal Direktyvą 2011/92/ES atliktuose planų ir projektų, kurie gali turėti neigiamą poveikį dirvožemiui, poveikio aplinkai vertinimuose.**

⁸² + LB: prašom tekste įrašyti dokumente COM(2022) 305 pateikto Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl tausiojo augalų apsaugos produktų naudojimo, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) 2021/2115, numerį.

V PRIEDAS

ORIENTACINIS RIZIKOS MAŽINIMO PRIEMONIŲ SARAŠAS

- 1) Remediacijos metodai *in situ* arba *ex situ* remediacijos atvejais:
 - a) Fizinės remediacijos metodai:
 - a. garų šalinimas, oro įpūtimas;
 - b. terminis apdorojimas, garo įpurškimas, terminė desorbcija, vitrifikacija;
 - c. dirvožemio valymas *ex situ* ir *in situ*;
 - d. [...]
 - e. skystojo sluoksnio pašalinimas;
 - f. [...]
 - b) Biologinės remediacijos metodai:
 - a. aerobinio ar anaerobinio skaidymo stimuliavimas: bioremediacija, biostimuliacija, bioaugmentacija, biologinis vėdinimas, biologinis įpūtimas;
 - b. fitoekstrakcija, augalų atliekamas išgarinimas, teršalų skaidymas augaluose;
 - c. kompostavimas, dirvožemio remediacijos priedai, agrotechnologinis apdorojimas ir bioreaktorių sistemos;
 - d. biofiltravimas, biologinio valymo šlapynės ir biologiškai apdorojami sluoksniai;
 - e. **Stebimasis** valymasis
 - c) Cheminės remediacijos metodai:
 - a. cheminė oksidacija;
 - b. cheminės redukcijos ir oksidacijos redukcijos reakcijos;
 - c. požeminio vandens siurbimas ir valymas.

- d) Remediacijos metodai, **kuriais mažinamas teršalų pernešimas [...]** (**pasitelkiant** izoliavimą, sulaikymą ir stebėseną):
 - a. dirvožemio uždengimas, reaktyviosios uždangos, inkapsuliacija;
 - b. cheminė stabilizacija, kietinimas ir imobilizacija;
 - c. hidrogeologinis izoliavimas ir sulaikymas;
 - d. fitostabilizacija;
 - e. kontrolė ir vėlesnė priežiūra pasitelkiant stebėsenos šulinius.

2) Rizikos mažinimo priemonės, išskyrus remediaciją, **siekiant sumažinti poveikį:**

- a) kultūrinių augalų ir daržovių auginimo ir vartojimo ribojimas;
- b) kiaušinių vartojimo ribojimas;
- c) prieigos gyvūnams augintiniams arba pieniniams galvijams ribojimas;
- d) požeminio vandens gavybos ar naudojimo kaip geriamojo vandens, taip pat asmens higienai ar pramoniniais tikslais ribojimas;
- e) griovimo, atsandarinimo ar statybos veiklos ribojimas teritorijoje (**pvz., konstruktyvios vėdinimo, rezervuarų priemonės ir t. t.**);
- f) patekimo į teritoriją ir gretimas teritorijas ribojimas (pvz., aptvarais);
- g) žemės naudojimo arba žemės naudojimo keitimo ribojimas;
- h) kasimo, gręžimo ar kasinėjimo ribojimas;
- i) apribojimai siekiant išvengti sąlyčio su dirvožemiu, dulkėmis ar patalpų oru ir atsargumo priemonių naudojimas žmonių sveikatai apsaugoti (pvz., respiratorių, pirštinių, šlapiojo valymo ir kt.).

3) Direktyvoje 2010/75/ES nurodyti geriausi prieinami gamybos būdai.

4) Priemonės, kurių kompetentingos institucijos ir pramonės veiklos vykdytojai imasi pagal Direktyvą 2012/18/ES įvykus didelei avarijai.

VI PRIEDAS

KONKREČIOS TERITORIJOS RIZIKOS VERTINIMO ORIENTACINIAI ETAPAI IR [...] PRINCIPAI

1. Siekiant apibūdinti taršą reikia nustatyti teritorijoje esančių teršalų **pobūdį (pvz., sunkieji metalai, organiniai teršalai ir t. t.)**, jų šaltinį, koncentraciją, cheminę formą ir pasiskirstymą dirvožemyje, **motininėje medžiagoje** ir gruntiniame vandenyje. Teršalų buvimas ir koncentracija **įvairiose terpėse** nustatomi [...] imant ėminius ir atliekant tyrimus **teritorijoje ir už jos ribų, jei įtariamas teršalų perkėlimas. Teršalų, susijusių su potencialiai taršia veikla, ėminiai imami atitinkamoje terpėje, atsižvelgiant į aplinkos sąlygas ir fizines bei chemines teršalų savybes, darančias įtaką jų veikimui aplinkoje. Reikėtų atsižvelgti į natūralias ir antropogenines fonines koncentracijas.**
2. Atliekant poveikio vertinimą **reikia** nustatyti būdą, kuriuo dirvožemio teršalai gali pasiekti poveikį patiriančiuosius. Poveikio būdai gali apimti įkvėpimą, nuriimą, sąlytį su oda, įsisavinimą augaluose, nutekėjimą į požeminį vandenį ar kt. [...] **Poveikio terpėje esančių teršalų koncentracijos** sujungiamos su **poveikio parametrais (pvz., poveikio dažnumu ir trukme, įsiskverbimo į dirvožemį norma ir t. t.)** ir jį patiriančiųjų savybėmis, pvz., amžiumi, lytimi ir sveikatos būkle, kad būtų galima įvertinti [...] **kasdienio poveikio dozę**. Šaltinio, pasiekimo būdo ir poveikį patiriančiojo sąsajos apibendrinamos grafiškai, schematiškai ir supaprastintai – konceptualiaame teritorijos modelyje. **Poveikį galima įvertinti atliekant tiesioginę analizę poveikio vietoje arba modeliuojant teršalo perkėlimą į poveikio terpę.**

3. Toksiškumo arba pavojingumo vertinimas apima galimo teršalų poveikio **žmonių** sveikatai ir **neigiamo** poveikio aplinkai vertinimą, atsižvelgiant į dozę ir poveikio trukmę. Atliekant toksiškumo arba pavojingumo vertinimą atsižvelgiama į būdingą teršalų toksiškumą ir įvairių jį **patiriančiųjų (žmonių ir ekosistemų [...])** jautrumą. Ši toksikologinė informacija naudojama referencinėms dozėms ar koncentracijoms, kurios naudojamos rizikai apibūdinti, apskaičiuoti.
4. Siekiant apibūdinti riziką, reikia įtraukti ankstesnių etapų informaciją, kad būtų galima įvertinti užterštos teritorijos, įskaitant į kitas aplinkos terpes išsiskyrusius teršalus, neigiamo poveikio žmonių sveikatai ir aplinkai mastą ir tikimybę. Rizikos apibūdinimas padeda **įvertinti ir** prioritetizuoti poreikį imtis rizikos mažinimo ir remiacijos priemonių, **taip pat užtikrinti, kad dirvožemio būklė atitiktų esamą ir planuojamą žemės naudojimą.** Tai taip pat gali padėti nustatyti teritorijos remiacijos ar valdymo tikslus, pvz., pasiekti didžiausias priimtinas ribas arba konkrečios teritorijos rizika grindžiamas ribines vertes. **Rizikos vertinimas apima daug hipotezių ir neaiškumų. Todėl labai svarbu įvertinti šiuos neaiškumus, kad būtų galima visapusiškai suprasti gautų rezultatų svarbą ir priimti tinkamai informacija pagrįstus sprendimus.**

Rizikos žmonių sveikatai ar aplinkai vertinimas turėtų būti proporcingas teritorijos užterštumo sudėtingumui.

VII PRIEDAS

POTENCIALIAI UŽTERŠTŲ TERITORIJŲ IR UŽTERŠTŲ TERITORIJŲ REGISTRO TURINYS

Duomenų struktūra ir pateikimas registre sudaro sąlygas visuomenei stebėti potencialiai užterštų teritorijų ir užterštų teritorijų tvarkymo pažangą. Registre saugoma ir teritorijos lygmeniu pateikiama toliau nurodyta informacija apie žinomas potencialiai užterštas teritorijas, užterštas teritorijas, užterštas teritorijas, dėl kurių reikia imtis tolesnių veiksmų, ir užterštas teritorijas, kuriose buvo arba yra imamas veiksmų:

- a) teritorijos koordinatės, adresas arba kadastrinis sklypas (-ai) pagal direktyvas (ES) 2019/1024 ir 2007/2/EB;
- b) įrašymo į registrą metai;
- c) tarši arba potencialiai tarši [...] veikla, kuri buvo arba yra vykdoma vietoje;
- d) teritorijos tvarkymo statusas;
- e) išvada dėl taršos (arba liekamosios taršos po remediacijos) buvimo ar nebuvimo, [...] rūšies ir rizikos, jei informacija apie tuos elementus jau yra gauta atlikus dirvožemio tyrimus ir rizikos vertinimą, kaip nurodyta 14 ir 15 straipsniuose;
- f) tolesni **reikalingi** veiksmai ir valdymo etapai, [...] nurodyti 14 ir 15 straipsniuose [...].

Registre taip pat gali būti pateikiama toliau nurodyta informacija apie žinomas potencialiai užterštas teritorijas, užterštas teritorijas, užterštas teritorijas, dėl kurių reikia imtis tolesnių veiksmų, ir užterštas teritorijas, kuriose buvo arba yra imamas veiksmų, jei tokios informacijos yra:

- a) informacija apie dėl teritorijos suteiktus aplinkosaugos leidimus, įskaitant veiklos pradžios ir pabaigos metus;

- b) dabartinis ir planuojamas žemės naudojimas;
- c) dirvožemio tyrimo ir remediacijos ataskaitų, pvz., dėl taršos koncentracijos ir kontūrų, rezultatai, konceptualus vietos modelis, rizikos vertinimo metodika, taikyti ar numatomi taikyti metodai, rizikos mažinimo priemonių veiksmingumas ir apskaičiuotosios išlaidos.
- d) tolesnių veiksmų ir valdymo etapų tvarkaraštis.
